

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Mateo jyaay

*Je Jesucristo je jyujpit jayu
(Lc. 3.23-38)*

¹ Je Jesucristo je jyujpit jayu, je'e tse'e je Abraham, je'e tse'e je David. Jidu'um tse'e ñaske'xidi:

² je Abraham tse'e je myajntk je Isaac; je Isaac tse'e je myajntk je Jacob; je Jacob tse'e je myajntk je Judá jets je y'uts je y'ajch;

³ je Judá jets je ta'axtajk Tamar, je'e tse'e je myajntkta je Fares jets je Zara; je Fares tse'e je myajntk je Esrom; je Esrom tse'e je myajntk je Aram;

⁴ je Aram tse'e je myajntk je Aminadab; je Aminadab tse'e je myajntk je Naasón; je Naasón tse'e je myajntk je Salmón;

⁵ je Salmón jets je ta'axtajk Rahab, je'e tse'e je myajntk je Booz; je Booz tse'e je myajntk je Obed; je Obed tse'e je myajntk je Isaí;

⁶ je Isaí tse'e je myajntk je yakkutojkpa David; je yakkutojkpa David jets je ta'axtajk juu' ve'e ijt je jama'aju Urías je ñuda'ax, je'e tse'e je myajntk je Salomón.

⁷ Je Salomón tse'e je myajntk je Roboam; je Roboam tse'e je myajntk je Abías; je Abías tse'e je myajntk je Asa;

⁸ je Asa tse'e je myajntk je Josafat; je Josafat tse'e je myajntk je Joram; je Joram tse'e je myajntk je Uzías;

⁹ je Uzías tse'e je myajntk je Jotam; je Jotam tse'e je myajntk je Acaz; je Acaz tse'e je myajntk je Ezequías;

¹⁰ je Ezequías tse'e je myajntk je Manasés; je Manasés tse'e je myajntk je Amón; je Amón tse'e je myajntk je Josías;

¹¹ je Josías tse'e je myajntk je Jeconías jets je y'utsatǎjk, van'it ku ve'e je israeejlit jayu akee'y yakvoovdi jem babilóniat y'it jootm.

¹² Távani tse'e je israeejlit jayu akee'y yakvovda vye'na, jetse'e jyaa'knañaske'xijidi: je Jeconías tse'e je myajntk je Salatiel; je Salatiel tse'e je myajntk je Zorobabel;

¹³ je Zorobabel tse'e je myajntk je Abiud; je Abiud tse'e je myajntk je Eliaquim; je Eliaquim tse'e je myajntk je Azor;

¹⁴ je Azor tse'e je myajntk je Sadoc; je Sadoc tse'e je myajntk je Aquim; je Aquim tse'e je myajntk je Eliud;

¹⁵ je Eliud tse'e je myajntk je Eleazar; je Eleazar tse'e je myajntk je Matán; je Matán tse'e je myajntk je Jacob;

¹⁶ je Jacob tse'e je myajntk je José, je María je ñuyaa'y. Je María tse'e je Jesús je tyaak. Je Jesús tse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

¹⁷ Ax makmajkts naske'exats je'e ve'e vye'na ku ve'e je Abraham kujx yakmachovatsaa'n jets je David kujx paat; makmajkts naske'exavats je'e ve'e ku ve'e je David kujx yakmachovatsaa'n jets van'it kujx paat ku ve'e je israeejlit jayu akee'y yakvoovdi jem Babilonia; makmajkts naske'exavats je'e ve'e ku ve'e van'it kujx

yakmachovatsaa'n jets van'it kujx paat ku ve'e je Cristo kye'x.

*Ku je Jesucristo kye'x
(Lc. 2.1-7)*

¹⁸ Jidu'um tse'e je Jesucristo kye'x. To'k xa ve'e je jayu y'ijt juu' ve'e José duxaaaj. Púkani tse'e dujayep vye'na to'k je kiixata'ax juu' ve'e María duxaaaj, je'e juu' ve'e ux'ook je Jesucristo tyaaki. Kək'apukna ve'e chaanada vye'na, van'it tse'e je Espíritu Santo je Nte'yam je myakkin kajx duyaktaajñ je María ónuk maat.

¹⁹ Ax je José, tuvts je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin y'ijt. Ku ve'e du'ix jets ónuk maataní ve'e je María, ax ka'a tse'e du'uktsojkni jetse'e dumaattsaanat, ni ka'a tse'e dutsojkpa jetse'e kuduyaktso'otyujn, je'e kajx tse'e du'ukvinmaajy jets ayu'utsji ve'e kudumasookni.

²⁰ Namvaate'e je José ve'em duvinmay, van'it tse'e to'k je Maja Vintsán je y'aangeles yak'ixji je kuma'aj kajx juu' ve'e jidu'um na'muxju:

—José, je David je chaan je kyooj, kadi mtsa'aga jetse'e je María xmaattsaanat, kux je Nte'yam je kyutojkun kajxe'e je Espíritu Santo yaktaajnji ónuk maat.

²¹ Yakke'exupe'e to'k je pi'k mix ónuk, Jesuusts je'e ve'e mtukxaaajap kux je'e ve'e dutuknuvaatsnup je jyayu je tyókinda.

²² Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji je Maja Vintsán je y'ayook, ve'em ax jo'n vyaajñ to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ:

²³ Onuk maat tse'e tyánut to'k je kiixata'ax,

je'e tse'e to'k je pi'k mix ónuk duyakke'exup.

Emanuel tse'e yaktukxaajap.

(Jidu'umts je'e ve'e je Emanuel kyatsapítsum, uu'm maatta ve'e je Nte'yam.)

²⁴ Ku ve'e je José jyotvij, ve'em tse'e dutuujn ax jo'n je Maja Vintsán je yaangeles ña'muxji, myaattsuuni'ukvaan tse'e je María;

²⁵ ax ka'a tse'e ti kats dutukmaatjayejp van'it paat ku ve'e je pi'k mix ónuk duyakke'x, Jesuusts je'e ve'e tyukxaajidu.

2

Je yaa'tyajta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup

¹ Jeme'e Belén je Jesús kye'x, to'k je kajpun juu' ve'e jem judéait y'it jootm, van'it ku ve'e je Herodes yakkutojqp vye'na. Van'it tse'e jye'ydi jem jerusaleenit kyajpun kajxm je yaa'tyajta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup,

² jem je'e ve'e choo'nda joma ve'e je xaaj pyítsum, jetse'e du'amotutúvidi:

—ǃómase'e y'it je israeejlit jayu yakkutojqp juu' ve'e ke'x? Joma ve'e je xaaj pyítsum, jemts aatse'e n'ix je maatsa juu' ve'e duyaknuke'xnatajkip jets ta ve'e kye'ex, je'e kajxts aatse'e yaja tunmín jets aats je'e ve'e nvinjavat nvintsa'agat.

³ Ku ve'e je yakkutojqp Herodes dumotu, van'it tse'e ñavyinma'yunmooyji, nay ve'empa tse'e nujom je jerusaleenit jayu.

⁴ Van'it tse'e je yakkutojqp duvatsaajv nujom je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit

yak'ixpajkpatajkta, jetse'e du'amotutúvidi pan joma ve'e kye'exut je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutókut.

⁵ Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Jem Belén, yaja judéait y'it jaat, kux jidu'ume'e dujatyaajñ jep Kunuu'kx Jatyán kujxp to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa:

⁶ Jets miitsta, beleenit jáyuda juu' ve'e tsuunidup yaja judéait y'it jaat, mnumájidup xa miitse'e nuyojk jets ka'a ve'e je viijnk jáyuda juu' ve'e tsuunidup yaja Judea, kux jeme'e mkajpun kajxmda jyéjat to'k je yakku-tojkpa juu' ve'e du'ix'ijtnup ats je njáyuda, je israeejlitta.

Jidu'um tse'e dujatyaajñ.

⁷ Van'it tse'e je Herodes ayu'uts duvatsaajv je'eda juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup jetse'e du'amotutúvi pan vin'ite'e du'ix'ukvaandi je maatsa.

⁸ Van'it tse'e dupakejxti jem Belén. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Najkxu x'íxtada oy je pi'k mix ónuk. Ku tse'e xpaa'ttat, m'avánadap tse'e jets atse'e najkx nvinja'viva nvintsa'kiva.

⁹ Ku ve'e ve'em yaknuujmidi je yaa'tyajkta, van'it tse'e choo'ndini. Van'it tse'e vyintoo'vajkijidi je maatsa juu' ve'e y'ixtu ku ve'e vye'nada jem joma ve'e je xaaj pyítsum, jetse'e yo'y'atúvi je maatsa joma ve'e je pi'k mix ónuk.

¹⁰ Ku ve'e je yaa'tyajk du'íxtinuva je maatsa, ooy tse'e tyunxoojntkti.

¹¹ Ku ve'e tyajkidi jep tujkp, y'ixtu tse'e je pi'k mix maat je tyaak María, van'it tse'e

duvinkoxkténidi je pi'k mix ónuk jětse'e duvinja'vidi duvintsa'kidi. Van'it tse'e duyak'avaatsti je y'apajkinda jětse'e dumooydi je vyintsa'kin: je oro, jets je incienso ax jo'n je poom, jets je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e mirra duxaaj.

¹² Van'it tse'e je Nte'yam tyuknuja'vijidi je kuma'aj kajx jets ka'a ve'e y'ukvimpijttinit joma ve'e je Herodes. Je viijnk too' tse'e pyajktinu jětse'e ñajkxtini joma ve'e je y'itta je ñaaxta.

Ku je Jesús yaktsoo'nji je tyee' je tyaak jětse'e yajnajxji jep Egipto

¹³ Ku ve'e ñajkxtini je yaa'tyajta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup, van'it tse'e je José je kuma'aj kajx yak'ixji to'k je Maja Vintsán je yaangeles juu' ve'e jidu'um na'muxju:

—Pojtuku, yaktsoo'nu ya pi'k mix maat ya tyaak jets maatke'ekun. Najkxta jem Egipto, jem tse'e mtándat van'it paat ku ats mitse'e nvaajnjat, kux je Herodes yakjay'ixtajape'e ya pi'k mix ónuk jětse'e duyajakjay'oo'kjut.

¹⁴ Van'it tse'e je José pyojtuk jětse'e koo'ts dumaattsaa'n je pi'k mix ónuk maat je tyaak, jětse'e jem Egipto ñajkxti.

¹⁵ Jem tse'e tyaandi van'it paat ku ve'e je Herodes y'oo'kni. Ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji je Maja Vintsán je y'ayook, ve'em ax jo'n vyaajñ to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ: “Nvatsoov atse'e je n'Onuk jětse'e jem Egipto pyítsumnit.” Jidu'um tse'e vyaajñ.

Ku je Herodes duyajakjay'oo'kjidi je pi'k mix ónuk

16 Ku ve'e je yakkutojkpa Herodes du'ix jets vin'aa'njudu ve'e je yaa'tyajta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup, ooy tse'e tyunnaajkotma'tji, yakjay'oo'kkajxju ve'e nujom je pi'k mix onukta juu' ve'e dukatajkipna toojk joojnt jetse'e jem jy-oojntykada vye'na beleenit kyajpun kajxm jets tamanaat; ve'eme'e dupayo'y pan vinxup joojntani ve'e je pi'k mix Jesús, ve'em ax jo'n ña'muxjidi je yaa'tyajta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup.

17 Ax ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji je Jeremíasje y'ayook, to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ:

18 Yakmotu xa ve'e jem ramaajit kyajpun kajxm jetse'e je jayu je yaaxun je tsaachvinma'yun duyaknajxti,

je Raquel je chaan je kyooj,

je'e tse'e je y'onuk dunuyaaxtu,

ka'a tse'e du'uktsojktini jetse'e pan kyojtsjot'amajajadat,

kux távani ve'e je y'onukta y'oo'kni vye'na.

19 Aa'kani tse'e je Herodes vye'na, van'it tse'e jem Egipto je José to'k je Maja Vintsán je yaangeles yak'ixji je kuma'aj kajx, jetse'e ña'muxji:

20 —Pojtuku, vovu ya pi'k mix maat ya tyaak, najkxtinuva jem israeejlit y'it jootm, kux távani je'e ve'e y'oo'ktini juu' ve'e du'ukyak'oo'kuvaandu ya pi'k mix.

21 Van'it tse'e je José pyojtuk jetse'e duvaajv je pi'k mix maat je tyaak, jetse'e jem ñajkxtini israeejlit y'it jootm.

22 Ax ku tse'e je José dumotu jets je Arquelao ve'e yakkutojpk jem Judea, je'e juu' ve'e je tyee'

Herodes d̄uvintikts, tsa'ki tse'e je José ku ve'e jem ñaj̄kxut. Ku ve'e yakvaaj̄nji je kuma'aj kaj̄x, jem tse'e galiléait y'it jootm ñuj̄kx.

²³ Ku ve'e jem jye'y, jem tse'e nazarétit kya-jpun kaj̄xm ñuj̄kx tsuuniva. Ku tse'e ve'em jyaj̄ty, van'it tse'e tyooj̄nji juu' ve'e kyajt̄stu je Nte'yam je y'ayook koj̄tsnaj̄xpataj̄kta, je'ets je'e ve'e ku ve'e vyaandi j̄ets nazarétit jayu je'e ve'e je Jesús.

3

Ku je Yaknapej̄tpa Juan kya'amaaj̄y joma ve'e kyapantsuuna

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Ku ve'e je Jesús chuuni jem Nazaret, van'it tse'e je Yaknapej̄tpa Juan ñuj̄kx joma ve'e kyapantsuuna jem judéait y'it jootm.

² Jem tse'e dutuk'ix'ukvaaj̄ñ je jáyuda juu' ve'e nunaj̄kxjudu. Jidu'um tse'e dunuj̄midi:

—Vinmayumpij̄ttini, masooktini je mko'oy jooj̄ntykinda. Napyaj̄mjidini jem je Nte'yam y'am kya'm, kux myaaxuj̄judupe'e j̄etse'e jem m'ij̄ttinit.

³ Ya Juaants je'e ve'e juu' ve'e y'ava'ni je Nte'yam je y'ayook koj̄tsnaj̄xpa Isaías. Jidu'um tse'e duj̄atyaañ:

Yakmótup xa ve'e ku ve'e to'k je jayu jidu'um makk kyats joma ve'e kyapantsuuna:

“Yak'o'yijada, yaktaaj̄vjada je too' joma ve'e je Maja Vintsán ñáxut.”

Jidu'um tse'e je Isaías duj̄atyaañ.

4 Juu' ve'e je Juan vyítip, je camello pajk pumts je'e ve'e; je ak tse'e tyiintsoojmjup. Je paach tse'e jyu'kxp jets je maja pa'ajk.

5 Je jerusaleenit jayu tse'e najkxtu amotunajxpa; najkxtuva tse'e nujom je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem judéait y'it jootm, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e dumutámidup je jordaanit maja naaj.

6 Vintsots je'e ve'e je tyokin dumavyatsta, ve'em tse'e je Juan yaknapétjada jem Jordán maja najootm.

7 Ax ku tse'e je Juan du'ix jets numaye'e je fariseotajk jets je saduceotajk ñunajkxjada jetse'e duyaknapéttat, van'it tse'e dunuujmidi:

—Miiitsta, je tsaa'n je chaanda je kyoojta, je kats xa ve'e tuxmótuda jets táminup je'e ve'e je tsaachto'nun, je'e kajx tse'e xkuke'ekta.

8 Je'e tse'e mtoondinup juu' ve'e oy jetse'e ñuke'xnatákat jets mmasooktinu ve'e je mko'oy joojntykinda.

9 Ka'a ve'e xnutúvadat jetse'e mva'andat: “Ka'a tse'e je Nte'yam xyaktsaachpaatumdat, kux je Abraham je chaan je kyooj xa uu'me'eda”, kux nvaajnjidup ats miiitse'e jets o'yixjupe'e je Nte'yam jetse'e ya tsaa'j duyakvimpítut je Abraham je chaan je kyooj.

10 Ve'em xa miiitse'eda ax jo'n je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip. Ax ta tse'e je tiempo jye'ya juu' ve'e ve'em ax jo'n je jayu je pojxun dumach jetse'e je kup dupojxukut. Ax nujom tse'e je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip, yakpojxuknupts je'e ve'e jetse'e yakjanvíppinit.

11 Je tsoxk naaj ats miitse'e ntukyaknapéjtup, je'e nuja'vints je'e ve'e jets mmasooktinu ve'e je mko'oy joojntykinda; ax je'e pan atse'e xpa'ux'ookip, je'e tse'e jem mja'vin kajxmda mtukyaknapétjadap je Espíritu Santo jetse'e je jayu dutokimpayo'oyut. Ñumájipts je'e ve'e nuyojk jets ka'a ve'e ats, ni ka'ats atse'e nvinmachju jets atse'e je kya'ajk nyakkeekjat.

12 Ku ve'e je jayu dutokimpayo'oy, ve'em tse'e dutónut ax jo'n to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem kya'm je tukjee'pun dumats'ijtp jetse'e divimpójut je trigo. Pyakmókup tse'e je trigo taajm; ax je po'ox juu' ve'e pyajkjap, je'e tse'e jem janjootm pyaamnup juu' ve'e ni vin'ita kapi'tsp.

Ku je Jesús ñapejt

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

13 Ku ve'e je Juan je jayu duyaknapajt, van'it tse'e je Jesús chaa'n jem galiléait y'it jootm jetse'e jye'y joma ve'e je jordanit maja naaj, jem joma ve'e je Juan vye'na. Je'e tse'e ñunajkx jetse'e je Juan yaknapétjut.

14 Ka'a tse'e je Juan du'uktsajk, jidu'ume'e je Jesús dunuujmi:

—¿Mits atse'e xnumiimp? Ñojk'óy xa ats mitse'e xyaknapétut.

15 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Kuvuk xa ve'e dutsak, kux pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e jetse'e nto'numut nujom juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

Van'it tse'e je Juan dukuvujk.

16 Ku tse'e je Jesús ñapejtkujx, van'it tse'e pyítsumni jem najootm. Tun to'mayji tse'e ojt

je tsapjootmit it y'ava'ach jetse'e je Jesús du'ix jets jeme'e ñukada'akyju je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, ve'eme'e ñukada'akyju ax jo'n to'k je pak.

¹⁷ Van'it tse'e to'k je ayook yakmotu juu' ve'e jem tsapjootm kadaak. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats ya'a ve'e ntuntukxoonduk.

4

*Ku je Jesús je Satanás y'ukyaktokimpakuvaajnji
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)*

¹ Van'it tse'e je Espíritu Santo je Jesús duyaknujx jem vinva'ajts it kajxm jetse'e jem je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, jetse'e du'ixut vintso ve'e je Jesús kuduyaktokimpujk.

² Vujxkupx xaaj vujxkupx tsooj ve'e je Jesús kyakay vye'na, van'it tse'e je yooj pyaatji.

³ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap vyinkutámiji jetse'e ña'muxji, ukvin'aa'nuvaajnju tse'e:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, mukótsuts n'it ya tsaaj jetse'e vyimpítut tsapkaaky.

⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka tun je'e kajxyap xa ve'e je jayu jyoojntyka ku ve'e juu' dukay duju'kx, je ayook kajxe'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp.”

⁵ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajxji jem kunuu'kx kajpun kajxm, jem Jerusalén. Van'it tse'e je Jesús jem maja tsaptakkojm duyakpejt

6 jetse'e jidu'um dunuujmi:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, naajkkustákajats n'it, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Je Nte'yam xa ve'e dupava'anup je y'aangelestajk jetse'e m'íxjut mjayépjut, jetse'e je kya'aj mtuk'amátsajat jetse'e je mtek je tsaaj kyayaktsaachajat.

7 Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Vaampap tse'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán: “Ka'a tse'e x'íxtat joma vaate'e juu' dukuvuk je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda.”

8 Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxjuva joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm aa'k. Jem tse'e je Jesús dutuk'ix nujom je jayu juu' ve'e yakkutujkja ijttup yaja naxviijn jets vinxupe'e je majin je jayu dujayep.

9 Van'it tse'e dunuujmi:

—Nujom xa ats mits ya'a ve'e nmokyajxnit pan xvinkoxkténip ats mitse'e jets atse'e xvinjávat xvintsa'agat.

10 Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxni, Satanás, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Vinjávada vintsa'agada je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, je'ejyji ve'e to'k mvinjávadap mvintsa'agadap.”

11 Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap myasookji jetse'e je aangelestajk je Jesús dununajkxti jetse'e dupatto'nidi.

*Ku je Jesús kya'amay'ukvaajñ jep Galilea
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)*

12 Ku ve'e je Jesús je kats dumotu jets jep'e
poxuntujkp je Yaknapejtpa Juan, van'it tse'e ñujkx
jem Galilea;

13 ax ka'a tse'e tyaañ jem nazarétit kyajpun
kajxm, jeme'e Capernaum ñujkx tsuuniva. Je
kajpun, myutámipe'e je maja na'akaya jem zabu-
loonit jets neftaliijit y'it jootmda.

14 Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu'
ve'e je Isaías jyatyaan, to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam
je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujatyaañ:

15 Je it je naax juu' ve'e Zabulón jets Neftalí duxaaj,
je too' juu' ve'e je'yp jem maaxy napa'am jetse'e
ñaxy jem jado'k ado'om Jordán maja
napa'am,

jem galiléait y'it jootm joma ve'e jyoojntykada pan
pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap,

16 je jayu pan pan jatye'e kupi'ijts kukoo'ts
tsuunidu,

y'ixtuts je'e ve'e to'k je maja kujajpa je maja
kuta'kxpa;

pan pan jatye'e maaydup tajtup kux cha'kidupe'e
jetse'e y'oo'ktat,

kujajjudu kuta'kxjudu tse'e.

Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaañ.

17 Van'it tse'e je Jesús kya'amay'ukvaajñ.
Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joo-
jntykinda. Napyaaajmjidini jem je Nte'yam y'am
kya'm kux myaaxujdupe'e jetse'e jem m'ijttinit.

*Ku je Jesús duvaajv numaktaaxk je ajkx maak-
pada*

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

18 Jeja tse'e galiléait myaja na'akaya pa'ayi je Jesús ñaxy vye'na, jetse'e du'ix numejtsk je yaa'tyajk, to'k uts to'k ajch: to'k juu' ve'e duxaaj Simón juu' ve'e yaktukxaaji Pedro, jets jado'k juu' ve'e duxaaj Andrés. Ajkx maakpats je'e ve'e y'ijtti; jem je'e ve'e du'avájada vye'na je tyuk'ajkx'amaakin xuum maja na'akaya jootm.

19 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Pamiindini ats. Ajkx maakk xa ve'e mtoondup; ax uxyamts ats miitse'e je toonk nmo'odat jets atse'e je jayu xtuknumíndat.

20 Tun jatyi tse'e dumasooktini je tyuk'ajkx'amaakin xuum jetse'e dupanajkxtini.

21 Vee'n tse'e yo'oyda vye'na, van'it tse'e je Jesús du'ixpa janumejtsk je yaa'tyajk, je Santiago jets je Juan, nay to'k uts to'k ajchpats je'e ve'eda, je Zebedeo je myajntktajk. Jem je'e ve'e barco jootm je tyee' dumaadada vye'na jetse'e je tyuk'ajkx'amaakin xuum du'ataagada. Van'it tse'e je Zebedeo je myajntktajk yakvoovduva.

22 Tun jatyi tse'e dumasooktini je barco maat je tyee'da, jetse'e dupanajkxtini.

*Ku je Jesús je numay jayu duyak'ixpujk
(Lc. 6.17-19)*

23 Jem tse'e nujom galiléait y'it jootm je Jesús du'ayo'oy du'anaxy y'ijt joma jatyi tsaptajk jetse'e je jayu dutukyak'ixpuk je oy kats je oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyaajmjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm. Pan nuvinxupe'e to'k jado'k je pa'am dujayep, ve'em tse'e duyakjotkadaakni.

24 Yaknuja'vip tse'e je Jesús jem nujom maja it jootm juu' ve'e Siria duxaa; tyuknunajkxtu tse'e je Jesús nujom pan pan jatye'e je pajkpa je aampa dujajejptup, pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap, pan pan jatye'e ko'opya'ampajkjdup, jets pan pan jatye'e mojkup; yakjotkadakkajxnuts je'e ve'e to'k ka'ajyjida.

25 Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi. Jem tse'e je galiléait jayu, jem tse'e juu' ve'e tsoo'ndu jem decápolisit y'it jootm jets jem jerusaleenit kyajpun kajxm, jempa tse'e juu' ve'e viijnk tso tsoo'ndu jem judéait y'it jootm, nay jempa tse'e juu' ve'e tsoo'nduva je it je naax juu' ve'e jado'k ado'om je jordanit maja nanaxy jem joma ve'e je xaaj pyítsum.

5

Ku je Jesús kya'amaajy jem tonun viinm

1 Ku ve'e je Jesús du'ix je numay jayu, van'it tse'e pyejt joma ve'e to'k je tonun jetse'e jem y'ajxtk. Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñuje'yjidi,

2 jetse'e je Jesús yak'ixpajkjidi jidu'um:

Je'eda pan pan jatye'e xoonda

(Lc. 6.20-23)

3 —Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je tyokin du'ixkajptup, ittaps je'e ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

4 'Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e tsaachvinmaaydup, yakjot'amajajadaps je'e ve'e je Nte'yam.

5 'Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je nuu'k aaj je nuu'k joot dujayejptup, je'e tse'e yakmo'odap je naxviijnit it.

6 'Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e duyoojidup dutaatsidup juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ku'ux jotkada'aky tse'e y'ittat.

7 'Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je jayu dutukmo'ttup, tukmo'tjuduvaps je'e ve'e je Nte'yam.

8 'Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je va'ajts aaj je va'ajts joot dujayejptup, y'ixtaps je'e ve'e je Nte'yam.

9 'Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e duyaknamyujot'o'yijidup juu' ve'e namyu'ejkjudup, va'anupts je'e ve'e je Nte'yam: "Atsts ya'a ve'e je n'onukta."

10 'Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je jayu jomtoojnjudup titoojnjudup kuxe'e dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ittaps je'e ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

11 'Xoon xa miitse'eda ku ve'e je jayu mvinkojtspétjada, mjomtónjada mtitónjada, jets'e mnuvampétjada ats kajx.

12 Tukxoondukta tse'e ooy ku ve'e ve'em myaktonda, kux myakmooydinupe'e je maja o'yin jem tsapjootm, kux ve'eme'e dujomtoondi dutitoondi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta juu' ve'e joojntykidu too'vajkp jets ka'a ve'e miitsta.

Je kaan tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 9.49-50; Lc. 14.34-35)

13 'Miiitsta xa ve'e je kaan jo'n yaja naxviijn. Ax pan tókinup tse'e je kaan je tya'mutsin,

¿vintsose'e jado'k nax tya'mutsinuvat? Ka'ats je'e ve'e y'uktoonit, yak'uxko'onupe'e jeja too' aajy jetse'e je jayu ñutee'njut tyuktee'njut.

Je ta'kxpa tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.21-25; Lc. 8.16-18)

¹⁴ Miits xa ve'e je ta'kxpa jo'n yaja naxviijn. To'k je kajpun juu' ve'e jem kopk kajxm, ka'a tse'e y'oya jetse'e yakyo'otsut.

¹⁵ Ka'a xa ve'e je ta'kxpa yakna'ak jetse'e ti yaktuknaxjoput; kajxm je'e ve'e yakpum jetse'e dukuta'kxut anañujoma je jáyuda juu' ve'e jep tujkp.

¹⁶ Nay ve'empats miitse'eda, ve'em ax jo'n je ta'kxpa je numay jayu dukutu'kx, yaknuke'xnatakada je y'oy je'e jeja je jayu vyinkujk; ku je'e ve'e du'ixtat je y'oy je'e juu' ve'e mtoondup, yakmájadap yakjaanchadapts je'e ve'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

Oy je'e ve'e je Moisés je pyava'nun

(Lc. 16.16-17)

¹⁷ 'Ka'a xa miitse'e mvinmáydats jets je'e atse'e nnumiin jets atse'e nyakkutókiyut je Moisés je pyava'nun jets juu' ve'e jyavyejttu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Ka je'e kajxapts atse'e nmiijn jets ats je'e ve'e nyakkutókiyut; je'e kajxe'e jets ats je'e ve'e nkutyónut jets atse'e nkojtsva'atsut ti ve'e tyijp.

¹⁸ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, namvaate'e y'it ya tsajmit it jets ya naxviijnit it, tonkájxup tse'e nujom je pava'nun; dumaja dumootska je'e ve'e je pava'nun, tonkájjupts je'e ve'e.

19 Je'e kajx tse'e, pañ pañ xa ve'e dukakutyoomp je pava'nun, dukanumaja je'e ve'e je pava'nun, jetse'e ve'em je jayu dutuk'ix, je'e tse'e dunupi'kikáxup je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm; ax pañ pañ tse'e dukutyoomp je pava'nun jetse'e ve'em je jayu dutuk'ix, ñumájapts je'e ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

20 Kux ve'em ats miitse'e nnaajmada, ve'em xa ve'e dutsak jetse'e nuyojk oy xtóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp jets ka'a ve'e juu' ve'e tyoondup je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je fariseotajk. Pañ ka'a tse'e ve'em xtonda, ka'a tse'e mtákadat jem je Nte'yam y'am kya'm.

Ku je jayu jyotma'aty
(Lc. 12.57-59)

21 'Ta ve'e x'amotunaxta ku ve'e jidu'um je jujpit jayu yaknuujmidi: "Ka'a tse'e myakjayu'oo'ktat, kux jyapana pañ pane'e yakjayu'oo'kp, yakmo'opts je'e ve'e je tsaachpaatun."

22 Ax nmujmidupts ats miitse'e jets jyapana pañ pane'e je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a dumu'ejkjup, yaktokimpayo'oyupts je'e ve'e. Pañ pane'e je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a duvinkojtspejtp, tokimpayo'oyjadapts je'e ve'e pañ pañ jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp. Pañ pañ tse'e ka víjap dutijp je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a, kutsa'aga tse'e jetse'e jem janjootm yakpaamnit.

23 'Ax ve'em tse'e, pañ myaknajkxtup xa ve'e je myaxta joma ve'e je Nte'yam xvinjávada xvintsa'agada, jetse'e jem xjaa'myétstat jets

mmu'ejkjudupe'e nuto'k je m'utsta je m'ajchta ukpu nuto'k je m'utsta je mtsa'ada,

²⁴ maso'oktanumts jeja je myaxta jetse'e najkx too'vajkp je'e xmaatnamyujot'oyajada, van'it tse'e mvimpijttinuvat jetse'e je myaxta je Nte'yam xtukkatákadat.

²⁵ 'Pan jem xa ve'e pane'e mnuxa'aajidup jetse'e xmaatnajkxta jeja je yakkutojkpa vyinkujk, tukmaatkojts'oyada tse'e jeja too' aajy, ve'em tse'e jem je tokin payo'yva kya'm mkayakpámdat. Kux pan mpaajmjudup xa ve'e jem je tokin payo'yva kya'm, je tokin payo'yva tse'e jem je tojpa kya'm mpámjadap jetse'e mpoxuntakpámjadat.

²⁶ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets ka'ajame'e mpítsumdat jep poxuntujkp vi'name'e xkakuvetta nujom juu' ve'e myójidup.

Ku je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintóki

²⁷ 'Ta ve'e x'amotunaxta ku ve'e jidu'um yakkats: “Ka'a tse'e xyakvintsa'kintókidat je navyajkun.”

²⁸ Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets opyana pan pane'e dunu'ixp to'k je ta'axtajk jetse'e dutsak jetse'e dumaatnayjayépjut, ta tse'e jem jya'vin kajxm je ta'axtajk dutukmaatyakvintsa'kintóki je navyajkun.

²⁹ 'Pan myaktokintoojnjudup xa ve'e je m'aka'yun viijnda, tunyakpítsumda tse'e jetse'e x'uxkojkat, kux nuyojk oy je'e ve'e jetse'e to'k viijn je mni'kxta je mkopkta xyakkutókidat jets ka'a ve'e ku ve'e nujom je mni'kxta je mkopkta yakpaamnit jem janjootm.

30 Pan myaktokintoojnjudup xa ve'e je m'aka'yun ka'ajta, tunkuspoxta tse'e jetse'e x'uxvívuptat, kux nuyojk oy je'e ve'e jetse'e to'k viijn je mni'kxta je mkopkta xyakkutókidat jets ka'a ve'e ku ve'e nujom je mni'kxta je mkopkta yakpaamnit jem janjootm.

*Ku je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasookni
(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)*

31 'Kojstuva tse'e je jayu jidu'um: “epyana xa ve'e pan pane'e je ñuda'ax dumasookuvaannup, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e too'vajkp dumotot je ñak joma ve'e yak'ixut jets ka'a je'e ve'e du'uknuda'axini.”

32 Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets pan pan yaa'tyajke'e dumasooknup je ñuda'ax, pan ka je'e kajxap ku ve'e je ñuda'ax duyakvintsa'kintóki je navyajkun, je yaa'tyajk kajx tse'e je ta'axtajk duyakvintsa'kintóki je navyajkun ku ve'e je viijnk yaa'tyajk dupuk. Ax je'e tse'e juu' ve'e ux'ook dupajkp je ta'axtajk juu' ve'e je ñuyaa'y tumyasookjini, nay yakvintsa'kintóktivaps je'e ve'e je navyajkun.

Ku je jayu je Nte'yam duyaknaxy ukpu ti jaty

33 'Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um je jujpit jayu yaknuujmidi: “Kutyonu je vaanduk juu' ve'e tuxpum pan je Nte'yame'e tuxyaknaxy.”

34 Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets ka'a ve'e je Nte'yam xyaknáxtat ku ve'e je vaanduk xpamda. Ni ka'a tse'e je tsapjootmit it xyaknáxtat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxti, kux jeme'e je Nte'yam je kyutojkun tsuujntkun.

³⁵ Ka'a tse'e ya naxviijnit it xyaknajxtuvat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxti, kux ve'em ya'a ve'e ya naxviijnit it ax jo'n je va'kpejtun joma ve'e je Nte'yam je tyek kuduyukkán. Ka'a tse'e je Jerusalén xyaknajxtuvat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxtuva, kux je Maja Yakkutojkpa je'e ve'e je kyajpun.

³⁶ Ni je mkuvajka tse'e xkayaknajxtuvat, kux ka'a ve'e m'o'yixjada jetse'e xyakvimpíttat otyo'ka je mvaajyta yak uk poo'p.

³⁷ Jidu'ume'e mva'andat “ve'em” ukpu “ka'a”; kux juu' ve'e nuyojk jaa'kyakkojtsp, je ko'oyjáyuvaps je'e ve'e duyakjéjip.

*Ku je jayu dutonumpit juu' ve'e ka óyap
(Lc. 6.29-30)*

³⁸ Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um yakkats: “Pan pane'e je jayu je vyijn duyakma'tp, je tyaats duyakvajntkp, nay vanxúpyam tse'e yaktoonnuvat.”

³⁹ Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets ka'a ve'e xtonumpijtjadat juu' ve'e ka óyap pan pane'e mmutokintoojnjudup; ñojk'óy xa ve'e, pan pane'e m'akupa'kxijidup to'k ado'om aaj, mooyduva tse'e jado'k ado'om jetse'e mjaa'k'akupa'kxajadat.

⁴⁰ Pan pan tse'e mnuxa'aavaajnjjudup jetse'e je mvitupa'tk mpajkuxjada, masooktuva tse'e jetse'e je mvituni'kx mpajkuxjadat.

⁴¹ Pan myaktuk'akee'yidup xa ve'e jetse'e juu' xpatsámdat kojkm legua, ax mpatsámdap tse'e jakojkm legua.

42 epyana pan pane'e juu' m'amótujudup, mmo'odap tse'e; pan pan tse'e juu' anuu'kx m'amótujudup, ka'a tse'e xtso'oxpáktat.

*Tsokta je jayu pan pane'e mtso'oxpajkjudup
(Lc. 6.27-28, 32-36)*

43 'Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um yakkats: "Tsokta pan pane'e mtso'okkjudup; ka'a tse'e xtsóktat pan pane'e mtso'oxpajkjudup."

44 Ax atsts miitse'e nnuujmidup: Tsokta pan pane'e mtso'oxpajkjudup, amótuda je Nte'yam jetse'e dukunoo'kxut pan pane'e mko'oñukojtsijidup, otyoojnjada pan pane'e mko'otyoojnjudup, nutsapkotsta jetse'e je Nte'yam oy tyo'nuxjadat pan pane'e mvinkojtspejtjudup jets pan pane'e mjomtoojnjudup mtitoojnjudup,

45 ax ve'em tse'e mnuke'xnatákadat jets nTee'imdupe'e je Nte'yam, juu' ve'e jem tsapjootm. Kux ku xa ve'e je aampa xaaj duyakpítsum, tyuknu'aampyts je'e ve'e juu' ve'e oy jayu jets juu' ve'e ko'oy jayu, yakjéjpts je'e ve'e je tooj jetse'e duyaknutu'uj pan pan jatye'e tuv jáyuidup joojntykidup, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e jomjáyuidup tijáyuidup jetse'e jyomjoojntykada tyijoojntykada.

46 Pan je'ejyi xa miitse'e mtsojktup pan pane'e mtsojkdudup, ¿ti o'yin tse'e mpáktap je'e kajx? Je kupa'mun pakmojkpa paat xa ve'e ve'em jyátukada.

47 'Pan je'ejyi ve'e mkojtspoq'kxtup juu' ve'e mmaatnayja'vijidup, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup jets ka'a ve'e je viijnk jáyuda?, kux

nay vanxúpjyame'e dutoonduva pan pan jatye'e je Nte'yam duka'ixada.

⁴⁸ Va'ajts tse'e mnaajk'ijjtjidinit, ve'em ax jo'n ñaajk'ítju va'ajts je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

6

Ku je jayu je y'oy je'e dutún

¹ 'Ku xa ve'e xtonda je y'oy je'e, ka je'e kajxap tse'e xtóndat jetse'e je jayu du'ixtat juu' ve'e mtoondup. Pan je'e kajx xa ve'e ve'em xtonda jetse'e je jayu m'ixjadat, ka'a tse'e oy mtonumpijtuxjadat je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

² Je'e kajx tse'e, ku tse'e xputákadat je'e pan pan jatye'e katih'ijtuxjudup, ka'a tse'e anañujoma je jayu xtuknujávadat, kux ve'eme'e jyátukada jep tsaptujkp jets jeja too' aajy pan pan jatye'e mejts'aahta mejtsjootta. Je'e kajxts je'e ve'e ve'em dutonda jetse'e je jayu y'oñukótsajadat. Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e oy je Nte'yam tyonumpijtuxjadat, nvaatani je'e ve'e ku ve'e yak'oñukojtsidi.

³ Ax kuts miitse'e je jayu xmo'odat juu' ve'e katih'ijtuxjudup, ve'em tse'e xtóndat jetse'e ni pana dukanujávat.

⁴ Pan ve'em tse'e xtonda, oy tse'e mtonumpijtuxjadat je nTee'amda, juu' ve'e du'ixp nujom juu' ve'e kanuke'xnatajkip jeja je jayu vyinkujk.

*Ku je jayu chapkats
(Lc. 11.2-4)*

⁵ 'Ku miitse'e mtsapkótstat, ka'a tse'e ve'em mtsapkótstat ax jo'n je'eda juu' ve'e mejts'aahta mejtsjootta, ténip tse'e chapkotsta jep tsaptujkp jets joma ve'e je too' ñavyinnaxyju, je'e kajxts je'e ve'e ve'em dõtonda jetse'e je jayu y'íxjadat ku ve'e chapkotsta. Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e oy je Nte'yam tyonumpijtuxjadat, nvaatani je'e ve'e ku ve'e je jayu ve'em y'íxjada.

⁶ Ax kuts miitse'e mtsapkótstat, tákadats jep mtujkp, aka'ada je mtajk, van'it tse'e xmukótstat je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. Pan ve'em tse'e xtonda, oy tse'e mtonumpijtuxjadat je nTee'amda, juu' ve'e du'ixp nujom juu' ve'e kanuke'xnatajkip jeja je jayu vyinkujk.

⁷ 'Ku ve'e mtsapkótstat, ka'a tse'e xkojtsumpíttat xkojts'atajtat, ve'em ax jo'n jyátukada pan pan jatye'e je Nte'yam duka'íxada, ve'eme'e vyinmayda jets amotunáxadap je'e ve'e je Nte'yam ku ve'e ooy tyunkotsta.

⁸ Ka'ats miitse'e ve'em mjátukadat, kux namka'ana miitse'e je Nte'yam juu' x'amótuda, ñuja'vipts je'e ve'e juu' ve'e mka'ijtuxjudup.

⁹ Jidu'um tse'e mtsapkótstat:

Aats je nTee',
tsapjootm xa mits jeme'e,
va'ajts aaj va'ajts jootts mitse'e,
jetse'e myakvinjávat myakvintsa'agat.

¹⁰ Yakmiinni to'k aaj je mkutojkuñ.

Ve'em ax jo'n jem tsapjootm tyunju juu' mitse'e mtsajkp,
ve'em tse'e tyoojnjuvat yaja naxviijn.

11 Mooyk aats uxyam je kaaky je naaj juu' aatse'e jóvum xaaj ntukjoojntykip.

12 Mee'kxjik aats je ntokin, ve'em ax jo'n aatse'e ntokinmee'kxpa pan pan jaty aatse'e xmutokintoomp.

13 Kadi aats to'k aaj xmasa'ak jets aatse'e nka'at jem je ko'oyjáuvap y'am kya'm; mitsts aatse'e x'íxup xjayéup, x'axajtókup, ve'emts aatse'e xkah'amaadaagat je kyo'oy je'e. Kux xa'ma kajx mitse'e xka'ma je kutojkun, je makkin, jets je majin. Amén.

14 'Pan mtokinmee'kxtup xa miitse'e pan pane'e mmutokintoojnjudup, mtokinmee'kxjadap tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm;

15 ax pan ka'a tse'e xtokinmee'kxta je jayu juu' ve'e mmutokintoojnjudup, nay ka'ava tse'e je nTee'amda mtokinmee'kxjuduvat.

Ku je jayu y'ayooja

16 'Ku xa miitse'e m'ayoojadat, ka'a tse'e je mviijnnda je m'aaajta xyakma'attat, ve'em ax jo'n jyátukada je'eda juu' ve'e ijttup mejts'aaajta mejtsjootta, kux ve'em je'e ve'e jyátukada jetse'e je jayu dunujávatat jets ayoojidup je'e ve'e. Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e oy je Nte'yam tyonumpijtuxjadat, nvaatani je'e ve'e ku ve'e je jayu y'íxjada jets ayoojidupe'e.

17 Ax miits, ku tse'e m'ayoojadat, navyimpojjada nay'apojjada jetse'e oy mnavyoo'kjadat,

18 ve'em tse'e je jayu dukanujávatat jets m'ayoojidupe'e. Pan ve'em tse'e xtonda, oy tse'e mtonumpijtuxjadat je nTee'amda, juu' ve'e du'ixp

nujom juu' ve'e kanuke'xnatajkip jeja je jayu vyinkujk.

Je o'yin juu' ve'e jem tsapjootm
(Lc. 12.33-34)

¹⁹ 'Ka'a tse'e xnupajkpéttat je o'yin juu' ve'e yaja naxviijn, joma ve'e je tótuk juu' jaty dutukka'yini, joma ve'e juu' jaty vyintoki, jets joma ve'e je mee'tspa tyákada;

²⁰ ñojk'óye'e xnupajkpéttat je o'yin juu' ve'e jem tsapjootm, joma ve'e je tótuk juu' jaty dukatukkaya, joma ve'e juu' jaty kyavintoki, jets joma ve'e je mee'tspa kyatákada.

²¹ Kux pan joma xa ve'e y'it juu' ve'e m'íxtup mjajejptup, nay jeejyam tse'e y'ijtpa je mjootta je mja'vinda.

Ve'em xa ve'e je jayu je vyiijn ax jo'n je jayu je jyoot je jya'vin
(Lc. 11.34-36)

²²⁻²³ 'Ve'em xa ve'e je jayu je vyiijn ax jo'n je jayu je jyoot je jya'vin. Pan oy xa ve'e je mviijnnda, m'íxtup tse'e oy. Ax pan ma'at tse'e je mviijnnda, koo'ts tse'e je mni'kxta je mkopkta tyañ. Nay ve'empats je'e ve'e maat je mjootta je mja'vinda. Pan va'ajts tse'e je mjootta je mja'vinda, je y'oy je'e tse'e mtoondup; ax pan m'ajootidup tse'e je kyo'oy je'e jetse'e vintok m'itta, je kyo'oy je'e tse'e mtoondup, ve'emts miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e ijtp jeja akoo'ts it jaat jetse'e nuyojk kukoo'ts tyañ jets ka'a ve'e je viints jayu.

Je Nte'yam jets je meen
(Lc. 16.13)

24 'Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e mejtsk je vyintsán dujayéput, kux to'ke'e dutsókut, jado'k tse'e dutso'oxpákut, to'ke'e dumutónut dumupákut, jado'k tse'e dūviijn'íxut. Nay ve'empa tse'e je jayu juu' ve'e jem je meen kya'm naajk'ijtjup, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e je Nte'yam dupanajkxut.

*Y'ixp jyajejpp tse'e je Nte'yam pan pan jaty je y'ónuk
(Lc. 12.22-31)*

25 'Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada, ka'a tse'e xvinmáydats je mkaakya je mnaajta ti ve'e mtukjoojntykadap, ni ka'a tse'e xvinmaayduvat je mvitta je mxoxta juu' ve'e mjayéptap. Ñumájip je'e ve'e nuyojk ku ve'e je jayu jyoojntyka jets ka'a ve'e je kaaky je naaj juu' ve'e jyajejpp; ñumájip je'e ve'e nuyojk je jayu je ñi'kx je kyopk jets ka'a ve'e je vit je xox juu' ve'e jyajejpp.

26 Ixta vintso ve'e je jeyyva tánuk kyani'ipta, ka'a tse'e je taajm dupakmokka, ka'a tse'e tii joma ve'e duyak'íttat je tyukjoojntykinda; óyam tse'e vye'ema, yakjoojntykijidup tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. Kadi xvinmayda, nuyojk xa miitse'e ooy xtunjaa'knumájada jets ka'a ve'e je jeyyva tánuk.

27 Jyatunvinmay je'e ve'e, ¿pants miitse'eda juu' ve'e o'yixjup jetse'e ñaajkyónjut jado'k noox?

28 '¿Ax tyajx tse'e xvinmayda je mvitta je mxoxta? Ixta vintso ve'e je ojts jaatit puj yee'kta, ka'a tse'e tyonda, ka'a tse'e pyii'tta kyojta;

29 ax ve'emts atse'e nva'lañ jets óyame'e je yakkutojkpa Salomón va'ajts tsoj tyunnaxyaxju y'ijt, ka'a tse'e dumuvaa'ty ax jo'n je pu.

30 Pan ve'em tse'e je Nte'yam duyaktsojupuk je aajy je ojts juu' ve'e uxyam yee'kp jetse'e kep je jaajn pyaatjinit, ¿vintsots je'e ve'e je Nte'yam mkamo'ojadat pan ti ve'e mnatyukxóxadap? ¡Vee'nji xa ve'e je Nte'yam xjaanchjávada!

31 Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e mnaajkv-inmáydad jetse'e mva'andat: “¿Tis vine'e nka'yumdap n'ookumdap?”, ukpu “¿Tis vine'e nnatyukxojxumjadap?”

32 Kux nujom je'e ve'e, yakvinkópkidupts je'e ve'e je jayu pan pan jatye'e je Nte'yam dukalíxada; ax je nTeel'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, ñuja'vipts je'e ve'e pan ti uu'me'e xka'ijtjimdup.

33 Ax ve'em tse'e, yakvinkópkada ooy jetse'e m'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm jetse'e xtoondinit juu' je'e ve'e chajkp, ve'em tse'e myakmooyduvat juu' ve'e mkáydap m'oo'ktap jets juu' ve'e mnatyukxóxadap.

34 Kádits xvinmayda juu' ve'e kep mínup, kux jéjape'e kep juu' ve'e mvinmáydap. To'k to'k je xaaj, ve'em tse'e je vinma'yun duyakjeja.

7

Ka'ats uu'me'e je jayu ntokimpayo'yumdat (Lc. 6.37-38, 41-42)

1 'Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpayo'oydat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpayo'yjūduvat.

2 Kux ve'em pan vintso ve'e je jayu xtokimpayo'oyda, nay vanxúpjyam tse'e je

Nte'yam mtokimpayo'yjuduvat; uk pan vintso ve'e je mjáyuvinda, nay je mjáyuvinda tse'e vimpítup.

³ ¿Vintsose'e y'o'yixjut je'e juu' ve'e je maja tokin dumaat, jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat? Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e jep vyimp to'k je kup juu' ve'e va'ajts maj jetse'e dutsak jetse'e duputákat je y'uts juu' ve'e je pi'k po'ox tuvvyintákaja.

⁴ Van'it tse'e je y'uts dunuujma: “Va'an ats duyakpítsumu je pi'k po'ox juu' ve'e jep mviimp.”

⁵ Mejts'aaj mejtsjoot xa je'e ve'e juu' ve'e je maja tokin dumaat! Yaknuva'ache'e too'vajkp dutsak je maja tokin juu' ve'e jyajejpp, van'ítnum tse'e y'o'yixjut jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat.

⁶ 'Ka'a tse'e je ok xmo'odat je Nte'yam jye'e, ka'a tse'e je mpeerlas xvajjadat je keem. Pan mmooydup xa ve'e, tyuktee'ndapts je'e ve'e jetse'e mnupojtukjadat jetse'e myakvintókijadat.

Amótuda juu' je Nte'yam, íxtada, jets kojtspoo'kxta jeja tak'aagui

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ 'Amótuda juu' je Nte'yam, jetse'e myakmo'odat; íxtada, jetse'e xpaa'ttat; kojtspoo'kxta jeja tak'aagui, jetse'e je Nte'yam myak'avaatsuxjadat.

⁸ Kux pan pan xa ve'e je Nte'yam juu' du'amótup, yakmo'op tse'e; pan pan tse'e juu' du'íxtip, pyaatyp tse'e; pan pan tse'e kojtspoo'kxp jeja tak'aagui, yak'avaatsuxjup tse'e je Nte'yam.

9 'Onuk tee'da ónuk taakta, ku xa ve'e je m'ónukta m'amótujadat je tsapkaaky, ¿je tsaa'j tse'e mmo'odap?

10 Ku tse'e m'amótujadat je ajkx, ¿je tsaa'n tse'e mmo'odap?

11 Mjako'oyjáyuvada xa miitse'eda, mnuja'vidup tse'e jetse'e xmo'odat je y'oy je'e je m'ónukta; ax je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, nuyojkts je'e ve'e dumo'ot je y'oojyit je'e pan pan jatye'e amótujudup.

12 'Ax ve'em tse'e, pan vintso xa ve'e xtsokta jetse'e je jayu mto'nuxjadat, ve'emts miits je'e ve'e xtoojniduvat, kux je Moisés je pyava'nun jets juu' ve'e jyavyejttu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka, je'e tse'e je jayu dutuk'íxtup jets ti ve'e yaktónup ku ve'e je jayu ñachókjada vimpit atuj.

Je aka'a juu' ve'e mootskji vyijn tukmu'a'ixmojkin

(Lc. 13.24)

13 'Tákada joma ve'e je aka'a juu' ve'e mootskji vyijn. Kuxe'e je aka'a jets je too' juu' ve'e je jayu duyaknajkxp joma ve'e vyintókidinit, maja viijnts je'e ve'e, numayts je'e ve'e juu' ve'e je tso tajkidup.

14 Ax je aka'a jets je too' juu' ve'e je jayu duyaknajkxp joma ve'e xa'ma kajx jyoojntykidinit, pi'kji jets mootskjits je'e ve'e vyijn, nu'eejyits je'e ve'e juu' ve'e je tso tajkidup.

Yaknuja'vipts je'e ve'e je kup vintso ve'e ty'ama

(Lc. 6.43-44)

15 'Myakkópkadap tse'e ooy je'e kajxta pan pan jatye'e natyijjudup je Nte'yam je y'ayook

kojtsnajxpada. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je mu'uk lobo juu' ve'e napyaaajmjup je pi'k carnero jo'n jětse'e jeja numay carnero akujk tyaka.

16 Mnujávadap tse'e jětš pan je'e ve'eda ku ve'e x'íxtat vintso ve'e juu' dutonda, kux ka'a xa ve'e je tsaaydum taajm ukpu je higo taajm yaktuk jem ápit kajxm.

17 Nujom je oy ju'kx kup, je oojyit ju'kx tse'e yakta'mip; jětš nujom je ko'oy ju'kx kup, je ko'oy ju'kx tse'e yakta'mip.

18 Ka'a tse'e je oy ju'kx kup duyakta'ma je ko'oy ju'kx; ni ka'a tse'e je ko'oy ju'kx kup duyakta'ma je oy ju'kx.

19 Nujom tse'e je ju'kx kup juu' ve'e dukayakta'mip je oojyit ju'kx, yakpojxukpts je'e ve'e jětse'e jem janjootm yakpaamnit.

20 Ve'emts miitse'e xnujávadat pan pan jatye'e oy jayu pan pan jatye'e ko'oy jayu ku ve'e x'íxtat pan vintso ve'e juu' dutonda.

Ka anañujómap xa ve'e tyákadat jem je Nte'yam y'am kya'm

(Lc. 13.25-27)

21 'Ka nujómap xa ve'e tyákadat jem je Nte'yam y'am kya'm pan pan jaty atse'e xtiitup “Vintsán, Vintsán”; je'ejjida ve'e pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e chajkp ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm.

22 Numay xa atse'e xnaajmadat je xaaj: “Vintsán, Vintsán, mits je mkutojkun kajxts aatse'e je Nte'yam je y'ayook nkojtsnáxy y'ijt jětš mits je mkutojkun kajxts aatse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsum y'ijt jem je jayu jya'vin kajxm, mits

je mkutojkun kajxts aatse'e je mújit atuva ntun y'ijt."

²³ Ax van'itts atse'e nnaajmadat: "Ni vin'ita xa miitse'e mka'itta ats je njáyuda; vinva'kva'atsta ats miitsta pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap."

Je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jeja tsakujx jets je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jem po'o ni'kxm

(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴ Pan pan xa ve'e du'amotunajxp juu' atse'e nkajtsp jetse'e ve'em dutún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je vij jayu juu' ve'e je tyajk dupaam jeja tsakujx.

²⁵ Ku tse'e je it tyuuj, jetse'e je naaj kyompejt y'ojspejt, jetse'e je makk poj tyunnajxni jetse'e dupati'ts je tajk, ax ka'a tse'e kyitu, kux jeja ve'e tsakujx choo'ntk.

²⁶ Ax je'e tse'e juu' ve'e du'amotunajxp juu' atse'e nkajtsp jetse'e ve'em dukatún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e ka víjap, juu' ve'e je tyajk dupaam jem po'o ni'kxm.

²⁷ Ku tse'e je it tyuuj, jetse'e je naaj kyompejt y'ojspejt, jetse'e je makk poj tyunnajxni jetse'e dupati'ts je tajk, van'it tse'e je tajk kyítuni. ¡Ooyam tse'e tyunvintoki!

²⁸ Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, atuva atoki tse'e je numay jayu je y'ixpajkun dutuktaandi

²⁹ kux je kutojkun maate'e kyajts, ka ve'emap ax jo'n je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk.

8

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Ku ve'e je Jesús vyajntyk jem tonun viinm, van'it tse'e numay je jayu pyanajkjidi.

² Van'it tse'e vyinkutámiji to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup, jetse'e je Jesús dUVinkoxkteni, jetse'e dunuujmi:

—Vintsán, pan mtsajkp xa mitse'e, m'o'yixjup tse'e jets atse'e xtuknuva'atsut ya lepra pa'am.

³ Van'it tse'e je Jesús je kya'aj tyuknukoojnji jetse'e je pa'am jayu dunuujmi:

—Ntsajkp xa atse'e. Va'ajts tse'e mtaanni.

Ku ve'e ve'em vyaajñ, tun jatyi tse'e je lepra pa'am ñuvaatsjini.

⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ni pana xa ve'e xkavaajnjat pane'e tumyakjotkada'akyju. Najkxu joma ve'e je tee' jetse'e du'ixut jets ta ve'e mjotkada'aky, van'it tse'e xyoxut juu' ve'e je Moisés pyavaan ku ve'e je jayu kyoo'kpajkjini je lepra pa'am, ve'em tse'e anañujoma dunujávatat jets távani ve'e je pa'am mnuva'achju.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je tojpatajk je vyintsán je tyoompa

(Lc. 7.1-10)

⁵ Ku ve'e je Jesús tyajki jem capernaamit kya-jpun jootm, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk. Van'it tse'e je Jesús dumunoo'kxtk.

⁶ Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Vintsán, jeme'e tak'am ats je ntoompa pya'amma'aj, mojkp je'e ve'e jetse'e ooy tyuntsaachpaa'ty.

⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Najkxuts ats je'e duyakjotkada'akyu.

⁸ Van'it tse'e je tojpatajk je vyintsán y'atsaajv:

—Vintsán, ka'a xa atse'e nvinmachju jetse'e jep ats ntujkp mtákat; koojyji ve'e va'anu jetse'e jyotkada'akut, ax jotkada'akupts je'e ve'e.

⁹ Kux jem xa ve'e pan atse'e xyakkutojkjip, jempa tse'e ats je ntojpa juu' atse'e nyakkutojkjivap. Ku atse'e to'k nmuujma jetse'e ñajkxut, najkxpts je'e ve'e; ku atse'e jado'k nmuujma jetse'e myínut, miimpts je'e ve'e; ku atse'e je ntoompa juu' ntukpava'añ, tyuumpts je'e ve'e.

¹⁰ Ku ve'e je Jesús du'amotunajxy, atuva atoki tse'e tyaañ jetse'e jidu'um dunuujmi je jayu juu' ve'e panajkxjudup:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets yaja ve'e nujom israeejlit y'it jaatta, ni to'kats atse'e nkapaa'ty juu' atse'e xjaanchja'vip ax jo'n ya jayu.

¹¹ Atsts miitse'e nnuujmidup jets je'yadape'e numay juu' ve'e tsoo'ndap jem joma ve'e je xaaj pyítsum jets jem joma ve'e je xaaj tyaka, myaat'ajxtuktaps je'e ve'e kaayva je Abraham, je Isaac, maat je Jacob jem je Nte'yam kyutojkun jootm;

¹² ax je'eda pan pan jatye'e uktukkadaakjudup jetse'e jem kuy'litta, yakpámdaps je'e ve'e jem akoo'ts ítum. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.

13 Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je tojpatajk je vyintsán:

—Najkxni jem mtak'am, va'an ve'em dutunju ax jo'n tuxjaanchjáva.

Tun je'yji tse'e je tyoompa jyotkadaakni.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky je Simón Pedro je mya'vut taak

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

14 Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem je Pedro tyak'am. Jem tse'e du'ix je Pedro je mya'vut taak pya'amma'aj, jampajkjup.

15 Van'it tse'e je pa'am jayu jem kya'm dumajch jetse'e je jaajn ñuvaatsjini. Van'it tse'e je ta'axtajk pyojtukni jetse'e je Jesús dupatto'ni.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numay je pa'am jayu

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

16 Ku ve'e je xaaj tyajkini, van'it tse'e je Jesús dutuknunajkxti numay je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap. To'k naxji tse'e je Jesús je ko'oyjáyuvap dumukajts jetse'e duyakpítsumni; jotkadaaktinu tse'e je pa'am jayu nuvinxupe'e y'ijtti.

17 Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e kyojts je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e vyaajñ: “Je'e xa ve'e xtuknuvaatsumdu je mpajkpamda je n'aampamda.”

Numejtsk je jayu juu' ve'e je Jesús dupanajkxuvaandu

(Lc. 9.57-62)

18 Ku ve'e je Jesús du'ix jets numaye'e je jayu tyunnaa'ténijini, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dupavaajñ jetse'e ñáxtat jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am.

19 Van'it tse'e to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa je Jesús dūvinkutami jetse'e dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, mpanajkxuvaampy xa ats mitse'e pan joma ve'e mnujkx.

20 Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Jep xa ve'e je vaax je yaajntk joma ve'e chuuna, jeppa tse'e je jeyyva tánuk je pye'en; ax ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ni je'ets atse'e xka'ijtja joma atse'e ya nkuvajk nko'okut.

21 Van'it tse'e jado'k je y'ixpajkpa ña'muxji:

—Vintsán, yakjajtjik ats to'k aaj jets atse'e je ntee' nyaknaxtákat, van'itts ats mitse'e mpanajkxnit.

22 Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pamiinni ats. Je'eda pan pan jatye'e dukajayeiptup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, va'an tse'e dūyaknaxtákada je y'oo'kpada.

Ku je Jesús duyak'atuvij je mak po

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm maat je y'ixpajkpatajk.

24 Van'it tse'e je mak po myiijn joma ve'e je naaj, jetse'e je barco ooy dutuntukkoo'ya, maap tse'e je Jesús vye'na.

25 Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk yojxjidi, jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—¡Vintsán, yaktsookk aats to'k aaj! ¡Kunajxumd-inuptam xa ve'e jep na'aakp!

26 Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—¿Tyajx tse'e mtsa'agada? ¡Tun ve'e'nji ve'e je jaanchja'vin xjayepta!

Van'it tse'e pyojtuk jetse'e dutuknuujmi je poj jets je naaj. Van'it tse'e je poj y'atuvi jetse'e je naaj tyu'ujkjajty.

27 Atuva atoki tse'e tyaandi je y'ixpajkpatajk jetse'e ñavyaajnjidi:

—¿Vintos ya'a vine'e ya jayu je makkin ooy dutunjayep? ¡Katsupajkjup xa ve'e je poj paat jets je maja na'akaya paat!

Ku je Jesús duyakpítsum je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Ku ve'e je Jesús jye'y jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem gadaarait y'it jootm, van'it tse'e numejtsk je yaa'tyajk vyinkutámijidi juu' ve'e pítsumdu jep oo'kpa aajntkup. Va'ajts mu'ukts je'e ve'e y'ijtti, ni pana ve'e kyoo'k'o'yixjini jetse'e jem tso ñáxut. Numejtsk je yaa'tyajk, jem tse'e jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap.

29 Van'it tse'e mak vyaandi:

—¿Ti katsts uu'me'e njajejpumdup?, Jesús, je Nte'yam je y'Onuk. ¿Je'e ve'e tuxnumín jets aatse'e xyaktsaachpaa'tut oyame'e je xaaj dukapaa'tyna?

30 Jékum jaty tse'e numay je keem jya'kxta vye'na,

31 van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dumunoo'kxtkti je Jesús:

—Pan xyakpítsump xa aatse'e, masookk aats to'k aaj jets aatse'e ntuktakat xi keemda.

32 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—It. Tákada.

Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dutukvaatstini je yaa'tyajka jetse'e je keem dutuktajkidi. Van'it tse'e nujom je keem kyusnoomdi jem tonun viinm jetse'e y'ano'midi jem maja na'akaya jootm. Jep tse'e ñax'oo'kkajxtini.

³³ Van'it tse'e kyeeki je keem íxpada. Ku tse'e jye'ydi jem kajpun kajxm, van'it tse'e je jayu dutukmumaajntykti juu' ve'e tutyunju tukyatsju joma ve'e je keem tujya'kxta jets je yaa'tyajka juu' ve'e jem jya'vin kajxmda tuy'it je ko'oyjáyuvap.

³⁴ Van'it tse'e je kukajpun dununajkxti je Jesús. Ku tse'e du'ixti, van'it tse'e dumunoo'kxtkti jetse'e jem je'e y'it jootmda pyítsumnit.

9

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)*

¹ Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm jetse'e jye'y jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem joma ve'e ojts chuuna.

² Jem tse'e tyuknunajkxjidi to'k je mojkpa jayu juu' ve'e jem myaajntkun kajxm. Ku ve'e je Jesús du'ix jets jaanchja'vijidupe'e, van'it tse'e je mojkpa jayu dunujmi:

—Jot'amaja, mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

³ Jem tse'e vye'nada je tsaptujkpit yak'ixpajkpa juu' ve'e vinmaaydu: Vyinkojtspejtp xa ya'a ve'e je Nte'yam ku ve'e ve'em vya'añ.

⁴ Ax ñuja'vip tse'e je Jesús vintso ve'e vyinmayda, je'e kajx tse'e du'amotutuvi:

—¿Tyajxts miitse'e mko'oyvinmáyda?

⁵ ¿Tis vine'e ka tso'oxap, ku atse'e je jayu nnuujma: “Mee'kx tse'e je mtokin tyañ”, ukpu ku atse'e nnaajmat: “Pojtukni jets jaamni”?

⁶ Jetse'e xnujavadat jets njayeppp atse'e je kutojkun yaja naxviijn jets atse'e je jayu ntokinmee'kxut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e je mojkpa jayu dunuujmi:

—Pojtukni, pakmojkknits xi mmaajntkun jets najkxni jem mtak'am.

⁷ Van'it tse'e pyojtukni, jotkada'akyani tse'e vye'na, jetse'e ñajkxni jem tyak'am.

⁸ Ku ve'e je numay jayu du'ix, van'it tse'e cha'kidi jetse'e je Nte'yam duyakmajidi duyakjaanchidi je'e kajx ku ve'e je jayu dumoojy ya kutojkun.

Ku je Jesús duvaajv je Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ku ve'e je Jesús ñujkx, van'it tse'e du'ix to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Mateo duxaaj, jeja je'e ve'e chuuna vye'na joma ve'e je kupa'mun dupakmuk. Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pamiinni ats.

Van'it tse'e je Mateo tyeni jetse'e je Jesús dupanajkxni.

¹⁰ Jem tse'e je Mateo tyak'am je Jesús kyay y'uu'k vye'na, van'it tse'e jye'ydi numay je kupa'mun pakmojkpatajka jets je viijnk jáyuda juu' ve'e je jayu tijjudup tókinax jayu. Je'e tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk kaayva dumaatnajxtu.

¹¹ Ax ku tse'e je fariseotajk du'ixti, van'it tse'e du'amotutúvidi je Jesús je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajx tse'e ya myak'ixpajkpada dumaatkáy dumaat'uu'k je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda?

¹² Y'amotunajx tse'e je Jesús, van'it tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa je'e ve'e dutsokta je tso'yiva pan pan jatye'e makkatsots, je'eda ve'e pan pan jatye'e pajkjjudup.

¹³ Je'e xa ve'e vinkopk jetse'e xvinmótudat juu' ve'e tyijp ya kats ya ayook juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um vaamp: “Je'e xa atse'e nuyojk ntsajkp jetse'e je jayu je tukmo'tun dujayéptat, ka je'epe'e jetse'e je tánuk duyóxtat.” Jidu'um tse'e vya'añ. Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyaaxjat je jayu juu' ve'e tuv jáyavidup joojntykidup; je'e atse'e nnumiimp juu' ve'e tókinax jayu, ve'em tse'e vyinmayumpijttinit jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda.

*Ku je Jesús du'ava'ni pan tyajx kajxe'e je y'ixpajkpatajk kyah'ayoojidi
(Mr. 2.18-20; Lc. 5.33-35)*

¹⁴ Van'it tse'e je Yaknapejtpa Juan je y'ixpajkpada je Jesús duvinkutámidi jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Tyajxts aatse'e ntun'ayooja jetse'e je fariseotajk ooy tyun'ayoojiduva?, ka'a tse'e mits ya m'ixpajkpatajk y'ayoojada.

¹⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e chaachvinmáyda pan pan jatye'e miindup joma ve'e je jayu ñavyukju namvaate'e je ta'axpajkpa dumaadada, je'e kajx tse'e kyah'ayoojada. Nay ka'ava tse'e chaachvinmáyda ats ya n'ixpajkpatajk namvaat

atse'e n'it ya'a maatta. Ax pyaa'tufts je'e ve'e je xaaj ku atse'e nkoo'k'ijtnit ya'a maatta, van'it tse'e tuuv y'ayoojadat.

*Je nam ixpajkun juu' ve'e je Jesús je jayu tyuk'ix
(Mr. 2.21-22; Lc. 5.36-39)*

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús dujaa'ktukmu'a'ixmojki. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ni pana xa ve'e je nam vit dukatuk'akaya je pak vit. Pan ve'em xa je'e ve'e kudutún, van'it tse'e je nam aka'yun duvaa'nmókut je pak vit jetse'e dutunjaa'kkaa'tsnit.

¹⁷ Ni pana xa ve'e dukah'ate'miva je nam tsaaydum pa'ajk naaj jem pak ak apajkin jootm. Pan ve'em xa je'e ve'e kudutún, mupájinufts je'e ve'e je ak, ax koojyji tse'e vyintókiyut je tsaaydum pa'ajk naaj jets je ak apajkin. Je'e kajx tse'e je nam tsaaydum pa'ajk naaj yakpum jem nam ak apajkin jootm, ax ve'em tse'e ni juu'a kyavintókiyut.

Je Jairo je ñaax jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús je vyit dutoon

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Namvaate'e je Jesús ve'em vya'añ vye'na, van'it tse'e to'k je israeejlit jayu je ñuvintsán jye'y jetse'e je Jesús divinkoxkteni, jetse'e dunuujmi:

—Tun oo'kuvaannupe'e ats je mpi'k naax. Ja'mu to'k aaj jetse'e je mka'aj xtuknukónut, ve'em tse'e jyaa'kjoojntykat.

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús tyeni jetse'e dumaadi, nay ve'empa je y'ixpajkpatajk.

²⁰ Van'it tse'e jep je Jesús ñaadup myutámiji to'k je ta'axtajk juu' ve'e makmejtsk joojntani

dujayepp je vinnujkxju pa'am, jetse'e je vyit paa'v dutoojni.

²¹ Ve'em tse'e dutuujn kuxe'e ñaña'muxji: Tun koojji xa ijk atse'e kuntán xi vyit, jotkada'akupts atse'e.

²² Ax van'it tse'e je Jesús y'ixumpijt, jetse'e du'ix je ta'axtajk, jetse'e dunuujmi:

—Jot'amaja, ta xa ve'e mjotkadaakni je'e kajx ku atse'e tuxjaanchjáva.

Ax je'yji tse'e je ta'axtajk jyotkadaakni.

²³ Ku ve'e je Jesús jye'y jem je israeejit jayu je ñuvintsán tyak'am, van'it tse'e je xooxpatajk du'ix jets numaye'e je jayu tyunya'axta tyuntsaachv-inmáya.

²⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Najkxta, pítsumda; ka'a xa ya'a ve'e ya kiix ónuk y'aa'ka, maapji ya'a ve'e.

Van'it tse'e je jayu tyukxiikji.

²⁵ Ku ve'e je Jesús je jayu duyakpitsumkujx, jetse'e tyajki joma ve'e je kiix ónuk mya'aj, van'it tse'e je pi'k kiix ónuk je kya'aj dukoojnuk, jetse'e je kiix pyojtuk.

²⁶ Ax nujom tse'e jem je it je naax ya ayook vya'kxtk juu' ve'e toojnju kojtsju.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numejtsk je viints jayu

²⁷ Ku ve'e je Jesús chaa'n, van'it tse'e numejtsk je viints jayu pyanajkxjidi, mak tse'e kyojtsi, jetse'e vyaandi:

—¡Tukmo'tk aats to'k aaj, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup!

28 Ku ve'e je Jesús tyajki jep tujkp, van'it tse'e je viints jayu vyinkutámijidi jetse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Mjaanchja'vidupe'e jets x'o'yixjup atse'e jets ats ya'a ve'e ntónut?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ve'em, Vintsán.

29 Van'it tse'e je Jesús je viints jáyuda dūvinkuto'ni jetse'e dūnūujmi:

—Va'an ve'em dūtunju ax jo'n xjaanchjávada.

30 Ax vin'ixpajktinu tse'e. Van'it tse'e je Jesús je jayu dūtukpavaandi ooy jetse'e jidu'um dūnūujmidi:

—Ni pana ve'e xkatuknujávadat.

31 Ax ka'a tse'e ve'em dūtoondi; tun koojyji ve'e pyítsumdi jetse'e ojs jem nujom it jootm je jayu dūtukmumaaydukta juu' ve'e je Jesús tyoon kyojts.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je oom jayu

32 Tsoo'ndup tse'e vye'nada je Jesús maat je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e to'k je jayu yaktuknūnajkxti juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap juu' ve'e oom yaktaajnju.

33 Ku tse'e je Jesús duyakpítsumni je ko'oyjáyuvap, van'it tse'e je jayu kyojtspajkni. Atuva atoki tse'e je nūmay jayu tyankajxti jetse'e ñavyaajnjadi:

—Ni vin'ita xa ve'e kyayak'ixna jetse'e ve'em juu' tyunju yaja israeejlit y'it jaat.

34 Ax jidu'um tse'e je fariseotajk vyaandi:

—Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dūnūvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta, je'ets ya'a ve'e moojyjup je

kutojkun j̄etse'e j̄e ko'oyjáyuvap duyakpítsum jem j̄e jayu jya'vin kajxm.

Tyukmo't tse'e j̄e Jesús j̄e jayu

³⁵ Y'ayo'yp y'anajxyp tse'e j̄e Jesús vye'na nujom j̄e kajpun, j̄e mújit j̄e muutskit, j̄etse'e j̄e jayu j̄ep tsaptujkp dutuk'ix j̄e oy kats j̄e oy ayook, j̄e'e ve'e j̄e jayu duvaajn̄ip jets chajkpe'e j̄e Nte'yam j̄etse'e j̄e jayu ñapyaajmjidinit jem j̄e Nte'yam y'am kya'm, j̄etse'e dutuknuvaatsni j̄e jayu oyjuu' pa'ama.

³⁶ Ku ve'e j̄e Jesús j̄e numay jayu du'ix, tyukmo't tse'e kuxe'e jyomjatta tyijatta j̄etse'e myayda tyajta ve'em ax jo'n j̄e carnero juu' ve'e j̄e vyinténiva ka'ijttup.

³⁷ Van'it tse'e j̄e y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Ooy xa ve'e j̄e jayu juu' ve'e dukah'amotunajxtupnum j̄e oy kats j̄e oy ayook. Ve'em xa j̄e'e ve'eda ax jo'n j̄e trigo taajm juu' ve'e pakmojk̄ip jem kam jootm; ax nu'eejyi tse'e j̄e toompa.

³⁸ J̄e'e kajx tse'e, amótuda j̄e Kam j̄e Ñuvintsán j̄etse'e j̄e toompa dujaa'kkéxut j̄etse'e j̄e jayu dutuknujávadat j̄e oy kats j̄e oy ayook.

10

Ku j̄e Jesús j̄e kutojkun dumoojy j̄e ñumakmejtsk kukátsivada

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Van'it tse'e j̄e Jesús duyaxmujk j̄e ñumakmejtsk ixpajkpada j̄etse'e dumoojy j̄e kutojkun j̄etse'e duyakpítsumdat j̄e ko'oyjáyuvap jem j̄e jayu jya'vin kajxmda j̄etse'e duyakjotkada'aktat j̄e jayu juu' ve'e dujayejtup oyjuu' pa'ama.

² Ya'a tse'e je xyaahta je ñumakmejtsk kukátsivada: Simón juu' ve'e yaktukxaaji Pedro, jets je y'uts Andrés, Santiago jets je y'uts Juan, juu' ve'e je Zebedeo je myajntktajkta,

³ Felipe jets Bartolomé, Tomás jets Mateo, je kupa'mun pakmojkpa, Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, Lebeo juu' ve'e yaktukxaaji Tadeo,

⁴ Simón juu' ve'e je cananista partido dumaat y'ijit, jets Judas Iscariote, juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup.

Ku je Jesús du'akejxva'kxti je y'ixpajkpatajk ka'amaayva

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Pyakejx tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpada. Jidu'um tse'e dupavaajñ:

—Ka'a tse'e mnajkxtat joma ve'e chaanada pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ka'a tse'e mtákadat jem samaariait y'it jootm;

⁶ ñojk'óye'e xnunajkxtat je israeejlit jáyuda, juu' ve'e je carnero jo'n tokih'ijttup.

⁷ Najkxu xtukka'amáyda jetse'e ñapyaaajmjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm, kux yaaxuxjudupe'e je Nte'yam jetse'e jem y'ijttinit.

⁸ Yakjotkada'akta je pa'am jayu, yakjoojn-tykpákta je oo'kpa, tuknuva'atsta je pya'am pan pan jatye'e leprapajkjjudup, jets yakpítsumda je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda. Nunve'emji ats miitse'e ya kutojkun nmo'oda, nay nunve'emji tse'e xtoojnjiduvat je maa'yun je jáyuda ya kutojkun kajx.

9 'Ka'a tse'e ti xmutsoo'ndat juu' ve'e m'ajootadap jeja too' aajy, ka'a tse'e xmutsoo'ndat je oro meen, ka'a tse'e je plata meen, ni ka'ava tse'e je cobre meen

10 ukpu je apajkin. To'k ni'kxji ve'e je mvit xmunajkxtat. Ka'a tse'e xmutsoo'nduvat je ka'ajk ukpu je tajk. Ku xa ve'e mnajkxtat ka'amaayva, tukkadaakjudupts je'e ve'e je jayu juu' ve'e m'amotunaxjadap jetse'e mmo'ojadat je mtukjoojntykinda, kux je toompa, vyinmajtsjup je'e ve'e jetse'e yakmujoyut.

11 'Kujyajomakajpunkujxa tse'e mtakadat, itada je jayu juu' ve'e m'amotunaxjadap jetse'e mkuvakjadat, jem tse'e je'e tyak'am mnamyayjadat pan vinxup xaaj ve'e mtanava'anda.

12 Ku ve'e jep tujkp mtakadat, kojtspo'o'kxta tse'e jidu'um: "M'ijttinup tse'e je Nte'yam je y'oy joot maat."

13 Pan mkuvajkjudup xa ve'e, mo'ojadapts je'e ve'e je Nte'yam je y'oy joot. Ax pan ka'a tse'e mkuvakjada, vaajnjada tse'e je jayu jets ka'a ve'e je Nte'yam myo'ojadat je y'oy joot.

14 Ax pan pan tse'e mkakuvajkjudup, ni dukah'amotunaxta je m'ayookta, mpitsumdinup tse'e jep tyujkp ukpu jem kyajpun jootm jetse'e xvinxittat je mtehta jetse'e vyanutut je naxvay juu' ve'e tuxpava'akta jem, ve'em tse'e je nuja'vin dujayéptat jets ka oyap je'e ve'e juu' ve'e tyoondup.

15 Tyuvam xa ats miitse'e nnaajmada, ku ve'e dupaa'tut je xaaj jetse'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun

yakmooydinit je jayu juu' ve'e jem kajpun kajxm tsuunidup jets ni ka'a ve'e je sodomait jets je gomoorrait jáyuda.

Yakjomtoondup yaktitoondup tse'e pan pan jatye'e je Jesús dupanjxtup

¹⁶ 'iAmotunaxta! Mpakejxtup xa ats miitse'e jetse'e ve'em m'íttat ax jo'n je carnero juu' ve'e najxtup jeja numay lobo akujk. Napyámjadats vij, ve'em ax jo'n je tsaa'n, jets yuj, ve'em ax jo'n je pak.

¹⁷ Nay'íxjada, kux myakpámdape'e jeja je jayu vyinkujk juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp, jetse'e jep myakvóptat.

¹⁸ Myaknajkxadap tse'e jeja je yakkutojkpa vyinkujkta kuxe'e ats xjaanchjávada, ve'em tse'e je tuvakojsun xpámdat jeja je'e vyinkujkta jets jeja je'e vyinkujktava pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

¹⁹ Ku ve'e myakpámdat jem je'e kya'm, ka'ats miitse'e xvinmáydát pan ti ve'e mkótstap, je'ets miitse'e mkótstap juu' ve'e myakmo'odap van'it,

²⁰ kux ka'a ve'e xkotsta vye'nat je m'avintso vinma'yunda, je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'e ve'e kótsup miits kajxta.

²¹ 'Ñuxa'ainup tse'e je jayu je y'uts jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva; je ónuκ tee', ñuxa'ainupts je'e ve'e je y'ónuκ jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva; jets je tee' je taak je y'ónuκ, nuxa'aijidiupts je'e ve'e je tyee' je tyaak jetse'e y'oo'ktat kuxe'e ats xjaanchjávada.

22 Nujom tse'e je jayu mmu'eijkjidinit mmujot'aajnjidinit kuxe'e ats xjaanchjávada. Ax pan pants atse'e ijtp xjaanchja'vip, pyaatnupts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

23 Ku ve'e myakjomtónat myaktitónat joma ve'e to'k je kajpun, kuke'ektats jets najkxta joma ve'e viijnk kajpun, kux tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets miinnuvap atse'e ka'anume'e x'ayo'kyáxta vye'nat je israeejlit jayu je kya-jpunda, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

24 'Ni to'ka xa ve'e je ixpajkpa dukanumaja ax jo'n je jayu juu' ve'e yak'ixpajkjup; ni to'ka tse'e je toompa dukanumaja ax jo'n je vyintsán.

25 Je ixpajkpa, nvaatts je'e ve'e y'ítut ax jo'n je jayu juu' ve'e yak'ixpajkjup; jets je toompa, nvaatts je'e ve'e y'ítut ax jo'n je vyintsán. Pan ats xa ve'e yaktijp Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, ¿vintsose'e ats je njayu kyayaktíjut ko'oyjáyuvap?

Je'e juu' ve'e yaktsa'agap
(Lc. 12.2-9)

26 'Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e je jayu xtsa'agadat; kux ka'a xa ve'e tii ni tia juu' ve'e uxyam kayaknuja'vip jetse'e kyanuke'xnatákat, ka'a xa ve'e tii ni tia juu' ve'e uxyam yu'uts ijtp jetse'e kyayaknujávat.

27 Juu' xa ats miitse'e nvaajnjidup ka je numay jayu maatap, avánada tse'e jeja anañujoma je jayu vyinkujk; juu' tse'e m'amotunajxtup apuk, tukka'amáyda tse'e jeja je numay jayu vyinkujk.

28 Ka'a tse'e xtsa'agadat pan pan jatye'e ka'o'yixjudup jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin

duyakovintókidat. Kux ku xa ve'e je jayu myak'oo'kjadat, ka'a tse'e tii vintsó ve'e mjaa'kjatónjadat. Ńojk'óy xa ve'e xtsa'agadat juu' ve'e je Nte'yam o'yixjup jetse'e dutónut, je'e tse'e je kutojkun dujajejpp jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin dupajkjiniit jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin jets je ñi'kx je kyopk dupaamnit jem janjootm.

²⁹ 'Yaktoo'kp xa ve'e numejtsk je pi'k jeyyva tánuk to'k je pi'k meen ónuk, ¿ve'em xaja? Ax ni to'ka tse'e je pi'k jeyyva tánuk kyakuskuj pan ka'a ve'e duyakjaty je nTee'amda.

³⁰ Machave'e je Nte'yam dujayep to'k to'k je mvaajyta juu' ve'e jem mkuvajkmda.

³¹ Kádits miitse'e mtsa'agada, mnumájidup xa miitse'e nuyojk jets ka'a ve'e numay je pi'k jeyyva tánukta.

Je'eda pan pan jatye'e napyajmjudup je Jesu-cristo maat

(Lc. 12.8-9)

³² 'Pan pan xa ve'e napyajmjup ats maat jeja je jayu vyinkujk, je'e maatts atse'e nnapyajmjuvat jem ats je nTee' vyinkojkm, juu' ve'e jem tsapjootm;

³³ ax pan pan tse'e vaamp jeja je jayu vyinkujk jets ka'a atse'e xjaanchjáva, va'anupts atse'e jem je nTee' vyinkojkm, juu' ve'e jem tsapjootm, jets ka átsap je'e ve'e je njayu.

Je Jesús kajx tse'e je jayu yaktso'oxpúk

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ 'Ka'ats miitse'e mvinmáydats jets je'e atse'e nnumiin jetse'e je jayu kijpx je vinma'yun

dujayéptat yaja naxviijn; je'e xa atse'e nnumiin jetse'e je jayu yaktso'oxpákuť.

35 Je'e kajxť atse'e nmiijn jetse'e je yaa'tyájk dutso'oxpákuť je tyee', je ónúk taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je ñaax, je xákix taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix naax.

36 Ax ve'em tse'e, je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k jaajn to'k tajk, nay jémjyam tse'e jyémivat pane'e mákk dutso'oxpákup pan atse'e xjaanchja'vip.

37 Pan pan tse'e nujojć dutsojćp je tyee' ukpu je tyaak jets ka'a ve'e ats, ka'a tse'e duvinmachju jetse'e y'ítuť ats maát. Pan pants nujojć dutsojćp je ñaax ukpu je myajntć jets ka'a ve'e ats, ka'a tse'e duvinmachju jetse'e y'ítuť ats maát.

38 Pan pan xa atse'e xkapamiimp jetse'e kyanayjávaja jetse'e y'oo'kuť ats kajx, ve'em ax jo'n y'oo'kuť je jayu juu' ve'e je cryuuz dupakaayp jetse'e je y'oo'kun du'anajćxa, ka'a tse'e duvinmachju jetse'e y'ítuť ats maát.

39 Pan pan xa ve'e jaa'kjoojntykip kux atse'e xkanatyukpajćp, vintókiyuťs je'e ve'e; ax pan pan tse'e je ñaxviijnit joojntykin dumasooknup ats kajx, pyaatnuťs je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Je o'yin juu' ve'e je jayu yakmo'op

(Mr. 9.41)

40 Pan pan xa ve'e oy jayu napyaaajmjup mi-its maátta, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaaajmji ats maát. Ax pan pan tse'e oy jayu napyaaajmjup ats maát, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaaajmji je'e maát pan atse'e xkejxp.

41 Pan pan xa ve'e oy jayu napyaaajmjup maat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, je o'yinyam tse'e yakmooyvap juu' ve'e yakmooyp je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Pan pan tse'e oy jayu napyaaajmjup maat to'k je jayu juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip, je o'yinyam tse'e yakmooyvap juu' ve'e yakmooyp je jayu juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip.

42 Jets opyana pan pane'e otyo'k vaasova je tsoxk naaj dumooyp to'k je jayu juu' atse'e xjaanchja'vip, yaktonumpijtinuvasps je'e ve'e juu' ve'e oy.

11

Je'eda pan pan jatye'e je Yaknapajtpa Juan kyejx (Lc. 7.18-35)

1 Ku ve'e je Jesús duyak'ixpajkkujx je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, van'it tse'e ñujkx yak'ixpajkpa jets ka'amaayva jem kajpun kajxmda juu' ve'e jem galiléait y'it jootm.

2 Ku ve'e je Yaknapajtpa Juan jep poxuntujkp je kats dumotu juu' jatye'e je Jesús tyuump kyajtsp, van'it tse'e dukejx je y'ixpajkpada jetse'e ojts je Jesús du'ixta.

3 Jidu'um tse'e du'amotutúvidi:

—¿Mits je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, ukpu n'a'ixupnum aats je'e vine'e?

4 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Najkxu xtukmumaaydukta je Juan juu' ve'e m'ixtup mmótudup.

5 Tukmumaaydukta vintso ve'e je viints jayu vyin'ixpakta, vintso ve'e je uxket jayu oy yo'pyakta, vintso ve'e ñuva'atsjada je pa'am pan pan jatye'e leprapajjudup, myotupakta je nat jayu, jyoojntykpajktinuva pan pan jatye'e aa'kani, jets vintso ve'e yaktuknujava je ayoova jáyuda je oy kats je oy ayook.

6 Xoon xa je'e ve'eda pan pan jaty atse'e ijtp xjaanchja'vidup.

7 Ku ve'e ñajkxtini je Yaknapajtpa Juan je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e je Jesús je numay jayu duvaajnji je Yaknapajtpa Juan kajx. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ku miitse'e mnajkxti joma ve'e kyapantsuuna, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e mejtsvinmaayp, juu' ve'e ijtp ax jo'n to'k je kapy juu' ve'e oyvintsova poj yo'yp?

8 Pan ka je'e kajxap tse'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e va'ajts oy xax? Mnuja'vidupts miitse'e jets jeme'e je yakkutojkpa tyak'am je'eda juu' ve'e va'ajts oy naxyojxjudup.

9 Pan ka je'e kajxap tse'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e ijtp je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa? Ax je'e tse'e. Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets jyaa'knunájip je'e ve'e nuyojk je Yaknapajtpa Juan jets ka'a ve'e pan viijnk je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa.

10 Je Juan xa je'e ve'e juu' ve'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán y'ava'nip:

Nkejxp xa atse'e je nyakkatsuyo'yva juu' mitse'e
mvintoo'vákajap,
je'e tse'e myak'o'yixjup je too' joma ve'e mnáxut.

¹¹ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets
nujome'e je jayu juu' ve'e joojntykidu jets juu'
ve'e uxyam paat joojntykidup, ni pana tse'e
dukanumaja ax jo'n je Yaknapajtpa Juan; ax
jyaa'knúmájip tse'e ni ka'a ve'e je Juan je'e juu'
ve'e dunupi'kikajxp juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam
y'am kya'm.

¹² Van'ítani ku ve'e myiijn je Yaknapajtpa Juan
jets uxyam paat, jem tse'e je jayu juu' ve'e ooy
dutuntsojktup jetse'e y'ijttinit jem je Nte'yam
y'am kya'm. Ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je numay
jayu to'k naxji tyakava'anda nujom joma ve'e to'k
je mootsk tak'aka'a.

¹³ Van'it paat ku ve'e je Yaknapajtpa Juan myi-
iijn, je Moisés je pyava'nun jets je'e juu' ve'e jy-
atyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta,
je'e tse'e du'ava'nidu jetse'e je jayu y'ijttinit jem je
Nte'yam y'am kya'm.

¹⁴ Ax pan mnujavavaandup tse'e pane'e je
Yaknapajtpa Juan, je'ets je'e ve'e juu' ve'e kátsani
jetse'e y'ítut ax jo'n je Elías.

¹⁵ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e
du'amotunaxta.

¹⁶ Ya'ats atse'e ntukmu'a'ixmojkidup je jáyuda
juu' ve'e uxyam joojntykidup. Ve'em xa je'e ve'eda
ax jo'n je pi'k ónuk juu' ve'e ajxtktup koo'yiva jep
maa'y jaatp jetse'e dunaajmada je myujatyoo'da:

¹⁷ “Njavinxooxtu xa ve'e taav jetse'e m'étstat,
ka'a tse'e tum'etsta; njatukvin'aavdu tse'e taav je

tšaachvinma'yun uv jětse'e mya'axtat, ka'a tse'e tumya'axta." Jidu'um tse'e dunaajmada.

18 Mejts xa ve'e je Yaknapejtpa Juan, ka'ats je'e ve'e kyay y'uu'k ax jo'n je jayu dutsak, ax ve'emts miitse'e mva'anda jets je ko'oyjáyuvape'e jem jya'vin kajxm.

19 Van'itts atse'e nmiimpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, kaayp ookpts atse'e ax jo'n je jayu dutsak, jets miitse'e mva'anda jets munuyojk atse'e nkay n'uu'k jets nmaatnayja'vijup atse'e je kupa'mun pakmojkpa jets je viijnk tókinax jayu. Ax je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam moojyjudup je vijin je kejun, ñuja'viduupts je'e ve'e oy jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump kyajtsp.

Je'eda pan pan jatye'e dukakatsupajktup je Nte'yam

(Lc. 10.13-15)

20 Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem kajpun kajxmda joma ve'e nuyojk je majin dutuujn, kux ka'a ve'e vyinmayumpijtti, jaa'ktokintoonda ve'e. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

21 —¡Ayoov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e tsuunidup jem coraziinit kyajpun kajxm! ¡Ayoov xa ve'e miits je mjoottava pan pan jatye'e tsuunidup jem betsáidait kyajpun kajxm! Pan kuyaktuujn xa ve'e jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda je majin juu' atse'e yaja ntuump uxyam paat miits maatta, kuvyinmayumpijttits je'e ve'e, kudumasookti tse'e je kyo'oy joojntykinda, jětse'e kuduyaknukexnatajkidi

jets ñutsaachvinmaaydupe'e je tyókinda ku ve'e je koompa yo'tspa vit kuñatyukxo'jxjidi jětse'e kuñapya'muxjidi je jaajm jem ñi'kxmda kyojmda.

²² Ax ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun myakmooydinit jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda.

²³ Jets miitsta juu' ve'e tsuunidup jem capernaamit kyajpun kajxm, ¿ve'eme'e mvinmayda jets mtsajpéttape'e? Ax ka'a tse'e, myakpakejxtinupe'e jem joma ve'e je it juu' ve'e dunu'ava'tikajxp. Kux pan jem xa ve'e sodómait kyajpun kajxm kuyaktuujn je majin juu' atse'e yaja ntuump uxyam paat miits maatta, jeena tse'e je xyup je kajpun uxyam paat.

²⁴ Ax vaampts atse'e jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je mtokin myaktukkuvéttat jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e jem sodómait kyajpun kajxm tsuunidu.

Ku je Jesús chapkajts

(Lc. 10.21)

²⁵ Jětse'e je Jesús vyaajñ van'it:

—Tata, mitse'e mka'mikujxp je tsapjootmit it jets ya naxviijnit it; nkuko'jtsjipts ats mitse'e kuxe'e je jayu juu' ve'e pi'k ónu'k jo'n ijttup, je'ets mitse'e tuxtuknujávada juu' ve'e myo'tsji je'eda pan pan jatye'e natyijjudup kuvij jáyuda jets juu' ve'e ooy juu' jaty dutunnuja'vidup.

²⁶ Ve'em tse'e, Tata, kux ve'em xa mitse'e xtsak.

“Numiindini ats”

(Lc. 10.22)

²⁷ Nujom xa atse'e je nTee' xtukkatajkikujx. Ni pana xa atse'e xka'ixa, ats je nTee'ji atse'e x'ixa. Ax ni pana tse'e duka'ixaiva ats je nTee', atsi ve'e n'ixa, ats, je'e je y'Onuk, jets je'eda pan pan jaty atse'e ntsajkp jets atse'e je nTee' ntuk'ixut.

²⁸ Numiindini ats anañujoma pan pan jatye'e dutoonkidup jetse'e dukutyóndat juu' jatye'e je jayu mtuk'ixjudup, ats tse'e nyakpoo'kxtap je mjootta je mja'vinda.

²⁹ Kuvakta juu' ats miitse'e ntuknujoiktup, mjáttapt miits je'e ve'e ats kajx, kux je nuu'k aaj je nuu'k joot atse'e njayepp, ve'em tse'e xyakpoo'kxtat je mjootta je mja'vinda.

³⁰ Juu' ats miitse'e ntuknujoiktup, ka'ats je'e ve'e cho'oxa, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je tsum juu' ve'e taa'tk.

12

Ku je ixpajkpatajk duyuktajti je trigo

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Ax ve'em tse'e van'it jyajty, jetse'e je Jesús dutuknajxy je trigo kam. Poo'kxtkun xaaj tse'e vye'na. Ku ve'e je y'ixpajkpatajk je yooj myajtsjidi, van'it tse'e duyuktajti je trigo jetse'e duja'kxti je trigo pajk.

² Ku ve'e je fariseotajk du'ixti, van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—¿Tyajx tse'e poo'kxtkun xaaj ya m'ixpajkpatajk dutonda juu' ve'e je pava'nun kyayakjajtyp?

³ Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—¿Ka'ana miitse'e xkotsta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e to'k nax tyooundu je David maät je myujatyoo'da ku ve'e yu'oo'kjup vye'nada?

⁴ Tajki xa ve'e je David jep je Nte'yam chaptujkp jetse'e je myujatyoo' dumooyva je kunuu'kx tsapkaaky, jetse'e dukaaaydi. Ax ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jets je'e ve'e ve'em dutóndat, je tee'tajkji ve'e tuknuvánada. Ta miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

⁵ ¿Ti ka'ana miitse'e xkotsta jep je Moisés pyava'nun kujxp jets ka'a ve'e je poo'kxtkun xaaj dutukpoo'kxada je tee'tajk juu' ve'e toondup jep maja tsaptujkp? Jyatonda xa ve'e poo'kxtkun xaaj, ka'a tse'e tyókina.

⁶ Ats tse'e vaamp jets jeja ve'e yaja to'k juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je maja tsaptajk.

⁷ Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Je'e xa atse'e nuyojk ntsajkp jetse'e je jayu je tukmo'tun dujayéptat, ka je'epe'e jetse'e je tánuk duyóxtat.” Pan kuxvinmótuda xa ve'e juu' ya'a ve'e tyijp, ka'a tse'e kuxtókimpamda je jayu juu' ve'e katokintooundu.

⁸ Ax njajejppts atse'e je kutojkun pan ti ve'e poo'kxtkun xaaj yaktónup ukpu kayaktónup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

*Je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)*

⁹ Van'it tse'e je Jesús jem chaa'n jetse'e ñujkp jep tsaptujkp.

¹⁰ Jep tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om. Je jayu juu' ve'e ve'nidup

jep tsaptujkp, jya'íxtiduþts je'e ve'e pan ti ve'e tyuknuxa'aadap je Jesús kuxe'e dukakutyún je'e je pyava'nunda. Je'e kajx tse'e du'amotutúvidi:

—¿Yakjajtype'e je pava'nun jetse'e poo'kxtkun xaaj je jayu je pa'am jayu duyakjotkada'akut?

¹¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Pants n'ite'e miitsta, jetse'e poo'kxtkun xaaj je kyarneero kyustaaka jep vok jótup, ka'ats n'ite'e najkx duyakpítsum?

¹² Ax nuyojk tse'e je jayu dunumaja jets ka'a ve'e je carnero. Ax ve'em tse'e, yakjajtype'e je pava'nun jetse'e je jayu dutónut juu' ve'e oy kujyapoo'kxtkunxaaja je'e ve'e.

¹³ Van'it tse'e dunujmi je pa'am jayu:

—Yakyajkxu je mka'aj.

Van'it tse'e duyakyajkxy, jetse'e je kya'aj jyotkadaakni. Van'it tse'e tyaanni akijpxa je kya'aj tum oy.

¹⁴ Van'it tse'e pyítsumdi je fariseotajk jetse'e du'ukkojtsmojkti pan vintso ve'e je Jesús kuduyak'oo'kti.

Juu' ve'e je Isaías kyojts je Jesús kajx

¹⁵ Ku ve'e je Jesús dunuja'vi, tsoo'nnu tse'e jem; numay tse'e je jayu pyanajkxjidi. Yakjotkadaaknu tse'e anañjoma pan pan jatye'e pajkjudup,

¹⁶ jetse'e dutukpavaandi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets pan je'e ve'e.

¹⁷ Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji kyojtsji juu' ve'e je Nte'yam tyukkojtsnajx je Isaías jidu'um:

¹⁸ Ya'a xa je'e ve'e juu' atse'e nvinkoon, je'e juu' atse'e ntsajkp jetse'e ntukxoonduk.

Nmoöynupts ats je'e ve'e je Espíritu Santo,
 jetse'e je jayu pan nuvinxupe'e chaanada to'k it
 to'k naxviijn,
 je'e tse'e dutuknujávadap jets vintso atse'e
 ntokimpayo'oy.

¹⁹ Ka'a ve'e pan dukojtsvintsóvut,
 ka'ava ve'e makk kyótsut,
 ni pana ve'e je kyats je y'ayook dukamótuvut jeja
 too' aajy.

²⁰ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e
 dukatajp je kapy juu' ve'e tajuvaannup,
 ve'em ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e dukayakpi'tsp je
 mecha juu' ve'e pi'itsuvaannup,
 van'ítume'e ku ve'e je y'oy kutojkun dupaamnit.

²¹ Je jayu juu' ve'e tsuunidup joma ve'e may viijn
 je it je naax,
 jem tse'e dujaanchjávadat jets je'e ve'e
 yaktso'okjadap.

Jidu'um tse'e je Nte'yam je Isaías dutukkojtsnajxy.

*Ku je Jesús yaktij jets je ko'oyjáyuvape'e je kuto-
 jkun moojyju*

(Mr. 3.19-26, 30; Lc. 11.14-20)

²² Van'it tse'e je Jesús yaktuknunujkx to'k je
 yaa'tyajk juu' ve'e viints, oom, jets juu' ve'e jem
 jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Yakjotkàdaakjinu
 tse'e je Jesús, ve'em tse'e je yaa'tyajk y'ixni jetse'e
 kyojtsni.

²³ Nujom tse'e je jayu atuva atoki tyaandi jetse'e
 vyaandi:

—iYa'a xa vine'e je David je chaan je kyooj juu'
 ve'e yakkutojknup!

24 Ax ku tse'e je fariseotajk du'amotunajxti, van'it tse'e vyaandi:

—Je Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta, je'e xa ya'a ve'e mooyjup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda.

25 Ñuja'vi tse'e je Jesús pan ti je'e ve'e vyinmaaydup, je'e kajx tse'e dunuujmidi:

—Nujom tse'e je kutojkun juu' ve'e je jyayu nacho'oxpajkjudup, vintókiyupts je'e ve'eda. Nay ve'empa tse'e to'k naax to'k kajpun ukpu nujom tse'e je jaajn je tajk juu' ve'e je jyayu nacho'oxpajkjudup, ka'ats je'e ve'e jyéktat.

26 Ax pan je Satanás tse'e duyakpítsump je kyo'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, nacho'oxpajkjuduvaps je'e ve'eda pan pan jatye'e ijttup jem je'e kyutojkun jootm. Ka'a tse'e je kyutojkun jyejkat.

27 Ax pan ve'emts atse'e kuxma'a je kutojkun je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta jets atse'e nyakpítsumdat je ko'oyjáyuvapta jem je jayu jya'vin kajxmda, ¿pants vine'e dumooyp je kutojkun je mjáyuda jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda? Je'e kajx tse'e je mjayu duyaknuxe'xnatákada jets ka'a ve'e oy juu' xpayo'oyda.

28 Ax je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'ets atse'e je kutojkun xmooyp jets atse'e nyakpítsumda je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda; je'e tse'e va'ajts

duyakuñuke'xnatajkip yaja miits mvinkujkta jets
ats kajxe'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am
kya'm.

*Yakvinkadaak yaknaxkadaak tse'e je Jesús je Sa-
tanás*

(Mr. 3.27-29; Lc. 11.21-23; 12.10)

²⁹ '¿Vintso tse'e je jayu tyákat jep to'k je tsots
yaa'tyájk tyujkp jetse'e je pyaamduk dupajkjat
pan ka'a ve'e too'vajkp dutsum? Ax ku tse'e
too'vajkp dutsómüt, van'ítnum tse'e y'o'yixjüt
jetse'e je pyaamduk dupajkjat.

³⁰ 'Pan pan xa ve'e ats maat ka'ijtp,
xtso'oxpajkpts ats je'e ve'e; pan pants atse'e
nkamaattuump, xmutokintoompts ats je'e ve'e.

³¹ 'Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada: Pan
pan xa ve'e je Nte'yam divinkojtspejtp, ukpu
je viijnk tokin dutún, o'yipts je'e ve'e jetse'e
yaktokinmee'kxüt. Ax pan pan tse'e je Espíritu
Santo divinkojtspejtp, ka'ats je'e ve'e y'uk'o'yini
jetse'e yaktokinmee'kxüt.

³² epyana tse'e pan pan atse'e xko'oñukojtsip,
ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, o'yipts
je'e ve'e jetse'e yakmee'kxjat je tyokin. Ax
mko'oñukojtsidufts miits je'e ve'e je Espíritu
Santo, je'e ve'e ku ve'e mva'anda jets je
ko'oyjáyuvap atse'e je kutojkun xmooyp. Ku ve'e je
jayu ve'em dutún, ni je vin'ítats je'e ve'e kya'óyat
jetse'e yakmee'kxjat je tyokin, ni uxyama, jets ni
van'ita ku ve'e je nam it choo'nduküt.

*Yaknuja'vipts je'e ve'e je kup vintso ve'e tyá'ma
(Lc. 6.43-45)*

³³ Pan je oy kup xa je'e ve'e, oy tse'e je tyaaajm; pan je ko'oy kupts je'e ve'e, ka oyapts je'e ve'e je tyaaajm. Je tyaaajm kajxe'e yaknujava pan vintso ve'e je kup.

³⁴ Miitsta, je tsaa'n je chaanda je kyoojta, ¿vintso ve'e m'o'yixjadat jetse'e je y'oy je'e xkótstat pan ko'oy jayu miitse'eda? Je'e xa ve'e je aaj kyajtsp juu' ve'e ijtp jem ja'vin kajxm.

³⁵ Je oy jayu, oyts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e jem jya'vin kajxm je y'oy je'e; ax je ko'oy jayu, ka oyapts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e jem jya'vin kajxm je kyo'oy je'e.

³⁶ Atsts miitse'e nnuujmidup jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, anañujoma tse'e je jayu dunu'atsóvadat pan ti ve'e kavinmaayp tudukats.

³⁷ Kux ve'eme'e myaktokimpayo'ynit pan vintso ve'e juu' xkats, van'it tse'e myaktokimpámüt, uk mkayaktokimpámüt.

*Ku je ko'oy jayu du'amótudi to'k je maja nuja'vin
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)*

³⁸ Van'it tse'e je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk dunuujmidi je Jesús:

—Yak'ixpajkpa, n'ixuvaampy xa aatse'e jetse'e je maja nuja'vin xyakjay'ixjut, ve'emts aatse'e nnujávát jets je Nte'yam mitse'e mkejxjup.

³⁹ Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Y'amótudup xa ve'e je ko'oy jáyuda jets pan pan jatye'e je Nte'yam dumasooktup jetse'e yaktuk'ixtat je maja nuja'vin jetse'e ve'em juu' dujaanchjávadat. Ax ka'a tse'e je nuja'vin yakmo'odat, je nuja'vinji ve'e yakmo'odap juu'

ve'e ijtp ax jo'n je nuja'vin juu' ve'e yaktaan je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Jonás.

40 Kux ve'em ax jo'n je Jonás y'ijtp toojk xaaj toojk tsooj jem je maja ajkx jyootm, nay ve'empats atse'e n'ítut toojk xaaj toojk tsooj jep naxjaatp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

41 Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknukexnatákadapts je'e ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem níniveit kyajpun kajxm jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux myasooktu ve'e je níniveit jayu je kyo'oy joojntykinda ku ve'e je Jonás tyukka'amaajyjidi je Nte'yam je kyats je y'ayook. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Jonás.

42 Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknukexnatákapts je'e ve'e je yakkutojkpa ta'axtajk juu' ve'e tsoo'n jem joma ve'e je poj ñujkx jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux va'ajts jékum je'e ve'e chaa'n jetse'e ojts du'amotunaxy je Salomón je vyijin je kyejun. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Salomón.

*Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e vimpijtnuvap
(Lc. 11.24-26)*

43 Ku xa ve'e to'k je ko'oyjáyuvap pyítsum jem je jayu jya'vin kajxm, ve'em tse'e vyimpavidut jem ta'ajts it jootm, y'ixtip tse'e joma ve'e pyoo'kxut. Ka'a tse'e dupaa'ty. Van'it tse'e ñaña'muxju:

44 “Va'an ats du'avimpijtinuva joma atse'e n'ukpítsum.” Ku tse'e vyimpijtinuva, ve'em tse'e je

jayu je jya'vin dupaa'ty ax jo'n to'k je tajk juu' ve'e tukva'ajts, pe'etapúk jets avaatsuva.

45 Van'it tse'e ñajkxnuva jetse'e duyaktsaa'n januvuxtojtuk je myuko'oyjáyuvap juu' ve'e nuyojk ka óyap jets ka'a ve'e je'e. Van'it tse'e tyajkikáxta tsuuniva jem je jayu jya'vin kajxm. Nuyojk ka óyapts je'e ve'e je jayu tyaannuva jets ka'a ve'e ku ve'e to'k dumaada y'ijt. Nay ve'em tse'e jyajttuva je jayu juu' ve'e uxym joojntykidup, ko'oy jáyuts je'e ve'eda.

*Je'e pane'e je Jesús tyaakja'vip
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)*

46 Jemna tse'e je Jesús je numay jayu dumukats vye'na ku ve'e jye'ydi je tyaak jets je y'utsatajk, jepe'e tak'aagup tyaandi, je Jesuusts je'e ve'e myukotsuvaandup.

47 Van'it tse'e to'k je jayu je Jesús dunuujmi:

—Uxep xa ve'e tak'aagup je mtaak jets je m'utsatajk, mitse'e myakkotsuvaajnjudup.

48 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvi:

—¿Pants atse'e ntaakip, jets pants atse'e n'útsidup?

49 Van'it tse'e dunukijpxi pan pan jatye'e panajxjudu jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Ya'a xa je'e ve'eda juu' atse'e ntaakja'vip jets juu' atse'e nja'vidup ax jo'n kuy'ijtti ats je n'uts je n'ajch jets ats je n'uts je ntsa'a.

50 Kux je'e juu' ve'e dutoondup juu' ve'e chajkp ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm, je'ets atse'e nja'vidup ax jo'n ats je n'uts je n'ajch kuy'ijtti jets ats je n'uts je ntsa'a, jets ats je ntaak.

13

Je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Je xaajjyam tse'e je Jesús jep tujkp pyítsum jetse'e ojts y'ajxtuk jeja maja na'akaya pa'ayi.

² Numay tse'e je jayu ñay'amojkijidi joma je'e ve'e vye'na, je'e kajx tse'e tyajki jem barco jootm jetse'e jem y'ajxtk, jetse'e nujom je numay jayu tyenikajxti jeja napa'ayi.

³ Van'it tse'e je Jesús may viijn juu' jaty tyukyak'ixpajkjidi je tukmu'a'ixmojkin maat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—To'k xa ve'e je jayu taamt vajpa chaan.

⁴ Ku tse'e duvuj je taamt, jem tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja too' kujk, van'it tse'e je jeyyva tánuk jye'ydi jetse'e dupiivdini.

⁵ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja tsakujx joma ve'e peji je naax. Jatyji tse'e yee'k kux peji ve'e je naax.

⁶ Ax ku tse'e je xaaj ñu'laajnji, taatsnu tse'e; kux ka'a ve'e je y'aa'ts kyaaktajki, je'e kajx tse'e tyaatsni.

⁷ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja ápit akujk. Van'it tse'e je ápit yee'k jetse'e dukoo'k'ítamooyni je oy ojts jetse'e yee'kut.

⁸ Nay jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja oy naxkujx, je'e tse'e ta'mi. Jem tse'e je taamt juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm, jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju toogupx taajm, nay jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju ii'px majk taajm.

⁹ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

Je'e pan tyajx kajxe'e je tukmu'a'ixmojkin yakpuujm

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jětse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Tyajxse'e je jayu xtukmukats je tukmu'a'ixmojkin maat?

¹¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Je Nte'yam xa ve'e mtuknuja'vijidup jěts vintsə je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je'e y'am kya'm; ax ka'a tse'e je Nte'yam tyuknujávajada je'eda juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup.

¹² Ax ve'em tse'e, je jayu juu' ve'e duvinmótudup je Nte'yam je y'ayook, nuyojk oy tse'e duvinmótudat; ax je'eda juu' ve'e dukavinmótudup je Nte'yam je y'ayook, jyaa'tyókidinup tse'e juu' ve'e yakvaajnjidup.

¹³ Je'e kajxts ats je'e ve'e ntukmukotsta je tukmu'a'ixmojkin maat, kux jya'íxtup xa je'e ve'e juu' atse'e ntuump, ka'a tse'e duvinjávada; jyah'amotunajxtupts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a tse'e duvinmótuda.

¹⁴ Je'e kajx tse'e tyunju juu' ve'e je Nte'yam je Isaías tyukkojtsnajx jidu'um:

Mjah'amotunáxtap xa miitse'eda,

ka'a tse'e xvinmótudat;

mja'íxtapts miitse'eda,

ka'a tse'e xvinjávadat.

¹⁵ Je'e kajx ku ve'e mak̄k je vyinma'yunda tųvyimpijtni,

ka'a tse'e dumotuvuva'anda jětse'e je vyiijn duyakpi'itsta.

Ve'em tse'e dutonda jětse'e duka'íxtat,

jětse'e je tyaatsk dukatuk'amotunáxtat jětse'e jem
jya'vin kajxm dukavinmótudat.

Je'e kajx tse'e ve'em dutonda kuxe'e
ats xkah'aminava'anda jětš atse'e
nyakts'o'oktat.

Jidu'um tse'e je Nte'yam je Isaías dutukkojtsnajxy.

¹⁶'Ax miitsta, xoonts miitse'eda kuxe'e je mviijn
xtuk'ixta jětse'e je mtaatsk xtuk'amotunaxta.

¹⁷Tyúvam xa atse'e nva'añ jětš numaye'e
je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta
jětš numaye'e je jayu juu' ve'e tuv jáyuvidu
joojntykidu, je'e tse'e duja'ixuvaandu juu' miitse'e
uxyam m'ixtup, ax ka'ats je'e ve'e du'ixti, je'e
tse'e dujah'amotunaxuvaandu juu' miitse'e
uxyam m'amotunajxtup, ax ka'ats je'e ve'e
du'amotunajxti.

*Ku je Jesús dukojtsvaach je taamt vajpa
tukmu'a'ixmojkin*

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸'Amotunaxta n'it vintso ve'e yakkojtsva'ach je
taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin.

¹⁹Jeja tse'e too' kujk joma ve'e je taamt
yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e
du'amotunajxtup je ayook pan vintso je'e ve'e ku
ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, ax
ka'a tse'e duvinmótuda. Ku ve'e je jayu dumótuda
je kats je ayook, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap jye'ya
jětse'e pyajkuxjada je kats je ayook juu' ve'e
yakvaajnjidu.

²⁰Jeja tse'e tsah'akujk joma ve'e je taamt
yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e

du'amotunajxtup je kats je ayook jetse'e jatyji dukuvakta je xoojntkun maat.

²¹ Kux ve'eme'e y'itta ax jo'n jeja tsakujx joma ve'e peji je naax, ka'a tse'e jyekta. Ku ve'e chaach-paa'tta ukpu yakjomtonda yaktitonda je Nte'yam je kyats je y'ayook kajx, tun jatyji tse'e je kats je ayook dukoo'kjaanchja'vidini.

²² Jeja tse'e apit akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je kats je ayook, je'e tse'e ooy tyunvinmaaydup je naxviijnit je'e jets vintso ve'e naajkkumeenajadat. Je kats je ayook juu' ve'e y'amotunajxtu, ve'emts je'e ve'e jyatta ax jo'n je taamt juu' ve'e jeja apit jaat yakvaj jetse'e kyata'mi.

²³ Ax jeja tse'e oy naxkujx joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je kats je ayook jetse'e duvinmotuda, vimpijntuups je'e ve'e je jyayuvinda je jyoojntykinda ax jo'n je Nte'yam tyukmutsokjada, je'e kajx tse'e y'itta ax jo'n je oy naax joma ve'e je taamt juu' ve'e naajkma'yiju mokupx taajm, jets juu' ve'e naajkma'yiju toogupx taajm, jets juu' ve'e naajkma'yiju iipx majk taajm.

Je ko'oy'ojtsap tukmu'a'ixmojkin

²⁴ Va'nuxjuduva tse'e je Jesús jado'k je tukmu'a'ixmojkin. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je yaa'tyajk je oy taamt duvuj jeja kyam jaat.

²⁵ Koo'ts tse'e vye'na, van'it tse'e tyajki to'k je kukam je cho'oxpajkpa jetse'e jeja trigo akujk

dúvuj je ojts taamt juu' ve'e trigo jo'n ke'xp, jetse'e ñajkxni.

²⁶ Ku tse'e je trigo yee'k jetse'e je kyupi'pst pyítsum, van'it tse'e yak'ix jets jeme'e dumaatyee'k je ko'oy'ojtsap.

²⁷ Van'it tse'e je toompatajk dunuujmidi je kukam: “Vintsán, ¿ka je oy taamtape'e mvaj jeja mkam jaat? ¿Joma tse'e chaa'n je ko'oy'ojtsap?”

²⁸ Van'it tse'e je kukam y'atsoojvjidi: “To'k xa ve'e je tso'oxpajkpa juu' ve'e ve'em dutoon.” Van'it tse'e je toompatajk y'amotutúvijidi: “¿Mt-sajkpe'e jets aatse'e najkx nvix je ko'oy'ojtsap?”

²⁹ Van'it tse'e y'atsaajv: “Ka'a. Kux ku xa ve'e xvíxat je ko'oy'ojtsap, to'mayji tse'e xtuk-muvíxidinit je trigo;

³⁰ ñojk'óye'e xmaso'oktat jetse'e akijpxa yee'ktat van'it paat ku ve'e je trigo yakpakmojknit. Van'itts atse'e nkéxat je ntoompatajk jetse'e too'vajkp je ko'oy'ojtsap dupakmóktat, du'atsómdat, jetse'e dupámdat jem janjootm, ax van'it tse'e dupakmóktat je trigo jetse'e dupajkuktat.”

Je mostaza taamt tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Va'nuxjuduva tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je yaa'tyajk dúvuj je mostaza taamt jeja kyam jaat.

³² Je taamt xa ve'e dunutsayikajxp; ax ku tse'e yee'k, ñumajikujxpts je'e ve'e jets ka'a ve'e je viijnk aajy ojts, je kup jo'nam je'e ve'e yee'k,

je'ydup tse'e jem je jeyyva tánuk jetse'e je pye'en
dupamda jem y'axén kajxm.

Je levadura tukmu'a'ixmojkin
(Lc. 13.20-21)

³³ Va'nuxjuduva tse'e ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n
to'k je ta'axtajk je levadura dutukmupama toojk
arroba je tsapkaaky juts, van'it tse'e je levadura
dutuktaka nujom je tsapkaaky juts jetse'e ooy
tyun'o'o'kuk. Mújit tse'e ooy tyumpítsum.

Vintso je Jesús duyaktuujn je tukmu'a'ixmojkin
(Mr. 4.33-34)

³⁴ Nujom ya'a ve'e je Jesús je numay jayu
dutukmukajts je tukmu'a'ixmojkin maat, ni tía
ve'e dukakajts juu' ve'e ka'ijt je tukmu'a'ixmojkin
maat.

³⁵ Ax ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e kyojts to'k juu'
ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um
tse'e vyaajñ:

Kótsup atse'e je tukmu'a'ixmojkin maat,
n'avánaps atse'e juu' jatye'e kayaknuja'vip y'ijt
van'ítani ku ve'e ya naxviijnit it yakpuujm.

Ku je Jesús dukojtsvaach je ko'oy'ojtsap
tukmu'a'ixmojkin

³⁶ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupakejxni
jetse'e jep tujkp tyajki. Jep tse'e je y'ixpajkpatajk
vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—Tukvinja'vik aats to'k aaj je ko'oy'ojtsap juu'
ve'e jem kam jootm tukmu'a'ixmojkin.

³⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je'e juu' ve'e dıvajp je oy taamt, ve'emts je'e
ve'e ax jo'n ats, je Jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

38 Je kam, ve'emts je'e ve'e ax jo'n ya naxviijnit it. Je oy taamt, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm; ax je ko'oy'ojsap, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttup jem je ko'oyjáyuvap y'am kya'm.

39 Je tso'oxpajkpa juu' ve'e duvaj je ko'oy ojs taamt, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je ko'oyjáyuvap. Ku ve'e je ko'oy'ojsap jets je trigo yakpakmuk, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu yaktokimpayo'ynit; je aangelestajkats je'e ve'e ax jo'n je'eda juu' ve'e dupakmojktup.

40 Ve'em ax jo'n je ko'oy'ojsap yakpakmuk jetse'e yakpum jem janjootm, nay ve'em tse'e jya-jtpat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit.

41 Nkéxupts atse'e je n'aangelestajk jetse'e dupajkidinit jem ats n'am nka'm nujom pan pan jatye'e je jayu duyaktokintoondup jets pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap,

42 jetse'e jem janjootm dupaamdinit. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.

43 Van'it tse'e je jayu juu' ve'e tuv jáyuvidup joo-jntykidup, je'e tse'e ajajtinup atá'kxtinup ve'em ax jo'n je aampa xaaj jem je Tyee'da kyutojkuñ jootm.

Je chóvax je'e tukmu'a'ixmojkin

44 'Ve'em xa ve'e je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e tudupaa'ty je chóvax je'e juu' ve'e yu'uts ijtp joma ve'e to'k je kam. Ku ve'e je jayu dupaa'ty je chóvax je'e, jepjyam tse'e duyotsnuva, van'it tse'e va'ajts xoojntkp najkx dutoo'kmojkkúx nujom juu' ve'e y'ixp jyayejpp jetse'e dujoy je kam.

Je oy perlas tukmu'a'ixmojkin

⁴⁵ Ve'empa xa ve'e je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n to'k je ajooyva je atoo'kpa juu' ve'e du'ixtip je oojoyit perlas.

⁴⁶ Ku ve'e dupaa'ty to'k juu' ve'e ooy tyun'oya, van'it tse'e dutoo'kmojkkux nujom juu' ve'e y'ixp jyayejpp jetse'e dujoy je perlas.

Je tuk'ajkx'amaakin xuum tukmu'a'ixmojkin

⁴⁷ Je Nte'yam xa ve'e duvinkoomp je jayu juu' ve'e ijttinup jem y'am kya'm. Ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu du'avajada je tyuk'ajkx'amaakin xuum jem maja na'akaya jootm jetse'e je ajkx may viijn duyaktan.

⁴⁸ Ku tse'e je tuk'ajkx'amaakin xuum y'uts, van'it tse'e je ajkx maakpatajk duvaa'mpitsumda jeja napa'ayi. Jeja tse'e y'ajxtukta jetse'e duvinkonda je ajkx, pyajkuktup tse'e jem tojum je ajkx juu' ve'e oojoyit jetse'e duh'uxkojta juu' ve'e ka oojoyitap.

⁴⁹ Ve'em tse'e jyatut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, je'yadape'e je angelestajk jetse'e dupajkva'kxtinit je oy jayu jets je ko'oy jayu,

⁵⁰ jem tse'e janjootm dupaamdinit je ko'oy jayuda. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay natyatskaa'tjidinit.

Je oojoyit je'e juu' ve'e koojnuk ijtp tukmu'a'ixmojkin

⁵¹ Van'it tse'e je Jesus y'amotutuvijidi:

—¿Mvinmotukajxtupe'e ti atse'e tunkats?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ve'em, Vintsán.

52 Van'it tse'e dunuujmidi:

—Je jáyuda juu' ve'e oy dnuja'vidup pañ vintso ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, je'e tse'e je jayu dutuk'íxtup juu' ve'e je Nte'yam jujpani yaknuke'xnatajki jets juu' ve'e námnum yaknuke'xnatajkivap, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n to'k je kutajk juu' ve'e koojnu'k je oojoyit je'e dujayepp jetse'e jem duyakpítsum juu' ve'e námnum yakjooyp jets juu' ve'e jémani yakjooy.

*Ku je Jesús vye'na jep Nazaret
(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)*

53 Ku ve'e je Jesús dukojtskujx ya tukmu'a'ixmojkin, van'it tse'e jem cha'a'n

54 jetse'e jye'y joma ve'e je y'it je ñaax. Jem tse'e yak'ixpajk'ukvaajñ jep tsaptujkp; atuva atoki tse'e je jayu tyaandi jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Jomas ya'a ve'e ya jayu ya nuja'vin dupuk jetse'e ve'em kyats? ¿Vintso ve'e y'o'yixju jetse'e je majin dutún?

55 Ya'a xa ve'e je tsejtspa je myajntk jetse'e je María dutaaka. Ya'a xa ve'e je y'utsta je Santiago, je José, je Simón, je Judas,

56 jets jempa tse'e je kyix útstava. ¿Ax jómats ya'a vine'e dupuk ya nuja'vin?

57 Je'e kajx tse'e duijn'íxta je Jesús. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Otyun joma tsova xa ve'e yakvintsa'aga je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, jeejyi ve'e kyayakvintsa'aga joma ve'e je y'it je ñaax jets joma ve'e je jyaajn je tyajk.

58 Ax ka'a tse'e jem may je majin dutuujn kux ka'a ve'e jyaanchjávajada.

14

*Ku je Yaknapejtpa Juan y'oo'kni
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)*

1 Ax ve'emts je'e ve'e van'it jyajty jetse'e je Herodes je kats dumotu je Jesús kajx, je Heródese'e yakkutojckp vye'na jem galiléait y'it jootm.

2 Ku ve'e je kats dumotu, van'it tse'e je jyayu dunuujmi:

—Je Yaknapejtpa Juan xa je'e ve'e, je'e tse'e joojntykpajknuva, je'e kajx tse'e dujayep je kutojkun jetse'e je majin dutún.

3 Ve'em tse'e vyaajñ kux je'e ve'e duyakjamyajtsju je Juan jetse'e duyakjapyoxuntakpaajmji; je Herodías kajxe'e ve'em dutuujn, je y'uts Felipe je ñuda'ax je'e ve'e y'ijt.

4 Yakpoxuntakpaam tse'e je Juan kuxe'e dunuujmi je Herodes:

—Ka'a xa ve'e je pava'nun duyakjaty jetse'e xpákut je m'uts je ñuda'ax.

5 Jyayakjay'oo'kuvaajnju tse'e je Herodes je Juan, ax ka'a tse'e jatyi ve'em dutuujn kux je jayu ve'e cha'kip, ve'eme'e anañujoma je jayu dujaanchjávada jets je Nte'yam je y'ayooke'e je Juan kyojtsnajxyp.

6 Ax ku tse'e je Herodes je kye'xtkun xaaj dupaaty, van'it tse'e je ta'axtajk je ñaax y'ejts jeja je javyaa'kx vyinkujk. Ooy tse'e dutuntsojja'vi je Herodes,

7 je'e kajx tse'e je Nte'yam duyaknajxy jetse'e je kiixata'ax dunuujmi jets myo'ope'e otyia pan ti ve'e y'amotup.

8 Távani ve'e je tyaak y'akótsaja vye'na je kiixata'ax, van'it tse'e je Herodes dunuujmi:

—Yákuts n'it jem plato jootm je Yaknapejtpa Juan je kyuvajk.

9 Van'it tse'e je yakkutojkpa chaachvinmapuyjk. Kux távani ve'e je Nte'yam duyaknaxy vye'na jets távani ve'e du'amotunaxta je javyaa'kx, je'e kajx tse'e dupavaajñ jetse'e yakmo'ot,

10 ve'em tse'e dupavaajñ jetse'e jep poxuntujkp najkx je Juan yakyukpux.

11 Ku tse'e ve'em yaktuujn, van'it tse'e je tyoompa duyaknujkk jem plato jootm je Juan je kyuvajk jetse'e dumoojy je kiixata'ax. Van'it tse'e ojts je tyaak duma'a.

12 Van'it tse'e jye'ydi je Juan je y'ixpajkpatajk jetse'e ojts je ñi'kx je kyopk duyaknaxtajkidini; ux'ook tse'e ojts je Jesús duvaajnjada.

Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Ku ve'e je Jesús je kats dumotu, van'it tse'e je numay jayu dumasaak jetse'e jem barco jootm ñujkx joma ve'e kyapantsuuna. Ku ve'e je numay jayu dumótudi joma ve'e ñujkx, van'it tse'e jem kyajpun jootm choo'ndi jetse'e tékum dupanajkxti.

14 Ku ve'e je Jesús jem barco jootm pyítsum, van'it tse'e du'ix jets jeme'e je numay jayu tujje'yada; tyukmo'ttuts je'e ve'e jetse'e

duyakjotkadaakni je pa'am jáyuda juu' ve'e yakmejtstu.

15 Kutaka xaajani tse'e vye'na, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—Tánani xa ve'e ya it, ni pana tse'e yaja kyatsuuna. Pakejxtini to'k aaj ya jayu jetse'e ñajkxtat joma ve'e je kajpun jetse'e je kyaaky je tyojkx dujóydat.

16 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a ve'e vyinkopka jetse'e ñajkxtat, miitse'e myakkáydap.

17 Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ka'a xa aatse'e uxyam ntimaada, mugooxkji ve'e je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx.

18 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yakminda n'it.

19 Van'it tse'e je Jesús dupavaajñ jetse'e je numay jayu y'ajxtuktat jem tsoots kajxm. Jetse'e je Jesús dukoojnuk mugooxk je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx. Van'it tse'e pyat'ix jem tsajm tsov jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e dutojkva'kxy je tsapkaaky jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, je'e tse'e nujom je jayu dumoooydu. Yakva'kxpa tse'e je Jesús mejtsk je ajkx.

20 Nujom tse'e je jayu kyaaydi jetse'e kyooxjidi. Ku tse'e je jayu kyakyajxti, van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax.

21 Pan pan jaty tse'e kaaydu, numugooxk miijl jo'n tse'e y'ijtti je yaa'tyajkta, apuk je ta'axtajkta maat je pi'k ónukta.

*Ku je Jesús yo'y jem nani'kxm
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)*

²² Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi jetse'e tyákadat jem barco jootm jetse'e ñanáxtat namvaate'e je Jesús dupakejxni je numay jayu.

²³ Távani ve'e je numay jayu dupakejxni vye'na, van'it tse'e je Jesús dujaa'kvimpejt je tonun jetse'e jem naaydum chapkajts. Ku ve'e je it kyoo'tsini, jem tse'e je Jesús naaydum vye'na

²⁴ namvaate'e je barco jem maja na'akaya jootm vye'na. ooy tse'e je barco tyunnape'tsni kux vinkupójipe'e.

²⁵ Jado'k ma'ajum jo'n tse'e vye'na jetse'e je Jesús vyinkutámijidi, jeme'e nani'kxm yo'oy.

²⁶ Ku ve'e je y'ixpajkpatajk du'ixti jets jeme'e nani'kxm yo'oy, van'it tse'e cha'kidi, jetse'e makkk vyaandi:

—jado'k ítumit jayu xa ya'a ve'e!

²⁷ Ax jatyji tse'e je Jesús myukojtsjidi jetse'e ña'muxjidi:

—jot'amájada, ats xa jeja, kadi mtsa'agada!

²⁸ Van'it tse'e je Pedro je Jesús dumukajts, jetse'e dunuujmi:

—Vintsán, pan mitsna je'e ve'e, yaaxja ats to'k aaj jets ats mitse'e nnunajxkut yo'yp yam nani'kxm.

²⁹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Minu n'it.

Van'it tse'e je Pedro jem barco jootm pyítsum jetse'e jem nani'kxm yo'yp je Jesús dununujkx.

³⁰ Ax ku tse'e je makkk poj duja'vi, tsa'ki tse'e. Ku ve'e kyunajx'ukvaajñ, van'it tse'e makkk vyaajñ:

—iVintsán, yaktsookk ats to'k aaj!

³¹ Jatyji tse'e jem je Pedro kya'm yakmajch jetse'e yaknuujmi:

—iTun vee'nji je jaanchja'vin xjayep! ¿Tyajxse'e mmejtsvinmáy?

³² Ku ve'e jem barco jootm tyajkidi, jatyji tse'e pyoj'atúvi.

³³ Van'it tse'e je jayu juu' jatye'e ve'nidup jem barco jootm, je'e tse'e d̄vinkoxkténidu je Jesús jetse'e vyaandi:

—Tyúvamdam xa je'e ve'e jets mitse'e je Nte'yam je y'Onuk.

Ku je Jesús je pa'am jayu duyakjotkadaaky jep Genesaret

(Mr. 6.53-56)

³⁴ Ku ve'e ñanajxti, van'it tse'e jye'ydi jem Genesaret.

³⁵ Ku ve'e je jemit jayu dunuja'vidi jets jeme'e je Jesús, van'it tse'e dukojtsva'kxti jem naxkajxm kajpun kajxm juu' ve'e tamanaat, jetse'e dutuknūnajxkajxti je pya'am jáyuda,

³⁶ jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e kujyavitupaa'vja dutóndat. Nujom tse'e pan pan jatye'e dutoondu, jotkadaaktinu tse'e.

15

Kyo'oyja'vipe'e je Jesús ku ve'e je jayu dukakutyún je Nte'yam je pyava'nun

(Mr. 7.1-16)

¹ Van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk juu' ve'e jem Jerusalén tsoo'ndu, je'e tse'e d̄vinkutámidu je Jesús, jetse'e du'amotutúvidi:

² —¿Tyajx tse'e ya m'ixpajkpatajk dukamaja pamda je pava'nun juu' ve'e xyaktaajnimdu je njujpit jáyuvamda? ¿Tyajxe'e kyakapojta ax jo'n je'e ve'e dupavaandi?

³ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxts miitse'e xkamaja paamduva je Nte'yam je pyava'nun jetse'e ve'em xkutyóndat je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu myakta'nuxjudu?

⁴ Kux jidu'ume'e je Nte'yam je pyava'nun vya'añ: “Vintsá'aga je mtee' je mtaak.” Vaampap tse'e jidu'um: “Pan pan tse'e je tyee' ukpu je tyaak duvinkojtspejtp, kutúkanits je'e ve'e je y'oo'kun.”

⁵ Ax miits tse'e mvaandup jets o'yip je'e ve'e ku ve'e je jayu je tyee' ukpu je tyaak jidu'um dunaajmat: “Ka'a xa atse'e x'uk'o'yixjini jets ats mitse'e mputákat, kux nujome'e juu' atse'e n'ixp njajejpp, je Nte'yamts ats je'e ve'e tuntukmuyax.”

⁶ Ve'em tse'e mva'anda jets opyana pan pane'e ve'em vaamp, ka'ats je'e ve'e y'ukvinkópkini jetse'e je tyee' ukpu je tyaak duputákat. Ku xa mitse'e ve'em mjátukada, ve'em tse'e xyaktaandini je Nte'yam je pyava'nun ax jo'n kukyatuujn, je'e kajx jetse'e xpanajkxtat je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu myakta'nuxjudu.

⁷ ¡Mejts'aajta mejtsjootta! Va'ajts tse'e miits kajxta du'ava'ni je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e dujatyaañ juu' ve'e je Nte'yam kyojts:

⁸ Y'amji xa ve'e ya jayu ats xvinjávada xvintsá'agada,
ax xtukmujékumidupts atse'e je jyootta je jya'vinda.

9 Tónaji xa je'e ve'e ñatyijjada jets xvinja'vidup xv-
intsá'kidup ats je'e ve'e,
tyuk'íxtupts je'e ve'e je jayu je pyava'nunda ax jo'n
ats je mpava'nun kuy'ijt jo'n.
Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaañ.

*Ka je ka'yun je ja'kxun kajxape'e je jayu y'it jep
tokin jaatp*

(Mr. 7.17-23)

10 Van'it tse'e je Jesús je numay jayu duyaxmujk
jetse'e jidu'um dunuujmidi:

— Amotunaxta anañujoma jetse'e xvinmótudat.

11 Juu' jatye'e jep je jayu y'ávuptajkip, ka je'e
kajxap xa ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp; juu' ve'e
jep je jayu y'ávup pítsump, je'e kajx tse'e je jayu y'it
jep tokin jaatp.

12 Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi
jetse'e je Jesús dunuujmidi:

— ¿M'ixe'e taav vintso ve'e je fariseotajk
tudu'ko'oyjávada juu' mitse'e tuxkats?

13 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

— Jyapana tse'e pan pane'e ka'ijtp je jyayu, ats
je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm, yakpajkjapts je'e
ve'e ats je nTee'.

14 Kadi xmaja pamda je fariseotajkta, vanxup
xa je'e ve'eda ax jo'n to'k je viints jayu juu' ve'e
je myuviints jayu dupavijtsp. Ax pan to'k tse'e
je viints jayu je myuviints jayu dupavits, va'an
numejtsk tse'e najkx tyun'avívupada jep jótup.

15 Van'it tse'e je Pedro je Jesús dunuujmi:

— Tukvinja'vik aats to'k aaj je tukmu'a'ixmojkin
juu' ve'e tuxkats.

16 Jetse'e je Jesús vyaañ:

—¿Tis, ka'a miitse'e xvinmótuduva?

17 ¿Ka'a ve'e xvinmótuda jets nujome'e juu' jatye'e jep ávup tajkip, jem tse'e jootm ñujkx jetse'e ux'ook je ni'kx je kopk dutukvaatsni? Ka je'e kajxapts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp.

18 Ax je ayook juu' ve'e jep ávup pítsump, jemts je'e ve'e ja'vin kajxm chaa'n, je'e kajx tse'e je jayu y'it jep tokin jaatp.

19 Kuxe'e jem jya'vin kajxm chaa'n je ko'oy vinma'yun, van'it tse'e je jayu yakjaju'oo'kta, je navyajkun duyakvintsa'kintókida, je kats dutukmaatjayépta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyajejptup, myee'tsta, ñuvampetta, jyayupakotsta.

20 Je'e kajxts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp, ka je'e kajxape'e ku ve'e kyakapuj joma vaate'e je kyatajks ve'em ax jo'n je jujpit jayu dupavaandi.

To'k je ta'axtajk juu' ve'e ka je israeejlitap, je'e tse'e dujaanchja'vi je Jesús

(Mr. 7.24-30)

21 Van'it tse'e je Jesús jem chaa'n jetse'e ñujkx jem tiirovit jets sidoonit y'it jootmda.

22 Van'it tse'e to'k je canaanit ta'axtajk juu' ve'e jem tso tsuunip, je'e tse'e je Jesús duvinkutami jetse'e mak dumukajts. Jidu'um tse'e dunujmi:

—¡Vintsán, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'otu ats to'k aaj! Je ko'oyjáyuvap xa ve'e tukoo'yijup ats je nnaax. Ooy tse'e tyunsaachpaa'ty.

23 Ax ka'a tse'e je Jesús y'atsoojvji. Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dumunoo'kxtkti:

—Pakejxni mits ya'a to'k aaj kux yape'e xpamejtsumda, jetse'e ooy tyunne'em.

²⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Je Nte'yam xa atse'e xtuknukejxp je israeejlit jayu juu' ve'e tokih'ijttup.

²⁵ Ax vinkutámiju tse'e je ta'axtajk, jetse'e je Jesús dūvinkoxkteni, jetse'e dūnuujmi:

—iVintsán, putaka ats to'k aaj!

²⁶ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Pan mputajkip ats mitse'e jets ka'a ve'e je israeejlit jáyuda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je pi'k ónuk je kyaaky yakpujkja jetse'e je ok yakma'a.

²⁷ Van'it tse'e je ta'axtajk vyaajñ:

—Ve'em tse'e. Oyam tse'e vye'ema, kyamyojktup tse'e je ok jep mesa pa'tkup juu' ve'e je pi'k ónuk y'uxkaaydup.

²⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—iOoye'e je jaanchja'vin xtunjayep! Va'an ve'em dūtunjū ax jo'n xtsak.

Je'yi tse'e je ñaax jyotkadaakni.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numay je pa'am jayu

²⁹ Van'it tse'e je Jesús jem chaa'n jetse'e jye'y jeja galiléait myajā na'akaya pa'ayi. Van'it tse'e ñujkx jem tonun viinm jetse'e jem y'ajxtk.

³⁰ Numay tse'e ooy je jayu tyunnuje'yjini. Jem tse'e dūtuknūajkxti je uxket jayu, je viints jayu, je oom jayu, jets je'e juu' ve'e ka óyap je kya'aj; je jayu ve'e juu' ve'e may viijn je pa'am dumaat, je'e tse'e yakpaamdu jeja je Jesús vyinkujk. Van'it tse'e je Jesús yakjotkadakkajjidini.

31 Atuva atoki tse'e dutuktaandi je jáyuda ku ve'e du'ixti jets kojtspajktinupe'e je oom jáyuda, jets o'yixjidinupe'e je kya'ajta je tyekta juu' ve'e kama'at pakma'at ijttu, jets oye'e yo'ydini juu' ve'e uxket ijttu, jets vin'ixpajktinupe'e juu' ve'e viints ijttu. Van'it tse'e je jayu duyakmájidi duyakjaanchidi je israeejlit jayu je Ntye'yamda.

Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numaktaaxk miijl naxy

(Mr. 8.1-10)

32 Van'it tse'e je Jesús duyaxmujk je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Ntukma'tp xa atse'e ya numay jáyuda kux toojk xaajani xa ya'a ve'e yaja y'itta ats maat, ka'a tse'e tii ti ve'e kyáydap jya'kxtap. Ka'ats atse'e mpakexuvaandini ve'emji jem tyak'amda kux ku ve'e je yooj yaknoo'kxjidinit jeja too' aajy.

33 Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—¿Jómase'e je tsapkaaky choo'nut jetse'e ya numay jayu nyakka'yumdat?, kux ka'a ve'e yaja pyantsuuna.

34 Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vinxup tse'e jep je mtsapkaakya?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Vuxtojtuk je tsapkaaky jets yuu'n vee'n je pi'k ajkx.

35 Van'it tse'e je Jesús dupavaajñ jetse'e je numay jayu y'ajxtuktat jeja naxkujx.

36 Ku ve'e y'ajxtkti, van'it tse'e dukaajy vuxtojtuk je tsapkaaky jets yuu'n vee'n je pi'k ajkx, jetse'e je Nte'yam dukukojtsji. Van'it tse'e dutojkva'kxy jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, je'eda tse'e je jayu dumooydup.

³⁷ Anañujoma tse'e kyaaydi jětse'e kyooxjidi; javuxtojtu_k kach tse'e dupakmojtini jē tsapkaaky kunax jētš jē ajkx kunax.

³⁸ Numaktaaxk miijl tse'e jē yaa'tyajk kyaaydi, apuk jē ta'axtajkta maat jē pi'k ónukta.

³⁹ Van'it tse'e jē Jesús jē numay jayu dupakejxtini jětse'e jē y'ixpajkpatajk jem barco jootm dumaattajkidi jětse'e jem magdálait y'it jootm ñajkxti.

16

*Ku jē fariseotajk maat jē saduceotajk du'amótudi jē tsajmit maja nuja'vin
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)*

¹ To'k nax tse'e jē fariseotajk jētš jē saduceotajk duvinkutámidi jē Jesús, je'e ve'e chojktup jětse'e duyakkojtstókidat. Je'e kajx tse'e du'amótudi jětse'e tyo'nuxjadat jē tsajmit maja nuja'vin, ve'em tse'e duyaknuké'xnatákat jētš jē Nte'yam maat jē'e ve'e jē Jesús.

² Ax jidu'um tse'e jē Jesús y'atsoojvjidi:

—Ku xa ve'e ya it tyánayini, jidu'umts miitse'e mva'anda: “Va'ajtstame'e ya it y'ítut kux tsapts xa ve'e xim tsajviinm.”

³ Ku ve'e japyji, jidu'um tse'e mva'anda: “Ka'adame'e ya it vya'atsut kux tsapts xa ve'e xim tsajviinm jētš vintojknup tse'e ya it.” ¡Mejts'aajta mejtsjootta! Mnuja'vidup xa miitse'eda juu' ve'e ya tsajmit it ñukajtsp, ax ka'a tse'e xnujávada je'e juu' ve'e ñukajtsp pan ti ve'e yam toojnjup kojtsjup.

4 Ya ko'oy jayu juu' ve'e je Nte'yam dumasooktup, y'amótudupts je'e ve'e jetse'e je maja nuja'vin yaktoojnjadat; ax ka'a tse'e yaktoojnjadat je maja nuja'vin, je nuja'vinji ve'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip maat je Jonás jye'e.

Van'it tse'e je Jesús myasookjidi jetse'e chaan.

Je fariseo je y'ixpajkun tse'e je jayu duyakinmama'tp

(Mr. 8.14-21)

5 Ku ve'e je y'ixpajkpatajk ñanajxti jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jyaa'tyókidu tse'e jetse'e kudupaamdi je tsapkaaky jem barco jootm.

6 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mnay'ixjadap tse'e jets ka'a ve'e mnatyuk-paa'tjadat je levadura juu' ve'e je fariseotajk jye'eda jets je saduceotajk jye'eda.

7 Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñavyaajnidi:

—Je'e kajx xa ve'e ve'em vya'añ kuxe'e je tsapkaaky tunkayakmejtsumda.

8 Ax ku tse'e je Jesús dunuja'vi, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—¿Tyajkse'e mva'anda jets ka'a ve'e ti mtsapkaakya? ;Tun vee'nji ve'e je jaanchja'vin xjayepta!

9 ¿Ka'ana ve'e xvinmótuda? ¿Ka'a ve'e xjaa'myétsta ku atse'e mugooxk je tsapkaaky je jayu nyakva'kxjidi numugooxk miijl naxy, jets vinxup kache'e xpakmojtini?

10 ¿Ka'a ve'e xjaa'myejtstuva ku atse'e vuxtojtuk je tsapkaaky je jayu nyakva'kxjidi numaktaaxk miijl naxy, jets vinxup kache'e xpakmojtini?

11 ¿Vintsose'e tuxkavinmótuda jets ka je tsapkaaky levaduurap atse'e ntijp ku atse'e tunva'añ jetse'e mnay'íxjadat jetse'e ve'em mkapaa'tjadat je fariseotajk je lyevaduura jets je saduceotajk je lyevaduura?

12 Van'it tse'e duvinmótudi jets ka je levaduura pe'e je Jesús tyijp juu' ve'e je tsapkaaky juts dutuktajkikajxp, je ixpajkune'e tyijp juu' ve'e je fariseotajk jye'eda jets je saduceotajk jye'eda.

Ku je Pedro du'ava'ni jets je Jesús je'e ve'e je Cristo

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

13 Ku ve'e je Jesús jye'y jem joma ve'e je it duxaaja Cesarea de Filipo, van'it tse'e du'amotutuvi je y'ixpajkpatajk:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda, pánuk atse'e?, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

14 Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jem xa ve'e pane'e vaandup jets je Yaknapajtpa Juan mitse'e, jempa tse'e pane'e vaandupap jets je Elías mitse'e, nay jempa tse'e pane'e vaandup jets je Jeremías mitse'e, ukpu nuto'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e jujpani oo'ktinu, ax je'ek tse'e joojntypajknuva.

15 Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Jets miitsta, ¿vintsots miitse'e mva'anda jets pan atse'e?

16 Van'it tse'e je Simón Pedro y'atsoovji:

—Mits xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je joojntyk Nte'yam je y'Onuk.

17 Van'it tse'e je Jesús y'atsoovjvinuva:

—Xoon xa mitse'e, Simón, je Jonás je myajntk, kux ka je jáyuvap xa mits ya'a ve'e tumtuknujávaja, ats je nTee' ve'e, juu' ve'e jem tsapjootm.

¹⁸ Atsts mitse'e nnuujmip jets je Pedro mitse'e. Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e ve'em myak-tukxaaja kux ve'eme'e yakkojtsva'ach je mxaaj, tsaaj, je makk aaj je makk joote'e mjayejpp. Ax ya'a juu' ve'e tuxkats, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je takne'ev choo'nduk jep naaxyp, numay tse'e je jayu dujaanchjavadat; ax ka'a tse'e je ko'oyjáyuvap du'amaadaaga je jayu juu' atse'e xjaanchja'vidup.

¹⁹ Nmooynupts ats mitse'e je kutojkun jetse'e mva'anut juu' ve'e toomp jets juu' ve'e katoomp. Juu'ts mitse'e je jayu myakjajtjip jetse'e dutóndat yaja naxviijn, ve'em tse'e y'ijtpat jem tsapjootm; juu'ts mitse'e je jayu mkayakjajtjip jetse'e dutóndat yaja naxviijn, nay ve'em tse'e y'ijtpat jem tsapjootm.

²⁰ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dutukpavaandi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets je'e je'e ve'e je Cristo.

*Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)*

²¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk duvaajnji'ukvaandi jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e jem Jerusalén ñajkxut jetse'e jem ooy tyunyaktsaachpaa'tjadat je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta. Jem tse'e je jayu yak'oo'kjut; ax joojntypajknuvaps je'e ve'e kutoojk xaaj.

²² Van'it tse'e je Pedro je Jesús apuk dujavaajv jetse'e jidu'um dutuknuujmi:

—iMaja Vintsán, je Nte'yame'e mjayéppup m'axajtókjup jets ni je vin'ita ya'a ve'e mkajátjut mkanáxjut!

²³ Van'it tse'e je Jesús vya'kumpijit jetse'e je Pedro dunuujmi:

—iVinva'kva'atsu ats, mmaatnavyaa'njup xa mitse'e je Satanás ku ve'e ve'em xkats! Xyaktoo'atokuvaampts ats mitse'e. Ka'ats mitse'e ve'em xpayo'oy ax jo'n je Nte'yam; ve'em xa mitse'e xpayo'oy ax jo'n je jayu.

²⁴ Van'it tse'e je Jesús dunuujmidi je y'ixpajkpatajk:

—Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e y'ijtnit ats maat, va'an tse'e dumasokkajxni je y'avintso vinma'yun, je jyoot je jya'vin dumakkpaamnit jetse'e chaachpaa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, jets atse'e xpamiinnit.

²⁵ Pan pan xa atse'e xkajaanchja'vip kuxe'e dutsa'aga jetse'e y'oo'kut, ka'a tse'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax je'e pan pan atse'e ijtp xjaanchja'vip, óyam tse'e y'oo'kut ats kajx, je'e tse'e dujajejpnp je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

²⁶ Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjut ku ve'e duje'eikáxut nujom ya naxviijnit it jetse'e vyintókinit je jayu je jyoot je jya'vin. Ax ku tse'e je jayu je jyoot je jya'vin vyintókinit, ka'a xa ve'e tii ni tía ti ve'e je jayu kuduyaky jetse'e jyoojntykat xa'ma kajx.

²⁷ Miinnup atse'e je nTee' je myajin maat maat ats je n'aangelestajk, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, van'itts atse'e to'k jado'k

nmoöynit juu' ve'e tukkadaakjudup, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega juu' ve'e tudutonda tudukotsta.

²⁸ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets jeja ve'e je jayu juu' ve'e yaja ijttup jetse'e kya'oo'ktat pan ka'ana atse'e x'ixta ku atse'e nmiinnit yakkutojkpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

17

*Ku je Jesús tyikts jetse'e y'ajaj y'atu'kx
(Mr. 9.2-10; Lc. 9.28-36)*

¹ Kutojtuk xaaj tse'e je Jesús duvovutsoo'ndi je Pedro, je Santiago, maat je Juan, je Santiago je y'uts, jetse'e apuk duvoovdi, jetse'e pyejtti joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm.

² Jem tse'e je Jesús tyikts jeja je'e vyinkujkta. Ve'eme'e je vyiijn je y'aaj y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je aampa xaaj; ve'eme'e je vyit vyimpijt va'ajts poo'p, ve'em ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa.

³ Van'it tse'e vya'kke'xti jeja je'e vyinkujkta je Moisés maat je Elías, jetse'e je Jesús dumaatnakyojtsjidi.

⁴ Van'it tse'e je Pedro dunuujmi je Jesús:

—Maja Vintsán, ioy xa je'e ve'e ku aatse'e yaja n'it! Pan mtsajkp, va'ants aats dupumu toojk je pi'k ojts atyajk: to'k mits mje'e, jets to'k je Moisés jye'e, jets jado'k je Elías jye'e.

⁵ Kojtspna tse'e je Pedro vye'na ku ve'e yo'tsjidi to'k pak je vínuts juu' ve'e ajajp ata'kxp. Jep tse'e vínuts akujkp yakmotu to'k je ayook juu' ve'e vaamp:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats ya'a ve'e ntuntukxoonduk. Amotunaxta juu' ve'e kyajtsp.

⁶ Ku ve'e je ixpajkpatajk du'amotunajxti, van'it tse'e je vyijinda je y'aajta dutukpaatti je naax kux tsa'kidu ve'e ooy.

⁷ Van'it tse'e je Jesús vyinkutámijidi, jetse'e je kya'aj tyuknukoojnjidi, jetse'e je y'ixpajkpatajk dunujmidi:

—Pojtukta. Kadi mtsa'agada.

⁸ Ku ve'e kyoojvukti, ka'a tse'e du'ukpan'íxtini, je Jesusji ve'e.

⁹ Vajntkinup tse'e jem kopk viinm vye'nada, jetse'e je Jesús jidu'um pyavaajnjidi:

—Ni pana ve'e xkatukmumaayduktat juu' ve'e tux'ixta, van'ítnume'e ku atse'e n'oo'kut jets atse'e njoojntykpajknuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Je Yaknapejtpa Juan je jayu duyakvimpijt je Nte'yam maat

(Mr. 9.11-13)

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxse'e je tsaptujkpít yak'ixpajkpatajk vya'anda jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e too'vajkp je Elías myiinnuvat jets ka'a ve'e je Cristo?

¹¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa je'e ve'e jets miimpe'e too'vajkp je Elías, je'e tse'e nujom duyak'o'yinuvap.

¹² Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets ojts je'e ve'e, ka'ats je'e ve'e je jayu dunuja'vidi jets pan je'e ve'e,

tyoonduts je'e ve'e ve'em ax jo'n dutsojkti. Nay ve'empats atse'e ntsaachpaa'tut jem je'e kya'mda, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

¹³ Van'it tse'e je ixpajkpatajk duvinmótudi jets je Yaknapejtpa Juaane'e je Jesús tyijp je jayu juu' ve'e ve'em ax jo'n je Elías.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)*

¹⁴ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je numay jayu vye'nada, van'it tse'e to'k je yaa'tyajk duvinkutami je Jesús, jetse'e duvinkoxkteni, jetse'e vyaajñ:

¹⁵ —Vintsán, tukmo'otu to'k aaj ats je nmajntk kux je ko'opya'amap je'e ve'e pajkjup jetse'e ooy tyuntsaachpaa'ty, may náxani tse'e ñaxvívup, to'ma jaty tse'e jyanvívupa jets to'ma jaty tse'e ñavívupa.

¹⁶ Ta xa atse'e ya m'ixpajkpatajk njatuknuminda, ax ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e duyakjotkada'aktat.

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—iMiits xa je'e ve'eda juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup jets ka vintúvup je'e ve'e juu' ve'e mtoondup! ¿Joma vaat atse'e njaa'kja'ítut miits maatta jetse'e njaa'kjamuténadat? Yakminda je pa'am jayu.

¹⁸ Ku ve'e duyaknajkxti, van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap juu' ve'e je pa'am jayu jem jya'vin kajxm, jetse'e je ko'oyjáyuvap tyukvaatsjini. Tun je'yji tse'e jyotkadaakni.

¹⁹ Ux'ook tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk apuk myukojsjidi, jetse'e y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxs aatse'e xka'o'yixji jets aatse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut?

²⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Je'e kajx ku ve'e je Nte'yam vee'nji xjaanchjávada. Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan mjayejptupts miitse'e je jaanchja'vin jem mja'vin kajxmda, oyvinxupa ax jo'n to'k je mostaza taamt, kum'o'yixjada tse'e jetse'e xnaajmadat ya kopk: “Ke'eku yaja jets najkxu viijnk tsov”, ke'ekupts je'e ve'e je kopk. Ka'a xa miitse'e ti mka'o'yixjadat pan mjaanchja'vidupe'e je Nte'yam.

²¹ Ax je ko'oyjáyuvap juu' ve'e ve'em, je'ejyji tse'e o'yixjup jetse'e duyakpítsumut ku ve'e je jayu chapkats jets ku ve'e je jayu y'ayooja.

Ku je Jesús je y'oo'kun du'ava'ninuva

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Namvaate'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaatvídutta jem galiléait y'it jootm, van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yakpámupts atse'e jem je jayu kya'm,

²³ xyak'oo'ktaptats atse'e; ax kutoojk xaajts atse'e njoojntykpajknuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Ooy tse'e je ixpajkpatajk dutunnutsaachvinmaaydi.

Je tsaptujkpit kupa'mun

²⁴ Ku ve'e jye'ydi jem capernaamit kyajpun kajxm, van'it tse'e je tsaptujkpit kupa'mun pakmojkpa duvinkutámidi je Simón Pedro, jetse'e dunuujmidi:

—¿Ka'a ve'e dupum je myak'ixpajkpada je tsaptujkpit kupa'mun?

²⁵ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ve'em, kyuvejtp xa je'e ve'e.

Ku ve'e je Pedro tyajki jep tujkp, van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Vintsos mitse'e mvaampa, Simón? ¿Pan tse'e y'amótudup je kupa'mun jets je putajkin je yakku-tojkipada juu' ve'e yaja naxviijn: je jyáyuda, ukpu je viijnk jayu ve'e?

²⁶ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Je viijnk jayu ve'e.

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan ve'em xa ve'e, ka'a tse'e je jyayu kyuvetta. Nay ka'avats uu'me'e xtukkadaakumduva jetse'e mpa'mumdat je tsaptujkpit kupa'mun.

²⁷ Ax je'e kajx tse'e jetse'e dukako'oyjavadat juu' ve'e nto'numdup, najkxu tse'e jeja maja na'akaya pa'ayi jetse'e x'akójat to'k je tuk'ajkxmajtsun jo'kun. Je muto'k ajkx juu' ve'e myakpítsumup, jep tse'e y'avup xpaatut to'k je meen juu' ve'e nupaadap numejtsk je jayu je tsaptujkpit kupa'mun; je'e tse'e mmo'op je jáyuda ats kajx jets mits kajx.

18

Je'e pane'e dunumájip

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi. Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Pan tse'e dunumajikajxp juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kyam?

² Van'it tse'e je Jesús duyaaxji to'k je pi'k ónuk jetse'e jeja je'e y'itukujkta dupuujm,

³ jetse'e vyaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets pan ka'a miitse'e mvimpitta jetse'e m'íttat ax jo'n je pi'k ónuk, ka'a tse'e mtákadat jem je Nte'yam y'am kya'm.

⁴ Ax ve'em tse'e, pan pan tse'e napyajmjup nuu'k aaj nuu'k joot ax jo'n ya pi'k ónuk, je'e tse'e dunumajikajxp juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu ntukmasookumdat je Nte'yam je tyoo'

(Mr. 9.37, 42-48; Lc. 9.48; 17.1-2)

⁵ 'Je jayu pan pane'e ats kajx oy jayu napyajmjup maat to'k je pi'k ónuk ax jo'n ya'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyajmji ats maat.

⁶ Ax opyana pan pane'e dutukmasookp je Nte'yam je tyoo' to'k je pi'k ónuk juu' atse'e xjaanchja'vip, nuyojk oy tse'e kuy'ijtxju je jayu jetse'e to'k je paan taak yaktukyuktsum jetse'e yakmaaxynavíppini joma ve'e kaak.

⁷ 'iAyooov xa je'e ve'e je jyootta je jayu juu' ve'e tsuunidup yaja naxviijn, kux may viijn je'e ve'e juu' ve'e je jayu duyaktokintoomp! Ka'a xa ve'e yaja ñunka'ítut je yaktokintoompa. ¡Ax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' ve'e je myujayu dutukmasookp je Nte'yam je tyoo'!

⁸ 'Je'e kajx tse'e, pan to'k xa ve'e je mka'aj ukpu je mtekmyaktokintónjada, tunkuspóxtats jets uxvívupta, kux nuyojk oye'e kanoon uk paknoon m'íttat jetse'e xjajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku ve'e mejtsk ka'ajax uk mejtsk tékax myakjanvíppidinit joma ve'e xa'ma kajx je jaajn tyoy.

⁹ Ax pan to'k tse'e je mviijn myaktokintónjada, tunyapítsumdats jets uxkojta, kux nuyojk oye'e to'k ado'om viijnax m'íttat jetse'e xjajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku ve'e mejtsk ado'om viijnax myakjanvíppidinit joma ve'e xa'ma kajx je jaajn tyoy.

*Je carnero juu' ve'e tokih'ijtp tukmu'a'ixmojkin
(Lc. 15.3-7)*

¹⁰ 'Yakkópkada ooy jets ni pana ve'e xkavi-ijnk'íxtat ya pi'k ónukta, kux vaamp atse'e jets jeme'e tsapjootm je y'aangeles duvin'ixta xa'ma kajx ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm.

¹¹ Kux je'e xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyak-tso'okut pan pan jatye'e tokih'ijttup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

¹² '¿Vintsos'e xnasjávada? Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e numókupx je carnero dujajejpp jetse'e to'k yo'tyóki, myasaakpts je'e ve'e je numajktupxuk maktaaxtojt carnero jetse'e najkx jem tonun viinm tonun kajxm du'ixta juu' ve'e tuyo'tyóki, ¿ve'em xaja?

¹³ Pan pyaatyp tse'e, nuyojk tse'e dutukxoondukut je carnero juu' ve'e tu'ukyo'tyókini jets ka'a ve'e je numajktupxuk maktaaxtojt juu' ve'e kayo'tyókidup.

¹⁴ Nay ve'empa tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, chajkpts je'e ve'e jetse'e ni to'ka ya pi'k ónuk kúkyavintoki.

*Vintso ve'e dutsak jetse'e je uts je ajch jets je uts
je tsq'a yaktokinmee'kxtat
(Lc. 17.3)*

15 'Pan mmutokintoojnɟup xa ve'e nuto'k je m'uts je m'ajch ukpu nuto'k je m'uts je mtsa'a, maatnakyótsjuts akumejtskji jetse'e xtuknaajmat. Pan mkats'amotunajɟup tse'e, mnayja'vijidinuɟap tse'e uts ajch ukpu uts tsá'a.

16 Ax pan ka'a tse'e mkats'amotunaxyju, vóvuts nuto'k ukpu numejtsk je jayu, ve'em tse'e numejtsk ukpu nutoojk du'amotunáxtat.

17 Ax pan ka'ats je'e ve'e yak'amotunajxtuva, vaajnɟats je jaanchja'vivatajk joma ve'e ñay'amókajada. Pan ka'ats je'e ve'e yak'amotunajxtuva, ve'em tse'e xjávát ax jo'n to'k juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vip ve'em tse'e xjávát ax jo'n je kupa'mun pakmojkpa.

18 Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada: Juu'ts miitse'e je jayu myakjajtidup jetse'e dutóndat, ve'em tse'e y'ijtnit; jets juu' miitse'e je jayu mkayakjajtidup jetse'e dutóndat, ve'em tse'e y'ijtpat.

19 'Nnuujmiduvapts ats miitse'e jets pan numejtsk miitse'eda yaja naxviijn to'k je vinma'yun xjayepta ku ve'e juu' x'amótuda, mmo'ojadapts miits je'e ve'e juu' ve'e m'amótudup ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm.

20 Kux pan joma xa ve'e je jayu numejtsk ukpu nutoojk ñay'amókajada ats kajx, je'e maattats atse'e n'it.

21 Van'it tse'e je Pedro ojts je Jesús du'amotutúva:

—Maja Vintsán, ¿vinoxup naxts atse'e ntokinmee'kxut ats je n'uts ukpu ats je n'ajch ku atse'e xmutokintún? ¿Vuxtojtuk nax vine'e?

22 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvi:

—Ka'a xa ats mitse'e nnuujma jets vuxtojtuk nax, kamachooovna ve'e.

Je toompa juu' ve'e dukatokinmee'kx je myu-jatyoo'

²³ Tun vinkopk je'e ve'e jetse'e xtokinmee'kxtat je jayu juu' ve'e mmutokintoojnjudup. Kux juu' xa ve'e je Nte'yam tyuump, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je yakkutojkpa juu' ve'e duyoyuvaa'nuvaamp je tyoompatajk juu' ve'e muyojijidup.

²⁴ Ku ve'e dukuvejt'ukvaandi, van'it tse'e duyaknajkxti to'k juu' ve'e tukmuyojijup je meen juu' ve'e yaknumutoomp miijl joojnt am.

²⁵ Ax ka'a tse'e je toompa dutimaada pan ti ve'e tyukkuvétup je yoj, je'e kajx tse'e je vyintsán vyaajñ jetse'e yaktoo'kut maat je y'ónuk je ñuda'ax, nay ve'empa ve'e nujom yaktoo'kkáxut juu' ve'e y'ixp jyayejpp, ve'em tse'e kudukuvejt je yoj.

²⁶ Van'it tse'e je toompa divinkoxkteni je vyintsán jetse'e jidu'um dumunoo'kxkt: “Vintsán, tonu je maa'yun, jaa'k'a'íxu javee'n jets ats mitse'e nujom nmukuvétut.”

²⁷ Van'it tse'e je vyintsán tyukmo'tji jetse'e je yoj dumee'kxji, naspaka tse'e duyaktaajñ.

²⁸ 'Ax ku tse'e je toompa chaa'n, van'it tse'e dumaaatnavyaatji to'k je myumutoompa juu' ve'e tukmuyojijup je meen juu' ve'e yaknumutoomp mókupx xaaj. Van'it tse'e dumajch jep yo'ktup jetse'e duyukpeejn, jetse'e dunuujmi: “iMukuvetu ats juu' atse'e xtukmuyojip!”

²⁹ Van'it tse'e je muyoj je yoyuvaa'mpa divinkoxkteni jetse'e dumunoo'kxkt: “Tonu je

maa'yun, jaa'k'a'íxu javee'n jets ats mitse'e nujom nmukuvétut.”

³⁰ Ax ka'ats je'e ve'e dukuvujk, yakjapy-oxuntakpaajmju tse'e van'it paat kuunume'e myukuvétjut.

³¹ Ku ve'e je vyiijnkmumutoompa du'ixti vintso ve'e jyatki, ñutsaachvinmaaydu tse'e jado'kje mutoompa, van'it tse'e ojts je vyintsán duvaajnjada nujom vintso ve'e jyajty ñajxy.

³² Van'it tse'e je vintsán dunukejxi je toompa jetse'e jidu'um dunuujmi: “jMits, ko'oy toompa! Nmee'kxji xa ats mitse'e je myoj ku atse'e xmunoo'kxatk,

³³ ve'emts mitse'e kuxtukmo'tpa je mmujatyoo' ax jo'n ats mitse'e ntukma't.”

³⁴ Ooy tse'e tyun'ejkji je vintsán, je'e kajx tse'e duyakjapyoxuntakpaajmji van'it paat ku ve'e nujom je yoj dukuvétut.

³⁵ 'Nay ve'em tse'e ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm, ka'ats je'e ve'e mtokinmee'kxjuduvat pan ka'a ve'e to'k aaj to'k joot xtokinmee'kxta je m'utsta je m'ajchta jets je m'utsta je mtsa'ada.

19

*Ku je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintóki
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)*

¹ Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, van'it tse'e choo'nni jem Galilea jetse'e ñujkx jem judéait y'it jootm, jeme'e jado'k ado'om Jordán maja napa'am ñajxy.

² Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi. Jem tse'e je Jesús duyakjotkadaakni je pya'am jáyuda.

³ Van'it tse'e je fariseotajk duvinkutámidi je Jesús jetse'e dutukkats'íxtada. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—¿Yakjajtype'e je pava'nun jetse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasooknit je nak maat otyi kajxa?

⁴ Van'it tse'e y'atsaajv:

—¿Ka'ana miitse'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp xkotsta jets ku ve'e je Nte'yam je jayu duyaktsoo'ntk, to'k je yaa'tyajk jets to'k je ta'axtajk, ve'em tse'e duyaktsoo'ntk?

⁵ Vaampa tse'e jidu'um: “Je'e kajx xa ve'e je yaa'tyajk je tyee' je tyaak dumasooknit jetse'e dumaatnamyojkjininit je ñuda'ax, ve'em tse'e numejtsk y'ijttinit ax jo'n to'k jáyujj.”

⁶ Je'e kajx tse'e, juu' xa ve'e je Nte'yam tuduyaknamyukju, ni pánats je'e ve'e dukayaknavya'kxjut.

⁷ Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Pan ve'emam je'e ve'e, ¿tyajxse'e je Moisés vyaajñ jets ve'eme'e y'oya jetse'e je nak maat je ta'axtajk yakmasooknit?

⁸ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Je'e kajx tse'e je Moisés myakjajtuxjidi jetse'e je mnuda'ax xmasooktinit je nak maat kux makke'e je mkuvajk xpamda; ax ku tse'e je Nte'yam je jayu duyaktsoo'ntk yaja naxviijn, ka'a tse'e ve'em y'ijj.

⁹ Ats xa miitse'e nnuujmidup jets pan pane'e je ñuda'ax dumasookp, pan ka je'e kajxap ku ve'e duyakvintsa'kintóki je navyajkun, yakvintsa'kintókipts je'e ve'e je navyajkun ku ve'e je viijnk ta'axtajk dupuk.

¹⁰ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyaandi:

—Pan ve'em xa ve'e je yaa'tyajk jyaty ku ve'e je ñuda'ax dumasookni, nuyojk oytš je'e ve'e ku ve'e je jayu kyanavyukju.

¹¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e anañujoma je jayu ñavyákjadat, je'ejyji ve'e pan pan jatye'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e ve'em dutóndat.

¹² May viijn xa ve'e pan tyajxe'e je yaa'tyajk je ta'axtajk dukamaatnayjayépjū: jem tse'e pan pan jatye'e ve'em dumuke'xidup, jempa tse'e pan pan jatye'e je jayu ve'em toojnjūdup, nay jempa tse'e pan pan jatye'e dukamaatnayjayejpjūdup je ta'axtajk kux ve'eme'e dunasjávada jets nuyojk oye'e je Nte'yam dumutóndat dumupáktat anaay-dum. Ax pan pan jatye'e o'yixjūdup jetse'e ñavyákjadat, va'an tse'e dukuvakta je ayook juu' atse'e tunkats.

*Ku je Jesús dunutsapkajts je pi'k ónukta
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)*

¹³ Van'it tse'e je Jesús dutuknūnajkxti je pi'k ónukta jetse'e je kya'aj dutuknukónut jetse'e dunutsapkótsut. Van'it tse'e je ixpajkpatajk dutuknūujmidi pan pan jatye'e je pi'k ónuk duyaknajkxtu.

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Maso'okta jets atse'e je pi'k ónuk xnumíndat, ka'a ve'e xkayakjajtjadat, kux je'e pan pan jatye'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'emts je'e ve'e ax jo'n ya pi'k ónukta.

¹⁵ Van'it tse'e je kya'aj dutuknukaajn je pi'k ónukta, jetse'e chaa'n.

Ku je Jesús dumaatnakyojtsji to'k je mootsk ónuk juu' ve'e kumeen

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶ To'k nax xa ve'e to'k je mootsk ónuk je Jesús duvinkutami, jetse'e du'amotutuvi:

—Oy yak'ixpajkpa, ¿juu'se'e oy jets atse'e ntónut jets atse'e njayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Nte'yam atse'e xtij ku ve'e mva'añ jets oy atse'e? To'kji xa je'e ve'e pane'e oy, je Nte'yamts je'e ve'e. Ax pan mtsajkpts mitse'e jetse'e xjayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, kutyónuts je pava'nun.

¹⁸ Van'it tse'e je mootsk ónuk y'atsaajv:

—¿Juu'se'e?

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ka'a tse'e myakjaju'oo'kut, ka'a tse'e xyakvintsa'kintókiyut je navyajkun, ka'a tse'e mme'e'tsut, ka'a tse'e je jayu xnuvampétut,

¹⁹ vintsa'aga je mtee' je mtaak, tsoku je mmujantam je mmutaktam ve'em ax jo'n viinm mnachakju.

²⁰ Van'it tse'e je mootsk ónuk y'atsaajv:

—Ku atse'e pi'knum nve'na, van'itanits ats ya'a ve'e nujom nkutyún. ¿Tis atse'e xkajaa'k'ijtp?

²¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan mtsajkp xa mitse'e jetse'e m'ijtnit oy jets va'ajts, najkxu xtoo'kkajxni juu' ve'e m'ixp mjayejpp jets mooyni je meen je ayooova jayu, ve'em tse'e je o'yin xjayéput jem tsapjootm. Ku tse'e ve'em xtónut, van'itts atse'e xpamiinnit.

22 Ku ve'e je mootsk ónyk du'amotunajxy, va'ajts tsaachvinmaayp tse'e ñajkxni, kux maye'e ooy juu' ve'e y'ixp jyayejpp.

23 Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets tso'oxe'e jets je kumeen jayu ñapyámjüt jem je Nte'yam y'am kya'm.

24 Ve'em atse'e nva'añ jets ka'a ve'e cho'oxa vintso ve'e je camello ñáxut jep xo'yun jot jaatp, je'e ve'e tso'ox vintso ve'e je kumeen jayu ñapyámjüt jem je Nte'yam y'am kya'm.

25 Ku ve'e du'amotunajxti je y'ixpajkpatajk, atuva atoki tse'e dutuntuktaandi jetse'e ñavyaajnidi:

—Pan ve'em xa ve'e, ¿pants vine'e o'yixjup jetse'e dujayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

26 Van'it tse'e je Jesús vyin'ixjidi, jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Ka'a xa ve'e je jayu y'o'yixjada jetse'e ñaajkpítsumjadat jep tokin jaatp; ax je Nte'yam, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e je jayu duyakpítsumüt jep tokin jaatp, kux nujome'e je Nte'yam juu' y'o'yixkúxju.

27 Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nmasokkajxnu xa aatse'e nujom juu' aatse'e n'ixp njayejpp vye'na jets aats mitse'e mpamiijn. ¿Tits aatse'e njayejpnup?

28 Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets van'it ku ve'e je nam it choo'nduküt, van'it ku

atse'e n'ajxtukut jeja ats nkutojkun tsuujntkun kujx, ats, je Jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, m'ajxktuvapts miitse'e joma ve'e makmejtsk je kutojkun tsuujntkun, miitsta, pan pan jaty atse'e xpamiindu, ve'em tse'e xtokimpayo'oydat je makmejtsk jaka'a juu' ve'e je israeejlit jayuda.

²⁹ Ax nujom tse'e pan pan jaty atse'e xjaanchja'vidup jets ats kajxe'e dumasooktini je tyajk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je tyee', je tyaak, je nuda'ax, je y'onuk, ukpu je naax, yakmo'odapts je'e ve'e mokupx nax je o'yin jetse'e dujajejptuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

³⁰ Ax numay tse'e juu' ve'e uxyam dunumajidup, je'e tse'e taandinup pi'k; ax numayva tse'e juu' ve'e uxyam dunupi'kidup, je'e tse'e dunumajadap.

20

Je toompada tukmu'a'ixmojkin

¹ Ve'em xa ve'e je Nte'yam je jayu dutoojnjadat ax jo'n to'k je kukam juu' ve'e japyji najkx je toompa du'ixta jetse'e jem chaaydum kam jootm tyondat.

² Ve'em tse'e dumaatnakyojtsji je toompatajk jets to'k je denario meene'e dumujoydat to'k xaaj. Van'it tse'e dupakejxti jem kyam jootm.

³ Taaxtojtuk yaaxp tse'e vye'na, van'it tse'e vyimpijtnuva jem maa'y jootm jetse'e du'ix jets jeme'e je jayu juu' ve'e toonk'ixtidup.

⁴ Van'it tse'e dunuujmidi: "Najkxtuva miits mtonda jem ats nkam jootm. Ve'em ats miitse'e

nmujóydat ax jo'n dupaa'ty du'akeega.” Najkxtuts je'e ve'e.

⁵ Kujk xaaj jo'n tse'e y'ojtsnuva jem maa'y jootm. Nay vanxúpyam tse'e dutoonnuva. Nay vanxúpyam tse'e dutoonnuva ku ve'e y'ojtsnuva toojk yaaxp.

⁶ Ax mugooxk yaaxp tse'e vye'na ku ve'e y'ojtsnuva jem maa'y jootm. Jem tse'e dujaa'kpaaty je jayu. Van'it tse'e dunuujmidi: “¿Tyajxts miitse'e yaja mxanaxta? ¿Tyajxe'e mkatonda?”

⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi: “Ni pana xa aatse'e xkatoompaváv.” Van'it tse'e je kukam y'atsaajv: “Najkxtuva miits mtonda jem ats nkam jootm.”

⁸ 'Ku ve'e je it cho'oini, van'it tse'e je kukam dunuujmi je yaktoompa: “Yaaxjada je toompada jetse'e xmujóydat, je'e ve'e mmujóydap too'vajkp juu' ve'e ux'oók tutyoonktákada.”

⁹ Ku ve'e jye'ydi je'eda juu' ve'e tajkidu toompa mugooxk yaaxp, kaktok je denario meen tse'e yaktukmujooydi.

¹⁰ Ax kuts je'e ve'e jye'ydi juu' ve'e too'vajkp toonktajkidu, ve'em tse'e y'ukvinmaaydi jets nuyojke'e kuyakmooydi; ax to'k je denario meenjam tse'e kakje'e yakmooyduva.

¹¹ Ku ve'e yakmujokyajxti, van'it tse'e je kukam duvinkojtspejtti.

¹² Jidu'um tse'e vyaandi: “Ya'ada juu' ve'e ux'oók tutyoonktákada, to'k hoorajits ya'a ve'e tutyonda, nay vanxupts ya'a ve'e tuxmujooyduva ax jo'n aats; xanaxpts aatse'e tunjatún, ve'emts aatse'e je an tunjamutena ve'emts aatse'e je toonk tunjamutena.”

13 Ax jidu'um tse'e je kukam dunuujmi nuto'k je'eda: “Mex, ka'a xa ats mitse'e nko'otyujnja. ¿Ka ve'emap uu'me'e tunkojtsmojkum jets to'ke'e je denario meen nmujóyut?”

14 Ta xa mitse'e myakmujoy, najkxnits. Átsam xa ya'a ve'e nmo'ovaampy vanxúpjyam juu' ve'e ux'ook tutyoontáka ax jo'n ats mitse'e tunmujoy.

15 Q'yip xa ve'e jetse'e ats nje'e nyaktónut ax jo'n atse'e ntsak. ¿Uk mko'oyja'vipe'e ku atse'e je maa'yun ntun?”

16 Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaaiñ:

—Ax ve'em tse'e, pan pan jaty xa ve'e ux'ookidup, ñumájadaps je'e ve'e; pan pan jaty tse'e dunumájidup, ux'ookadaps je'e ve'e. Numay xa ve'e pan pan jatye'e yakyaaxjidup; nu'eejyjidats je'e ve'e pan pan jatye'e yakvinkoondup.

Ku je Jesús du'ava'ninuva je y'oo'kun

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Jéjani tse'e je Jesús vye'na too' aajy, jeme'e Jerusalén ñujkx, van'it tse'e apuk duvaajv je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

18 —Jem tse'e Jerusalén nja'mda. Jemts atse'e nyakpámut jem je tee' tajk je vyintsán kya'mda jets jem je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk kya'mda, je'ets atse'e xtuknuvánadap je n'oo'kun

19 jets atse'e xpámdat jem je jayu kya'm juu' ve'e ka je israeejlitap. Je'ets atse'e xnuxi'iktap xtukxi'iktap jets atse'e xvóptat jets atse'e xyakcru-uzpéttat. Ax joojntypajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Juu' ve'e y'amotu je Santiago maat je Juan je tyaakta

(Mr. 10.35-45)

20 Van'it tse'e je Jesús vyinkutámiji je Zebedeo je ñuda'ax maat numejtsk je y'ónukta, je Santiago jets je Juan. Van'it tse'e je ta'axtajk dūvinkoxkteni je Jesús, je maa'yune'e y'amotuvuvaampy.

21 Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Tise'e mtsajkp jets ats mitse'e ntoojnat?

Jetse'e je ta'axtajk y'atsaajv:

—Va'anū mits to'k aaj jets jeme'e mkutojkun jootm ats ya nmajntk y'ajxktinit, to'k jeja m'aka'yun pa'ayi jets jado'k jeja m'anajapa'ayi.

22 Van'it tse'e je Jesús dūnuujmi je Santiago maat je Juan:

—Ka'a xa ve'e xnujávada ti ve'e m'amótudup. ¿M'o'yixjudupe'e jetse'e je tsaachpaatun xyaknáxtat juu' atse'e nyaknaxup, uk m'o'yixjudupe'e jetse'e xmuténadat ve'em je tsaachpaatun ax jo'n atse'e nmuténat?

Jetse'e y'atsoovdi:

—X'o'yixjup xa aatse'e.

23 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ve'e, je tsaachpaatun juu' atse'e nyaknaxup, myaknajxtuvaps miits je'e ve'e; jets je tsaachpaatun juu' atse'e nmuténap, mmuténiduvaps miits je'e ve'e. Ax je'e tse'e juu' ve'e mtijtup jetse'e m'ajxktinit jeja ats n'aka'yun pa'ayi jets jeja ats n'anajapa'ayi, ka átsaps je'e ve'e xtukkadaakp jets ats miitse'e nmo'oydat, je'e je'e ve'e yakmo'oydap pan pane'e ats je nTee' tyuknupaajmtki.

²⁴ Ax ku tse'e du'amotunajxti je janumajk ixpajkpa, van'it tse'e dumujotma'tti je Santiago maat je Juan.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús duyaaxjidi je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Mnuja'vidup xa miitse'eda jets je'eda pan pan jatye'e yakkutojktup juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvapta, makk tse'e yakkutokta; ax je'eda pan pan jatye'e dunumájidup je'e maatta, je'e tse'e dupavaandup jetse'e jatyi yaktónut ax jo'n du'oyjávada.

²⁶ Ax ka'ats miitse'e mve'emada. Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e dunumájat amiitsjida, ve'em tse'e ñapyámjüt ax jo'n je mpatto'niva kuy'ijt;

²⁷ jets je'e pan pane'e dutsojpk jetse'e dunuvintsánat, ve'em tse'e ñapyámjüt ax jo'n je mtoompa kuy'ijt.

²⁸ Ve'em ax jo'n ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyakpattónat, je'e ve'e jets atse'e je jayu mpattónat jets atse'e je numay jayu je tyokin nkuvétüt ku ats je'e ve'e nku'oo'kat, ve'em tse'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Ku je Jesús duyakjotkàdaaky numejtsk je viints jayu jep Jericó

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Ku ve'e jem jericoojit kyajpun kajxm choo'ndini, van'it tse'e numay je jayu je Jesús dupanajxxti.

³⁰ Jem tse'e too' pa'am numejtsk je viints jayu chaanada. Ku ve'e dumótudi jets jeme'e je Jesús ñaxy vye'na, van'it tse'e mačk vyaandi:

—_iVintsán, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk aats to'k aaj!

³¹ Tukna'muxjudu tse'e je jayu jetse'e y'amo'ottat. Ax nuyojk mačk tse'e vyaandi:

—_iVintsán, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk aats to'k aaj!

³² Van'it tse'e je Jesús vya'ktaajñ, jetse'e vyaajñ jetse'e duyakmíndat je viints jáyuda. Ku ve'e duyakje'ydi, van'it tse'e je Jesús je viints jayu du'amotutúvidi:

—_¿Tise'e mtsojktup jets ats miitse'e ntoojnjadat?

³³ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Vintsán, je'e xa aatse'e ntsajkp jets aats mitse'e xyakvin'ixpákut.

³⁴ Tukmo'tjuduts je'e ve'e je Jesús. Van'it tse'e vyinkuto'nijidi. Tun jatyji tse'e je viints jayu vyin'ixpajktini jetse'e je Jesús dupanajkxti.

21

Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Myutámidup tse'e vye'nada jem Jerusalén, jem joma ve'e je kajpun juu' ve'e Betfagé duxaaj jets je Olivos Kopk, van'it tse'e je Jesús dukejx numejtsk je y'ixpajkpa,

² jetse'e dunujmidi:

—Najkxta xi pi'k kajpun kujx juu' ve'e xi avinkujk. Jeja tse'e xpaat'tat to'k je burra maat je y'ónuk, mukéjadats jetse'e xyakmíndat.

³ Pañ m'amotutúvijidup tse'e je jayu, ve'em tse'e xnaajmadat: Je Maja Vintsane'e dutsojqp, ax jatyji tse'e dukejxumpijtnuvat.

⁴ Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e jyaay to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujaajy:

⁵ Naajmada jidu'um je jerusaleenit jáyuda:
 “Ixu, nuu'k aaj nuu'k joote'e je myakkutojka
 mnumínjada mnuje'yajada,
 to'ke'e je pi'k burro dutuktsuuna, je burra je
 y'ónuk.”

Jidu'um tse'e dujaajy.

⁶ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñajxxti jetse'e dutoondi ax jo'n je Jesús tyukpavaajnidi,

⁷ jetse'e dutuknuje'ydi je Jesús je burra maat je y'ónuk. Van'it tse'e je vyitta dutukjape'ndi je burro ónuk, jetse'e je Jesús pyejt jem burro ni'kxm.

⁸ Van'it tse'e je numay jayu je vyit duxe'pti jeja too' kujk joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ vye'na. Jempa tse'e pane'e dupojxtuvap je tuuxux aajy jetse'e jeja to'k too' aajy duyakva'kxta.

⁹ Je jayu juu' ve'e vintoo'vajkijidup jets juu' ve'e pa'ux'ookijidup, je'e tse'e makk vaandu:

—¡Yakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup! Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx! ¡Yakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit je Nte'yam!

¹⁰ Ku ve'e je Jesús jem Jerusalén tyajki, nujom tse'e je jayu ñaajktúvijidi ñaajkto'ojntsijidi ti ve'e toojnjp kojtsjup. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—¿Pants ya'a ve'e?

¹¹ Jetse'e je numay jayu y'atsoovdi:

—Ya'a xa ve'e je Jesús, je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn, je nazarétit jayu juu' ve'e jem galiléait y'it jootm.

*Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)*

¹² Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptaktaagujkp jetse'e duvojppitsumkujx nujom pan pan jatye'e jep ajooydup ato'ktup vye'na, jetse'e duyakvippumpijtkujx je myeesada pan pan jatye'e je meen divinkukoondup jets je'e je chuujntkunda pan pan jatye'e dutoo'ktup je pak.

¹³ Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ve'e tse'e ats je ntajk y'ijtnit je tajk joma ve'e je jayu chapkats.” Ax ve'emts miits ya'a ve'e tuxpaamdini ax jo'n “je aajntk joma ve'e je mee'tspa ñay'amókajada”.

¹⁴ Jep tse'e maja tsaptujkp je viints jáyuda jets je uxket jáyuda je Jesús divinkutámidi. Yakjotkàdaakjidinu tse'e je Jesús.

¹⁵ Ax jotma'ttu tse'e je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk ku ve'e du'ixti je majin juu' ve'e je Jesús tyuump jetse'e du'amotunajxti ku ve'e je pi'k ónuuk mak kkyotsta. Jidu'um tse'e vya'anda: “¡Yakmaja yakjaancha xa ve'e y'ijtnit je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup!”

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—¿Tits, ka'a ve'e xmotu vintsq ve'e vya'anda?
Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ve'em, nmótup ats. ¿Ka'ana miitse'e xkotsta je Kunuu'kx Jatyán juu' ya'a ve'e y'ava'nip? Jidu'um tse'e vya'añ:

Ve'em mitse'e xpúujm jetse'e oy tsoj myakmájajat myakjaanchajat je pi'k ónuk,

je'e paat juu' ve'e tsi'tstupna.

¿Ka jidu'umap je'e ve'e vya'añ?

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús myasookjidi jetse'e ñujkx jem betániait kyajpun kajxm. Jem tse'e chonajxy.

Ku je Jesús duko'oñukojtsi to'k je higo kup

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Je kujápit tse'e ku ve'e vyimpijtnuva jem Jerusalén, van'it tse'e je Jesús yu'oo'kji.

¹⁹ Y'ix tse'e to'k je higo kup je too' mutam. Van'it tse'e dununujkx jetse'e du'ixut pan jeme'e je tyaajm. Ax ka'a tse'e dutipaaty jem kup kajxm, tum je y'aajyi ve'e. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je higo kup:

—iNi je vin'ita mkoq'kta'minit!

Tun je'yji tse'e je higo kup tyaatsni.

²⁰ Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, atuva atoki tse'e tyaandi. Van'it tse'e du'amotutúvidi je Jesús:

—¿Vintsos je'e ve'e je higo kup tun jatyji tutyaatsni?

²¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, pan mjaanchja'vidup xa ve'e je Nte'yam jetse'e mkamejtsvinmáyda jets ve'eme'e tyónjut juu' ve'e m'amótudup, ka ya'ajyap tse'e m'o'yixjadap jetse'e xtóndat juu' atse'e je higo kup tuntuujnja, m'o'yixjuduvape'e jetse'e ya kopk xnaajmadat:

“Ke'eku jets nay'apómaja jem maaxy najootm”, ax ve'em tse'e tyónjut.

²² Ax nujom tse'e pan ti ve'e m'amótudup je Nte'yam ku ve'e mtsapkotsta, pan mjaanchja'vidup tse'e jets ve'eme'e tyónjut juu' ve'e m'amótudup, tónjupts je'e ve'e.

*Je kutojkun juu' ve'e je Jesús jyayejpp
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)*

²³ Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptujkp. Ax namvaat tse'e jep yak'ixpuk, van'it tse'e vyinkutámijidi je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jáyuda, jetse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Pan tse'e tumna'muxju jets ya'a ve'e xtónut? ¿Pane'e ya kutojkun mmooyjyup?

²⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoovjidi:

—Nay ve'empats atse'e nvaampa jets atse'e x'atsoovduvat. Pan x'atsoovdupts atse'e, van'itts ats miitse'e nvaajnjadat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets ats ya'a ve'e ntun.

²⁵ ¿Pan tse'e je Juan je kutojkun mooyju jetse'e je jayu duyaknapétut? ¿Je Nte'yame'e, ukpu je jayu ve'e?

Ax van'it tse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—¿Vintsose'e kunva'numda? Pan va'numdup xa ve'e jets je Nte'yame'e mooyju je kutojkun, jidu'um tse'e xnuujmimdat: “¿Tyajx tse'e xka-jaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts?”

²⁶ Ax pan va'numdup tse'e jets je jayu ve'e je kutojkun mooyju, ntsa'kimdupts uu'me'e je numay jayu, kux ve'eme'e anañujoma dujaanchjávada jets

je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Juan y'ijt.

²⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi jets ka'a ve'e dunujávada jets pane'e je kutojkun mooyju je Juan jetse'e je jayu duyaknapétut. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'ats atse'e n'ava'nivat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets atse'e ve'em ntun.

To'k je jayu maat numejtsk je myajntk tukmu'a'ixmojkin

²⁸ Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—¿Vintsoq ya'a ve'e xvinmótuda? Jem xa ve'e to'k je yaa'tyajk, numejtsk tse'e je myajntk. Jidu'um tse'e je kyooop majntk dunuujmi: “Najkxu mtunu jem tsaaydum kam jootm.”

²⁹ Van'it tse'e y'atsaajv: “Ka'a atse'e nnajkxuva'añ.” Ux'ook tse'e vyinmayumpijt jetse'e ojts jem tyun.

³⁰ Ax van'it tse'e dunuujmiva nay vanxúpjyam jado'k je myajntk. Ax jidu'umts je'e ve'e y'atsoovjvi: “Najkxup ats.” Ax ka'a tse'e ñujkx.

³¹ ¿Pan tse'e dutoon juu' ve'e je tyee' chojk?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je'e ve'e juu' ve'e mutoo'vajkp yaknuujmi.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je yaa'tyajk je myajntk juu' ve'e dukatoon juu' ve'e je tyee' chojk. Napyajmjudu ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm je kupa'mun pakmojkpada jets je ko'otya'axapta; ax nujojtk tso'oxts je'e ve'e jetse'e jem m'íttat.

³² Kux je'e xa ve'e je Yaknapejtpa Juan ñu'ojts jetse'e mtuk'íxjadat vintso ve'e je Nte'yam dutsak

jetse'e mjoointykatat, ka'ats miits je'e ve'e xjaanchja'vidi, ax jyaanchja'viduts je'e ve'e je kupa'mun pakmojkpada jets je ko'otyaxapta. Ax oyamts miitse'e xja'ixti ku ve'e vyinmayumpijtti jetse'e ñapyajmjidi jem je Nte'yam y'am kya'm, ka'ats miitse'e ve'em xtoonduva, ka'a tse'e xjaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts.

*Je ko'oy toompatajk tukmu'a'ixmojkin
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)*

³³ 'Amotunaxta jado'k ya tukmu'a'ixmojkin: To'k xa ve'e je jayu dupuujm je tsaaydum kam, jetse'e duyaknaa'tujk, jetse'e je jot dupuujm jep tsajaatp joma ve'e je tsaaydum yakvinmaa'kxut, jetse'e to'k je pats kajxm dupuujm joma ve'e je chaaydum kam yaknu'ixat. Van'it tse'e dutukmaatkojtsmojkti je yoova toompatajk pan vinxupe'e tyukkada'akjadat ku ve'e dupakmokat je tsaaydum taajm. Van'it tse'e jekum ñujkx.

³⁴ 'Ku ve'e je tsaaydum tok aats dupaaty, van'it tse'e je kyukatsivada dukejx jetse'e najkx je yoova toompa du'amotuda pan juu' ve'e tukkadaakjup.

³⁵ Ax myajtstu tse'e je kukatsivada: jem tse'e juu' ve'e vyojptu, jempa tse'e juu' ve'e yak'oo'ktu, nay jempa tse'e juu' ve'e chaka'tstu.

³⁶ Van'it tse'e je tsaaydum kam je vyintsan dujaa'kkejxnuva je kyukatsivada. Nay vanxupjyam tse'e yaktoondinuva nujom juu' ve'e kyejx.

³⁷ 'Ax tun ux'ookani tse'e je myajntk dukejx. Jidu'um tse'e vyaajñ: "Vyintsa'agadap ijk je'e vine'e ats ya n'onuk."

38 Ax ku tse'e du'ixti je tsaaydum kam je vyintsán je myajntk, jidu'um tse'e ñavyaajnjidi: “Ya'a xa ve'e tukkadakkáxjup ya tsaaydum kam. Va'an duyak'oo'kumda jetse'e nje'eimdat ya tsaaydum kam.”

39 Van'it tse'e dumajtsti jetse'e duyakpítsumdi joma ve'e je tsaaydum kam, jetse'e duyak'oo'kti.

40 Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsose'e tyónjadat je tsaaydum kam je vyintsán?

41 Jetse'e y'atsoovdi:

—Yakjay'oo'kkáxadap xa ve'e katukma'atum je ko'oy toompatajk jetse'e je viijnk yoova toompa dupámut.

42 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ta miitse'e xkotsta je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp:

Je oy tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasooktinu, je'e tse'e ojtš yakpum joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats.

Je Maja Vintsán xa ya'a ve'e dutoon,

ax je maja atúvats ya'a ve'e juu' ve'e n'íxumdup.

Ta miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

43 Miits xa ve'e m'uktukkadaakjudu jetse'e kum'ijtti jem je Nte'yam y'am kya'm. Ax ka'a tse'e jem m'íttat; je Nte'yam tse'e dūvinkoon jetse'e jem y'ijttinit je jayu juu' ve'e kuvajkjūdup.

44 Pan pan xa ve'e kítup jeja tsakujx, tuktajikáxup tse'e; ax pan pan tse'e jem ñi'kxm je tsaaj naxkadaakp, je naxvay jo'n tse'e tyaannit je jayu.

45 Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda jets je fariseotajk du'amotunajxti, van'it

tse'e dūnuja'vidi jets je'e kajxta ve'e ya tukmu'a'ixmojkin dukajts;

⁴⁶ jyamatsuvaandu tse'e, ax ka'a tse'e ve'em dutoondi kux cha'kidupe'e je numay jayu je'e kajx ku ve'e je numay jayu dujaanchja'vidi jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Jesús.

22

Je navyajtkun xaaj tukmu'a'ixmojkin

¹ Van'it tse'e je Jesús kyojts'ukvaannuva je tukmu'a'ixmojkin maat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

² —Je Nte'yam xa ve'e duvoop je jayu jetse'e y'ijttinit jem y'am kya'm. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yakkutojkpa juu' ve'e je myajntk dunuxaajto'ni ku ve'e tyaxpujk,

³ jetse'e je tyoompatajk dukejx jetse'e je javyaa'kx najkx duvovda; ax ka'a tse'e je javyaa'kx jye'ydi.

⁴ Van'it tse'e dukejxnuva je viijnk toompada, jetse'e dunuujmidi: “Naajmada je javyaa'kxta jets apaamdukani atse'e njayep je kaaky je naaj, távani atse'e nyakjay'aa'kju ats je ntsapkaaj jets je tánuk juu' atse'e tunyakyee'k, avaadani ve'e nujom. Va'an duminda xaajiva.”

⁵ Ax ka'a tse'e je javyaa'kx myajapaajmjidi. Jeme'e kyam jootm to'k ñujkx, jado'k tse'e ajooyva atoo'kpa ñujkx,

⁶ juu' tse'e viijnkta, myajtstu tse'e je yakkutojkpa je tyoompada jetse'e dujomtoondi dutitoondi, jetse'e duyak'oo'kti.

⁷ Van'it tse'e je yakkutojkpa ooy tyunjotma'ty, jetse'e je tyojpatajk dukejx jetse'e najkx

duyak'oo'kkáxta je'e juu' ve'e duyak'oo'ktu je tyoompada, jetse'e je kyajpun duyaktóydat.

8 Van'it tse'e je tyoompatajk dunuujmi: “Apaamdúkani xa ve'e nujom je xaaj, ax ka'a tse'e duvinmátsjada je'e juu' ve'e ojts yakvovda jetse'e myíndat.

9 Je'e kajx tse'e, najkxu xvomokta jeja too' aajy jetse'e xyakmíndat xaajiva nujom pan pan jatye'e mpaattup.”

10 Van'it tse'e je toompa tajk jeja too' aajy pyítsumdi jetse'e duvomojkkajxti nujom pan pan jatye'e pyaattu, juu' ve'e oy jáyuda jets juu' ve'e ko'oy jáyuda. Ve'em tse'e je tajk y'ujts.

11 'Ax ku tse'e je yakkutojkpa tyajki jetse'e du'ix je javyaa'kxta, van'it tse'e dutuk'ixpejt to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jep ve'nip, ka'a tse'e dutuktajki je xox juu' ve'e yakmooy je xaaj kajx.

12 Van'it tse'e je yakkutojkpa ña'muxji: “Mex, ¿vintso tse'e yaja tumtaka ka je xox maatap juu' ve'e ya xaaj kajx toomp?” Ama'at tse'e tyaañ.

13 Van'it tse'e je yakkutojkpa dunuujmi je tyoompatajk: “Katsomda paktsomda jets yakpítsumda jetse'e xpámdat jem ako'o'ts ítum. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.” Jidu'um tse'e vyaajñ je yakkutojkpa.

14 Ax ve'em tse'e, numay xa ve'e juu' ve'e yakyaaxjidup; nu'eejjidats je'e ve'e pan pan jatye'e yakvinkoondup.

*Je'e pane'e je kupa'mun yakmo'op
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)*

15 Van'it tse'e je fariseotajk du'ukkojtsmojkti pan vintso ve'e je Jesús kuduyakkojststókididi.

16 Je'e kajx tse'e je Jesús dutuknukejxti pan pan jatye'e panajkxjudup jets je Herodes je jyáyuda. Jidu'um tse'e je Jesús dunujmidi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets tuv mitse'e je mjáyuvín je mjoojntykin, tyúvame'e je jayu je Nte'yam jye'e xtuk'ix jets ka'ats mitse'e xtsa'aga jetse'e x'avánat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui, ka'a tse'e xvinmay pan vintso ve'e je jayu mkatsju.

17 Vaajnijkts aats to'k aaj pan vintso mitse'e mvaampa, ¿yakajtype'e uu'm je mpava'nunamda jetse'e je kupa'mun yakmo'ot je yakkutojkpa César, ukpu ka'a ve'e?

18 Ax ñuja'vi tse'e je Jesús vintso ve'e je kyo'oy vinma'yunda, je'e kajx tse'e y'atsaajv:

—Mejts'aajta mejtsjootta, ¿tyajxts atse'e xkatsuvaa'nda?

19 Tuk'ixta ats to'k je meen juu' ve'e mpaamdudup je kupa'mun.

Van'it tse'e yaktuk'ix to'k je denario meen.

20 Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—¿Pan tse'e yam y'apamnax, jets pan tse'e yam xyaaaj yukja'a?

21 Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Je yakkutojkpa César ya'a ve'e jye'e.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mo'odats je César juu' ve'e je César jye'eip, jets mooyduvats je Nte'yam juu' ve'e je Nte'yam jye'eip.

22 Ku ve'e du'amotunajxti, ama'at tse'e tyaandi. Van'it tse'e ñajkxtini.

Ku je Jesús yak'amotutuvi pan joojn-tykpajknuvape'e je oo'kpatajk (Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 Je xaaj tse'e je saduceotajk je Jesús dūvinkutámidi. (Je saduceotajk tse'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntykpajktinuvat.) Van'it tse'e je Jesús dū'amotutúvidi:

24 —Yak'ixpajkpa, ve'eme'e je Moisés dujatyaañ jets pan oo'kpe'e to'k je yaa'tyajk jetse'e je ñuda'ax dūmasa'ak jetse'e ka'a pan y'ónuk, je oo'kpa je y'uts tse'e dupákup je ku'aa'k ta'axtajk jetse'e je y'ónuk jyéjat. Ax je myuto'k mix ónuk tse'e taan-nup ax jo'n je y'ajch je y'ónuk kuy'ijt.

25 Ax nuvuxtojtuk tse'e y'ijtti je uts je ajch. Ta'axpajk tse'e je koop ónuk, van'it tse'e y'oo'kni. Ka'a tse'e je ñuda'ax je y'ónuk duyakjeji. Van'it tse'e je myuto'k uts dupujk je ku'aa'k ta'axtajk.

26 Nay vanxúpjyam tse'e jyajtpa je myuto'k uts. Van'it tse'e je myumejtsk uts nay ve'em jyajtpa. Ve'eme'e jyajtti to'k jado'k je myutojtuk uts paat.

27 Távani tse'e y'oo'kkajxtini vye'na, van'it tse'e y'oo'knuva je ta'axtajk.

28 Ax kuuk tse'e je oo'kpatajk jyoojn-tykpajktinuvat jado'k nax, ¿pánukts vine'e tyuva dūnuda'axap je ta'axtajk?, kux va'an nuvuxtojtuke'e dupajkti.

29 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Mtoo'tókidup xa miitse'e kux ka'a ve'e xnujávada vintsō ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets juu' ve'e o'yixjup je Nte'yam maat.

30 Ku xa ve'e je oo'kpa jyoojntykpajktinuvat jado'k nax, ka'a tse'e je jayu y'ukyaa'vyajktinit ka'a tse'e je jayu y'ukta'axpajktinit, ve'em xa

je'e ve'e y'ijttinit ax jo'n je ángeles juu' ve'e jem tsapjootm.

³¹ Ax je'e tse'e ku ve'e je oo'kpa jyoojn-tykpajktinuvat jado'k nax, ta tse'e xkotsta juu' ve'e je Nte'yam mtukna'muxjudup jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Jidu'um je'e ve'e vya'añ:

³² “XNte'yamidup atse'e je Abraham, je Isaac, maat je Jacob.” Je'e kajx tse'e, Nte'yamivaps je'e ve'e je jayu je Nte'yam pan pan jatye'e jaanchja'vijidu ku ve'e y'oo'ktini, ka'a tse'e je jyootta je jya'vinda y'aa'ka, joojntykidup je'e ve'e.

³³ Ku ve'e du'amotunajxti, atuva atoki tse'e je numay jayu tyaandi ya ixpajkun kajx.

Je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp

(Mr. 12.28-34)

³⁴ Ku ve'e je fariseotajk dumotudi jets yak'amote'e je Jesús je saduceotajk, van'it tse'e ñay'amojkijidi.

³⁵ Van'it tse'e nuto'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa dukatsavuu'n je Jesús. Jidu'um tse'e dunuujmi:

³⁶ —Yak'ixpajkpa, ¿juu's je'e ve'e je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp?

³⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—“Tsokta je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, jets nujom je mvinma'yun maat.”

³⁸ Ya'ats je'e ve'e je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp.

³⁹ Je mumejtsk pava'nun, ve'em jatypats je'e ve'e. Jidu'um tse'e vya'añ: “Tsokta je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachokjada.”

40 Ya meĵtsk pava'nun̄ts je'e ve'e dunumajikajxp nujom̄ je Moisés je pyava'nun̄ jets̄ juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam̄ je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Numajikujxp xa ve'e kux nujome'e je viijnk pava'nun̄ juu' ve'e yakjatyaaan jep̄ Kunuu'kx Jatyán kujxp, je'e tse'e je jayu tyuk'ixp vints̄o ve'e dutsak̄ jetse'e je jayu dutóndat̄ pan̄ chojktupe'e je Nte'yam̄ jets̄ je myujantam̄ je myutaktam̄.

*Je David je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)*

41 Jemna tse'e vye'nada je fariseotajk,

42 van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsos̄ miitse'e mvaanduva? ¿Pan̄ je'e ve'e je chaan̄ je kyooj̄ je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam̄ vyinkoon̄ jetse'e yakkutojknit?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je yakkutojkpa David je chaan̄ je kyooj̄.

43 Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Vintsose'e je Espíritu Santo duvinma'yunma'a je David ku ve'e je David vyaajñ jets̄ je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo? Kux̄ jidu'ume'e je David vyaajñ:

44 Je Nte'yam̄ xa ve'e dunuujmī ats̄ je nMaja Vintsán:

“Ajxtukū yajā ats̄ n'aka'yun̄ pa'ayi namvaat̄ atse'e nyakvintókidā pan̄ pan̄ jatye'e mtso'oxpajkjudup.”

45 'Jidu'um̄ tse'e je David vyaajñ jets̄ je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo. Ax̄ ve'em̄ tse'e, va'ajts̄ tse'e yaknujavā jets̄ ka je chaan̄ je kyoojyap̄ je'e ve'e je Cristo, je Myajū Vintsampā je'e ve'e.

⁴⁶ Ax je'e juu' ve'e tso'oxpajkjudup, ni pana tse'e kya'o'yixji vintso ve'e kujyaa'k'atsaajv, ni pana tse'e kyoo'knayja'vijini jetse'e juu' dujaa'k'amotutuvat.

23

Ku je Jesús duvintso'y je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je numay jayu jets je y'ixpajkpatajk:

² —Kyojtsvaatstupe'e je Moisés je pyava'nun je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je fariseotajk.

³ Katsapáktats miits je'e, ve'em tonda ax jo'n mtukna'muxjada; ax ka'a tse'e xtóndat juu' je'e ve'e tyoondup, kux to'k viijne'e juu' ve'e kyojstsup, jado'k viijn tse'e juu' ve'e tyoondup.

⁴ Pyaajmjidupe'e je jayu je pava'nun juu' ve'e va'ajts tso'ox; ax ni vinxupa tse'e dukaputákada jetse'e dukutyóndat je Nte'yam je pyava'nun.

⁵ Ve'emts je'e ve'e nujom dutonda jetse'e je jayu y'ixjadat, maja viijne'e jem ak ni'kxm yukja'a dujayepta je pava'nun jetse'e ñapya'muxjada jem vyimpókkum jets jem kya'm, jetse'e je vyit yaajnit dujayepta.

⁶ Ku tse'e ñajkxta joma ve'e je maja kay je maja uu'k ukpu jep tsaptujkp, tum je'e tse'e chojktup jetse'e dutuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oojjit.

⁷ Chojktuvap tse'e jetse'e je vintsa'kin maat je jayu kyojtspo'o'kxjadat jep maa'y jaatp jetse'e yaknaajmadat “yak'ixpajkpa”.

8 'Ax miitsta, ka'a tse'e ve'em myaknaajmadat “yak'ixpajkpa”, kux mnay'útsijidup mnay'ajchijidup mnay'útsijidup mnacha'aijidup xa miitse'eda anañujoma. To'kjits je'e ve'e pane'e ijtp je mYak'ixpajkpada, atsts je'e ve'e, je Cristo.

9 Ka'a tse'e yaja naxviijn ve'em myaknaajmadat “tee'”, kux to'kji ve'e je nTee'anda, juu' ve'e jem tsapjootm.

10 Ka'a tse'e ve'em myaknaajmadat “vintsán”, kux ats, je Cristo, atsjí ve'e nnuVintsánip.

11 Je'e pan pane'e dunumájip miits kajxta, je'ets je'e ve'e pan pane'e mpatto'nijidup.

12 Pan pan xa ve'e namyájijup, je'e tse'e taan-nup pi'k; pan pan tse'e naajkpi'kijup, je'e tse'e dunumájap.

13 'iAyooov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Miits xa ve'e je too' myak'atojktup jetse'e ve'em je viijnk jayu kyatakadat jem je Nte'yam y'am kya'm, ni viinma tse'e jem mkatákada, ka'a tse'e xyakjatta jetse'e tyákadat pan pan jatye'e jem jatakavaandup.

14 'iAyooov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Mpajkjidup xa ve'e je ku'aa'k ta'axtajk je tyajk paat, ax jek tse'e mtsapkotsta, ve'em tse'e xkayaknuke'xnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e mtoondup. Ya'a kajx tse'e je tsaachpaatun nuyojk myakmooydinit.

15 'iAyooov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Ooy xa ve'e xtuntoonkada

jetse'e otyo'ka je jayu xtukpanajkxtat juu' ve'e mjaanchja'vidup; ku ve'e ve'em je jayu dukuvuk, mtukvinmajtsjudupts miits je'e ve'e jetse'e mejtsk nax nuyojk chaachpaatnit jem janjootm jets ni ka'a ve'e miitsta.

¹⁶ ¡Ayooov xa ve'e miits je mjootta, je viints vintoo'vajkiva jo'nda! Jidu'um xa ve'e mva'anda: “Pan jem xa ve'e pan pane'e duyaknajxp je maja tsaptajk, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e dukutyónut; ax pan yaknajxypts je'e ve'e je maja tsaptujkpit oro, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dukutyónut.”

¹⁷ Ve'em xa miitse'eda ax jo'n juu' ve'e viintsta jetse'e japyayo'oy juu' dutoonduva dukojtstuva. ¿Juu' tse'e dujaa'knumájip: je maja tsaptujkpit oro, ukpu je maja tsaptajk juu' kajxe'e je maja tsaptujkpit oro va'ajts y'it jeja je Nte'yam vyinkujk?

¹⁸ Mvaanduvap tse'e jidu'um: “Pan jem xa ve'e pan pane'e duyaknajxp je yojxpejtun, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e dukutyónut; ax pan yaknajxypts je'e ve'e je yax juu' ve'e jem yojxpejtun kajxm, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dukutyónut.”

¹⁹ ¡Miitsta, je viints jayu jo'nda! ¿Juu' tse'e dujaa'knumájip: je yax, ukpu je yojxpejtun juu' kajx je yax va'ajts y'it jeja je Nte'yam vyinkujk?

²⁰ Je'e kajx tse'e, pan pane'e duyaknajxp je yojxpejtun, ka je yojxpejtunjyap tse'e yaknajxyp, yaknajxypap je'e ve'e nujom juu' ve'e ijtp jem yojxpejtun kajxm,

²¹ jets pan pan tse'e duyaknajxp je maja tsaptajk, ka je maja tsaptajkjyap tse'e yaknajxyp, yaknajxypap je'e ve'e je Nte'yam, juu' ve'e jem ijtp.

22 Pan pan tse'e duyaknajxp je tsapjootmit it, yaknajxypts je'e ve'e je Nte'yam je kyutojkun tsujntkun jets je Nte'yam, juu' ve'e jem tsuunip.

23 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aajta mejtsjootta! Mmooydup xa ve'e je Nte'yam je diezmo je muxo'ojkin paat, ax jo'n je menta, je anís, jets je comino; ax ka'a tse'e xmaja pamda je pava'nun juu' ve'e nuyojk vinkopk. Oy xa je'e ve'e jetse'e xpámdat je diezmo; ax vinkopkts je'e ve'e jetse'e xtóndat juu' ve'e nuyojk vinkopk, je'ets je'e ve'e jetse'e xtóndat juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij je'tse'e xjayéptat je tukmo'tun jets je jaanchja'vin.

24 iMiiista, je viints vintoo'vajkiva jo'nda! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e du'aka'ap to'k je pi'k oox jetse'e dunas'ooga to'k je camello.

25 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aajta mejtsjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e duyakvaatstup jeñi'kxm tsoojvji je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojkxin; ax je jyoot, ojtsts je'e ve'e juu' ve'e mee'tsmúk jets juu' ve'e je ko'oy to'nun kajx jéjip.

26 Miits, fariseotajkta, je viints jayu jo'nda, yakva'atsta too'vajk je mjootta je mja'vinda, van'ítnum tse'e y'óyat jetse'e xtóndat je y'oy je'e.

27 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aajta mejtsjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je oo'kpa jot joma ve'e poo'p nupojtspét, tsoj ve'e jeñi'kxm kye'ex, ax tum je oo'kpa pajk tse'e jep akujk jets juu' jatye'e axaa'kp.

28 Ve'emts miitse'e mke'exta jeja je jayu vyinkujk ax jo'n je jayu juu' ve'e tuv jáyavidup joojntykidup, ax jep tse'e akujkp je kyo'oy je'e xjayepta jets je mejts'aaj je mejtsjoot.

29 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aajta mejtsjootta! Mnapyaajmjudup xa ve'e ax jo'n kuxvintsa'kidi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Mnupojtspejttup tse'e je ñaxtajkin itta jetse'e xyaktsojapakta je ñupojtspe't pan pan jatye'e tuv jáyavidu joojntykidu.

30 Jidu'um tse'e mva'anda: "Pan aats xa ve'e kunjoojntyki ku ve'e aats je njujpit jayu jyoojntykidi, ka'ats aatse'e kuntukpuyak'oo'kidi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta."

31 Ve'emts miitse'e viinm mnaa-jknuke'xnatákajada jets je mjujpit jáyuda ve'e duyak'oo'ktu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

32 Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je mjujpit jáyuda. iTuntonkukáxadats n'it juu' je'e ve'e tyon'ukvaandu!

33 'iMiitsta, je tsaa'n je chaanda je kyoojta! ¿Vintsots miitse'e mkayakpámdat jem janjootm?

34 Je'e kajx tse'e, ntuknukéxtapts ats miitse'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jets je jayu juu' ve'e viji kej jets je'e juu' ve'e myak'ixpákjadap; ax jem tse'e juu' ve'e myak'oo'ktap, jempa tse'e juu' ve'e myakcruuzpéttap, nay jempa tse'e juu' ve'e mvóptap jep tsaptujkp jetse'e xjomtón-dat xtitón-dat kajpun kajpun.

³⁵ Ax ve'em tse'e xtókinadat nujom je'e juu' ve'e yak'oo'ktu: je Abel xa ve'e oo'k mutoo'vajkp, je'e juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip y'ijj, jets je Zacarias paat, je Berequías je myajntk, je'e juu' ve'e je mjupit jayu yak'oo'ktu jep maja tsaptaagujkp jeja je maja tsaptajk jets je yojxpejtun itakujk.

³⁶ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, je'e tse'e dutókinadap nujom ya kyo'oy je'e.

*Ku je Jesús dunuyaaxy je jerusaleenit jáyuda
(Lc. 13.34-35)*

³⁷ 'iJerusaleenit jáyuda, jerusaleenit jáyuda, miitse'e myak'oo'ktup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jetse'e xtsaka'atsta pan pan jatye'e je Nte'yam mtuknukejxjudup! iMay nax xa ats miitse'e njapakmokuvaandi, ve'em ax jo'n je tseedaak jep kyeekun pa'tkup je pyi'k ónuk dumu'ux; ax ka'a tse'e xkuvajkti!

³⁸ Íxtats n'it, masa'ake'e tyaannit je mmaja tsaptajkta.

³⁹ Ax ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a atse'e x'uk'íxtinuvat, van'ítnume'e ku ve'e je xaaj dupaatnit jetse'e mva'andat: “Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx.”

24

*Ku je Jesús du'ava'ni jets kutókiyupe'e je maja tsaptajk
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)*

¹ Ku ve'e je Jesús pyítsum jep maja tsaptujkp, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dutuk'íxtat je maja tsaptakpats.

² Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿M'íxtupe'e nujom ya mújit tajkta? Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, ni to'kats ya'a ve'e ya tsaaj kyoo'ktaannit nukavyet, nujom ya'a ve'e kyutokikajxnit.

Je nuja'vin juu' ve'e jéjap ku ve'e je itakax tyáminit

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Van'it tse'e ñajkxti jem Olivos Kopk viindum. Jem tse'e je Jesús chuuna vye'na, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ojs apuk ña'muxjada:

—Vaajnjik aats to'k aaj vin'it ya'a ve'e jyátut ñáxut jets ti nuja'vints aatse'e njayé pup ku ve'e mmiinnuvat jets ku ve'e ya it kyaxuvaannit.

⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Mnay'íxadap tse'e jets ka'a ve'e pan mvin'aa'njadat,

⁵ kux míndape'e numay juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jetse'e vya'andat: “Ats xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.” Ax numay tse'e yakvin'aa'ndat.

⁶ 'Ax ku tse'e xmótudat jets je atso'oxe'e toojnjinup jets je atso'ox kats, ka'a tse'e mnavy-inma'yunmo'ojadat, kux nupaamdukani je'e ve'e jetse'e ve'em tyónjút kyótsjút. Ax ka'anumts je'e ve'e jye'ya vye'nat je itakax,

⁷ kux najkxpe'e je jayu ñacho'oxpákjada to'k nación jets jado'k nación, to'k kutojkun jets jado'k

kutojkun. Jéjap tse'e je yooj jets je makk ojx may viijn.

⁸ Ve'em tse'e je tsaachpaatun du'ukva'anut.

⁹ 'Van'itts miitse'e jem je jayu kya'm myakpámdat jetse'e myakjomtón-dat myaktitón-dat kuxe'e ats xjaanchjávada.

¹⁰ Van'itts atse'e numay xko'knatyukpajkjidinit, namyu'ékjadap namyujot'ánjadape'e, jetse'e jem je jayu kya'm ñapyámjadat to'k jado'k.

¹¹ Jéjadap tse'e juu' ve'e natyijjadap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada. Numayts je'e ve'e je jayu juu' je'e ve'e vyin'aa'ndap.

¹² Nuyókape'e ooy je kyo'oy je'e, je'e kajx tse'e numay kyo'knachojkjidinit to'k jado'k.

¹³ Ax pan pan tse'e dumuténip je tsaachpaatun, je'e tse'e joojntykinup xa'ma kajx.

¹⁴ Yakvaajnjadape'e je jayu je oy kats je oy ayook pan joma jatye'e chaanada to'k it to'k naxviijn, ve'em tse'e dunujávatat jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyaajmjidinit jem je'e y'am kya'm. Ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, ax van'it tse'e ya it kyajxnit.

¹⁵ 'Je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Daniel, je'e tse'e du'ava'ni je'e pane'e je kunuu'kx it duyakvintsá'kintókiyup. (Va'an dvinmótuvu pan pane'e nakukojtsp.) Ku miitse'e x'íxtat jets jem je'e ve'e y'it joma ve'e kyapaa'tyju,

¹⁶ van'it tse'e pan pan jatye'e ve'nadap yaja judéait y'it jaat, va'an tse'e duke'ekta jetse'e ñajkxtat jem tonun viinm kop viinm.

¹⁷ Jets pan pan jatye'e jem azotea ni'kxm ve'nadap, ka'a tse'e jep tyujkp y'uktajkidinit

jetse'e ti duyakpítsumdat.

18 Pan pan jaty tse'e ve'niduvap jem kam jootm, ka'a tse'e dunuvimpíttat je vyit.

19 ¡Ayooov xa je'e ve'e je jyootta je ta'axtajkta juu' ve'e kanuva'ajtsap ve'nadap van'it jets pan pan jatye'e yak'onuktsi'tstup vye'nat!

20 Nutsapkotsta jetse'e ve'em kyatónjut ku ve'e xox aats ukpu poo'kxtkun xaaj vye'nat,

21 kux van'ite'e je jayu chaachpaa'ttat ve'em ax jo'n ni vin'ita kyatúnjuna ku ve'e ya it choo'ntk jets uxyam paat, jetse'e ni je vin'ita kyoo'ktoojninit.

22 Ax ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat. Pan kujyek xa ve'e je tsaachpaatun, ni pana tse'e kyatso'okut van'it. Ax ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat, yakkónapts je'e ve'e je jayu kajxta juu' ve'e vyinkoon.

23 'Ax pan jidu'um tse'e myaknaajmada: “Ixta, uxyaja tse'e je Cristo”, ukpu “Ixta, uxxim tse'e je Cristo”, ka'a tse'e xjaanchjavadat.

24 Kux míndape'e juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'eda, jets juu' ve'e natyijjadap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, tyóndapts je'e ve'e je mújit nuja'vin jets je mújit atuva jetse'e je jayu dutukvin'aa'ndat, pan kuy'o'yixjada ve'e jetse'e duvin'aa'ndat pan pan jatye'e je Nte'yam vyinkoon.

25 Ta xa ats miitse'e ntukvinkótsada namka'ana ve'e ve'em jaty.

26 Je'e kajx tse'e, pan myaknuujmidupe'e: “Ixta, uxxim xa je'e ve'e je Cristo joma ve'e je

jayu kyatsuuna”, ka'a tse'e xnunajkxtat; uk pan myaknuujmidup: “Ixta, uxep tujkp xa je'e ve'e je Cristo”, ka'ats miits je'e ve'e xjaanchjavadat.

²⁷ Kux ve'em ax jo'n to'k je vítsuk yak'ix jetse'e y'ajaj y'atu'kx jem joma ve'e je xaaj pyítsum jets jeja paat joma ve'e je xaaj tyaka, yak'íxpap tse'e oy ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

²⁸ Va'ajts xa ve'e yaknujavadat pan joma ve'e je jayu ve'em yakvin'aa'nūt, kux joma ve'e y'it je tánuk aa'k, jem tse'e je no'op ñay'amókajada.

Vintsq myiinnuvat je Cristo

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ 'Ku ve'e ñáxut je tsaachpaatun, tun jatyji tse'e je aampa xaaj vyinkoo'tsat, ka'a tse'e je aampa po'o y'uk'aannuvat, kustákadap tse'e je maatsa; jets je makkin juu' ve'e ya tsajmit it, xy-ituyo'oyufts je'e ve'e je Nte'yam.

³⁰ Van'it tse'e jem tsajviinm xpajktinit je nuja'vin jets miimp atse'e, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp; yaxpáktape'e je jayu pan joma ve'e chaanada yaja naxviijn jets atse'e x'íxtat ku atse'e nmiinnuvat jem vínuts jootm je kutojkun maat jets ooy je majin maat.

³¹ Van'ite'e ku ve'e je trompeta makk xyo'oxut, nkéxufts atse'e je n'aangelestajk, yaknay'amojkijidinufts je'e ve'e pan pan jaty atse'e nvinkoon vinxup to'k it to'k naxviijn jets je vaat joma ve'e ya tsajmit it kyukaxa.

³² 'Ixta je higo kup. Ku ve'e je y'axén y'a'onuktaka jetse'e je y'aajy pyítsumnuva,

mnuja'vidu^{pts} miits je'e ve'e jets támani ve'e je xakopk.

³³ Ax nay ve'empa tse'e ku ve'e x'íxtat jets toojn-jup kojtsjupe'e juu' atse'e nkajtsp, nujávadats jets támani je'e ve'e vye'nat ku atse'e nmiinnuvat.

³⁴ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujom ya'a ve'e tyónjūt kyótsjūt namka'ana ve'e y'oo'kkáxta ya jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup.

³⁵ Káxup náxup tse'e ya tsajmit it jets ya naxvi-ijnit it; ax ats je nkats je n'ayook, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapaa'náxut.

³⁶ 'Ka'a tse'e je jayu dunujávada vin'ite'e je xaaj dupaa'tut ku ve'e ve'em tyónjūt kyótsjūt, ni je aan-gelesa tse'e dukanujávada juu' ve'e jem tsapjootm, ni atsa tse'e nkanuja'viva, ats, je Nte'yam je y'Onuk, je Dios Tee'ji ve'e dunuja'vip.

³⁷ 'Ve'em ax jo'n tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Noé jyoojntyki, nay ve'empa tse'e tyoojnjinuvat van'it ku atse'e nmiinnuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³⁸ Ku ve'e je naakukóma kyanaxyna vye'na, kaaydup ooktup tse'e je jayu, yaa'vyajktup ta'axpajktup, van'it paat tse'e ve'em dutoondi ku ve'e je Noé jep arca jaatp tyajkini.

³⁹ Ax ka'a tse'e dunuja'vidi vin'ite'e myínut je xaaj ku ve'e ñaakukómadat, van'ítnume'e dunuja'vidi ku ve'e je naakukóma jye'y jetse'e y'oo'kkajxtini. Nay ve'empa tse'e van'it jyajtpat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

⁴⁰ Je xaaj, numejtsk tse'e je yaa'tyajk vye'nadat jem kam jootm, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit;

41 n_um_ej_ts_k t_se'e j_e t_a'a_xt_aj_k j_aj_ts_p v_ye'n_ad_at, t_o'k t_se'e y_ak_vo_ov_ni_t, j_ad_o'k t_se'e t_ya_an_ni_t.

42 'N_ak_yu_jo_oj_nt_yk_aj_ad_a m_ii_ts, k_ux k_a'a x_a v_e'e x_nu_já_va_da v_in'í_t a_ts_e'e n_mi_in_nu_va_t j_ad_o'k n_ax.

43 N_uj_áv_ad_a y_a'a, p_an k_ud_un_uj_av_a x_a v_e'e j_e k_ut_aj_k p_an v_in'í_te'e k_oo'_ts j_e m_ee'_ts_pa t_ya_ka_va'a_ñ, j_oo_jn_ty_k t_se'e ñ_aa_jk'í_tj_ut j_et_se'e d_uk_ay_ak_já_tu_t j_et_se'e j_e t_ya_jk d_uy_ak'á_va'a_ts_ut j_et_se'e j_e p_ya_am_du_k y_ak_me'e'_ts_at.

44 A_pa_am_du_ka v_e'e m_na_aj_k'í_tj_ad_at, k_ux k_av_in₋m_aa_pe'e m_ve'n_ad_at k_u a_ts_e'e n_mi_in_nu_va_t j_ad_o'k n_ax, a_ts, j_e J_ay_u J_u' v_e'e N_up_aa_md_uk_a I_jt_p.

*J_e o_y i_x'i_jt_pa j_et_s j_e k_o'o_y i_x'i_jt_pa
(Lc. 12.41-48)*

45 'J_e j_ay_ud_a j_u' v_e'e k_uv_ij j_et_se'e o_y d_ut_on_da j_u' v_e'e j_e N_te'y_am c_ha_jk_p, v_e'e_mt_s j_e'e v_e'e_da a_x j_o'n t_o'k j_u' v_e'e j_e t_oo_nk o_y d_u'i_x'i_jt_p j_et_se'e j_e v_yi_nt_sá_n t_yu_kk_at_ak_aj_a j_et_se'e d_u'i_x'í_tu_t j_e t_oo_m-p_at_aj_k. V_an'í_t t_se'e j_e v_yi_nt_sá_n c_ha_a'n.

46 A_x k_u t_se'e j_e v_yi_nt_sá_n j_ye'yni, v_an'í_t t_se'e d_u'i_x j_et_s o_ye'e d_uk_ut_yú_n j_e a_yo_ok j_u' v_e'e y_ak_ta'n_ux_ju. X_oo_nt_s j_e'e v_e'e j_e i_x'i_jt_pa k_u v_e'e v_e'e_m j_e v_yi_nt_sá_n p_ya_a't_yj_u.

47 T_yú_va_m x_a a_ts m_ii_ts'e'e n_na_aj_ma_da j_et_s j_e v_y-i_nt_sa_ne'e t_uk_ka_ta_jk_ik_áx_ju_p j_et_se'e d_u'i_x'í_tu_t n_uj_om j_u' j_at_ye'e y'í_xp j_ya_ye_jp_p.

48 K_a'a_ts j_e'e v_e'e v_ye'ema a_x j_o'n t_o'k j_e i_x'i_jt_pa j_u' v_e'e d_un_as_ja'v_ip j_et_s t_an_ap_e'e j_e v_yi_nt_sá_n,

49 j_et_se'e d_uj_om_to_n'u_kv_a'a_ñ d_ut_it_on'uk_va'a_ñ j_e v_yi_nt_sá_n j_e t_yo_om_pa_da, j_et_se'e j_e m_oo_kj_uv_a d_um_aa_tk_áy d_um_aa_t'u_u'k.

50 Kavinmaayp tse'e vye'nat je xaaj ku ve'e je vyintsán jye'ynit jetse'e ve'em yakkupaadat.

51 Van'it tse'e je vyintsán je tsaachpaatun myo'ojut jetse'e pyámjut joma ve'e je jayu juu' ve'e mejts'aajax mejtsjootax. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.

25

Numajk je kiixata'ax tukmu'a'ixmojkin

1 'Jidu'um xa ve'e jyátut maat je jayu pan pan jatye'e ituvaandup jem je Nte'yam y'am kya'm. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n jyajty numajk je kiixata'axta juu' ve'e je tya'kxpa dukoöndu jetse'e ñajkxti jeja je navyajkjuva tyak'aajy, je ta'axpajkpa ve'e ojts du'a'ixta.

2 Numugooxk tse'e je kiixata'axta oyvintsova juu' dutonda, jets je janumugooxk, oy tse'e juu' dupayo'oyda.

3 Juu' tse'e oyvintsova juu' dutoondup, ka'a tse'e je aceite dukoöndi munuyojk jetse'e je tya'kxpa kudujaa'kpaajmjidi;

4 ax juu' tse'e oy juu' dupayo'ydup, kyoöndu tse'e je aceite munuyojk, apuke'e juu' ve'e je tya'kxpa myaat.

5 Ku ve'e je ta'axpajkpa tya'ni, manajxtinu tse'e nujom je kiixata'axta.

6 Tso'm jo'n tse'e je jayu mak kyaajts jidu'um: “iUxeme'e myets je ta'axpajkpa; najkxu xmaatnavyaa'tjada!”

7 Van'it tse'e je kiixata'ax pyojtukti jetse'e je tya'kxpada du'apaajmtkidi.

8 Van'it tse'e je numugooxk juu' ve'e oyvintsova juu' dutoondup, je'e tse'e dunuujmidu je numugooxk juu' ve'e oy juu' dupayo'ydup: "Mooyk aats to'k aaj je m'acéteda kux pi'tsnupe'e aats ya nta'kxpa."

9 Ax jidu'um tse'e je numugooxk y'atsoojvjidi: "Ka'ase'e, kux ka'a xa ve'e xnupaadijimdat; ñojk'óye'e najkxu mje'e xjoyda."

10 Ax namvaat tse'e ojts dujoyda je y'acéteda, van'it tse'e jye'y je ta'axpajkpa. Je kiixata'axta juu' ve'e apaamdukani ve'nidup, myaattajkiduts je'e ve'e xaajiva je ta'axpajkpa. Van'it tse'e je tajk y'atojkni.

11 Ku ve'e jye'ydinuva je numugooxk kiixata'axta juu' ve'e oyvintsova juu' dutoondup, van'it tse'e vyaandi: "iTe', te', yak'avaatsjik aats to'k aaj ya mtajk!"

12 Van'it tse'e yak'atsoovdi: "Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ats miitse'e n'ixada."

13 Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Nakyujoojntykajadats, kux ka'a ve'e xnujávada ti xaaj ti hora atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

Je meen tukmu'a'ixmojkin

14 'Je Nte'yam xa ve'e je jayu duyakkutojkjip. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jékum najkxuvaan jetse'e duvatsaajv je tyoompatajk jetse'e je myeen dutukkatajki jetse'e duyaktóndat.

15 'Nuto'k tse'e dutukkatajki mugooxk je meen juu' ve'e va'ajts tsóvax, jets jado'k mejtsk je meen, jets jado'k to'k je meen. Ax akijpxa tse'e chov je

meen. Ve'eme'e to'k jado'k dutukkatajki jetse'e duyaktóndat pan vintso ve'e je vijn je kejun dujayepta. Van'it tse'e chaa'n jetse'e jékum ñujkx.

16 Je toompa juu' ve'e mugooxk je meen yaktukkatajki, yaktompajkkojts je'e ve'e je vyintsán je myeen jetse'e duyaknujojki jamugooxk je meen.

17 Nay ve'empa tse'e je toompa juu' ve'e yaktukkatajki mejtsk je meen, je'e tse'e duyaknujojki jamejtsk je vyintsán je myeen.

18 Ax je toompa juu' ve'e to'k je meen yaktukkatajki, je'e tse'e je vyintsán je myeen dutaji.

19 'Ta'ni tse'e je vyintsánda jetse'e vyimpijtnuva. Van'it tse'e nuto'k jaty je tyoompa duvatsaajv jetse'e du'amotutúvidi vintso ve'e je myeen duyaktoondi.

20 Too'vajkp tse'e jye'y je'e juu' ve'e yaktukkatajki mugooxk je meen. Myooy tse'e je vyintsán majk je meen; jidu'um tse'e dunuujmi: “Vintsán, mugooxk xa ats mitse'e je mmeen xtukkatajki, uxyájats je'e ve'e jamugooxk juu' atse'e mpajk.”

21 Van'it tse'e je vyintsán ña'muxji: “Oyse'e, oy toompa xa mitse'e, ve'eme'e juu' xtun ax jo'n yaktsak. Oy tse'e xyaktún juu' ve'e ve'e'n, mayts ats mitse'e juu' ntukkátakat. Tukputukxoojntkikts ats joma ve'e ats je nxoojntkun.”

22 Van'it tse'e jye'y je'e juu' ve'e yaktukkatajki mejtsk je meen, myooy tse'e je vyintsán maktaaxk je meen, jetse'e vyaajñ: “Vintsán, mejtsk xa ats mitse'e je mmeen xtukkatajki, uxyájats je'e ve'e jamejtsk juu' atse'e mpajk.”

23 Van'it tse'e je vyintsán ña'muxji: “Oyse'e, oy

toompa xa mitse'e, ve'eme'e juu' xtun ax jo'n yak-tsak. Oy tse'e xyaktún juu' ve'e vee'n, mayts ats mitse'e juu' ntukkatákat. Tukputukxoojntkikts ats joma ve'e ats je nxoojntkun.”

²⁴ Ax ku tse'e jye'y je toompa juu' ve'e to'k yaktukkatajki je meen, van'it tse'e je vyintsán dunuujmi: “Vintsán, nnuja'vip xa atse'e jets ka'a mitse'e je tukmo'tun xjayep, je'e ve'e m'amótup juu' ve'e mkanupujkp jets je'e ve'e mpakmujkp juu' ve'e mkatuump.

²⁵ Je'e kajxts ats mitse'e ntsa'ki jets atse'e ojts ya mmeen ntaja. Ax uxyáats ya'a ve'e juu' ats mitse'e xtukkatajki.”

²⁶ Van'it tse'e je vyintsán y'atsoojvji: “Mits, ko'oy toompa, ni vinxupa xa ats mitse'e xkatuujnja. Ve'em xa mitse'e mva'añ jets je'e atse'e n'amótup juu' atse'e nkanupujkp jets je'e atse'e mpakmujkp juu' atse'e nkatuump.

²⁷ Kuxtukkatajki xa ve'e je jayu ats je nmeen jetse'e kuduyaknujojki; ax kuts atse'e kunvimpijtni, van'itts atse'e kunyakvimpijt je meen maat je myunujokin.”

²⁸ Van'it tse'e yaknuujmidi pan pan jatye'e jem ve'nidup: “Pajkjada ya'a to'k je meen jetse'e xtukkatákadat je'e juu' ve'e dumaat majk je meen.

²⁹ Kux pan pan xa ve'e juu' dujayejpp, jaa'kyakmo'op tse'e, ax ve'em tse'e ooy juu' dutunjayéput; ax pan pan tse'e juu' dukajayejpp, yakpajkjap tse'e nujom, je'e paate'e juu' ve'e yuu'n vee'n jyayejpp.

³⁰ Ax ya toompa juu' atse'e xkatoojnjp, yakpítsumdinit jets pamda jem akoo'ts ítum.

Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.” Jidu'um tse'e je toompa je vyintsán vyaajñ.

Ku anañujoma je jayu yaktokimpayo'ynit

³¹ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ku xa atse'e je va'ajts aangelestajk nmaatmínut je majin maat, ajxtukupts atse'e jeja nkutojkun tsuujntkun kujx, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³² Nujom tse'e je jayu juu' ve'e tsuunidup vinxup to'k it to'k naxviijn, je'e tse'e nay'amojkikáxadap jeja ats nvinkujk; ats tse'e apuk mpaamdinup to'k jado'k, ve'em ax jo'n je carnero vinténiva apuk dupum je carnero jets apuk je chivo.

³³ Je jayu juu' ve'e ve'em ijttup ax jo'n je carneeroda, jéjats ats je'e ve'e mpámdat ats n'aka'yun pa'ayi; jets je jayu juu' ve'e ve'em ijttup ax jo'n je chívoda, jéjats ats je'e ve'e mpámdat ats n'anajapa'ayi.

³⁴ Van'itts atse'e, je Yakkutojkpa, nnaajmadat pan pan jatye'e jeja ats n'aka'yun pa'ayi: “Míndats miits. Ats je nTee' je kyunoo'kxun maat tse'e m'itta. Tákada yam ats nkutojkun jootm, myak'apaajmtkijidu xa miits ya'a ve'e ka'anume'e je it choo'nduk vye'na.

³⁵ Kux ku atse'e nyu'oo'kji, xyakkaayduts atse'e; ku atse'e ntaatsi, xmooyduts atse'e je tsoxk naaj; ku atse'e najxpa jayu nve'na, xyakmataanduts atse'e;

³⁶ ku atse'e je vit je xox xka'ijtti, xxojxtuts atse'e; ku atse'e pajkjup nve'na, xku'íxtuts atse'e; ku atse'e jep poxuntujkp nve'na, xku'íxtuvats atse'e.”

37 Van'it tse'e y'atsóvdat je'eda pan pan jatye'e tuv jáyuvidup joojntykidup: “Maja Vintsán, ¿vin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e myu'oo'kji, jets aats mitse'e nyakkaajy? ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e mtaatsi, jets aats mitse'e je tsoxk naaj nmooyj?”

38 ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix jets najxpa jayu mitse'e, jets aats mitse'e nyakmataajñ? ¿Vin'it tse'e je vit je xox mka'ijtxji, jets aats mitse'e nxajx?”

39 ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix pajkjup ukpu jep poxuntujkp, jets aats mitse'e ojs nku'ix?”

40 Van'itts atse'e n'atsóvdat: “Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujome'e juu' ve'e mtoojnidu ats je n'utsatajk, vinxupe'e dukanumaja je jayu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n atse'e viinm miits kuxtoojnidi.”

41 Van'itts atse'e nnaajmadat pan pan jatye'e jeja ats n'anajapa'ayi: “Vinva'kva'atsta ats, ko'oñukótsada, najkxta jem janjootm juu' ve'e xa'ma kajx tooy, je'e juu' ve'e apaamdukani ijtp jetse'e jem chaachpaattinit je ko'oyjáyuvap maat je kyó'oy aangelestajkta.

42 Kux ku atse'e nyu'oo'kji, ka'ats atse'e xyakkaaydi; ku atse'e ntaatsi, ka'ats atse'e je tsoxk naaj xmooydi;

43 ku atse'e najxpa jayu nve'na, ka'ats atse'e xyakmataandi; ku atse'e je vit je xox xka'ijtji, ka'ats atse'e xxoxti; ku atse'e pajkjup nve'na jets ku atse'e jep poxuntujkp nve'na, ka'ats atse'e ojs xku'ixta.”

44 Van'itts atse'e x'atsóvdat: “Maja Vintsán, ¿vin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e myu'oo'kji,

uk mtaatsi, ukpu najxpa jayu mve'na, ukpu je vit je xox mka'ijtxji, uk pajkjup mve'na, ukpu jep poxuntujkp mve'na, jets aats mitse'e nkaputajki?"

⁴⁵ Van'itts atse'e n'atsóvdat: "Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujome'e juu' ve'e mkatoojnjidu je jayu, vinxupe'e dukanumaja je jayu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n atse'e viinm miits kuxkatoojnjidi."

⁴⁶ Je'eda tse'e najkxtap joma ve'e xa'ma kajx chaachpaattinit; ax je'eda juu' ve'e tuv jáyuvidup joojntykidup, je'e tse'e najkxtap joma ve'e xa'ma kajx jyoojntykidinit.

26

Ku je israeejlit jayu dukojtsmojkti jetse'e je Jesús dumátstat

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ku ve'e je Jesús vyankujx, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

² —Ax jo'n miitse'e xnujávada jo'n, vajxkm xa ve'e je pascua xaaj dupaa'tut. Je xaajts atse'e jem je jayu kya'm nyakpámüt juu' atse'e xtso'oxpajktup, jets atse'e cruuzpét n'ítut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³ Van'it tse'e ñay'amojkijidi je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka jets je israeejlit je myújit jáyuda. Jep tse'e ñay'amojkijidi je Caifás tyak'ap, je'e tse'e ijt tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta van'it.

⁴ Jep tse'e dukojtsmojkti pan vintso ve'e je Jesús dumátstat je taay maat, jetse'e duyakjay'oo'kjadat.

⁵ Jidu'um tse'e ñavyaajnjidi:

—Ka'a tse'e nmajtsumdat ku ve'e je xaaj tyunju vye'nat kux ku ve'e je numay jayu yoojmuktat y'ajxuktat.

To'k je ta'axtajk dupaajmji je pa'ajk xoo'kpa naaj je Jesús

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Jem tse'e betániait kyajpun kajxm je Jesús vye'na jem je Simón tyak'am, je'e juu' ve'e lep-rapajkjup y'ijt.

⁷ Kaapp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je ta'axtajk maat to'k je poo'p tsaaj apajkin juu' ve'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dumaat juu' ve'e tsóvax aa'k. Van'it tse'e je Jesús dutukxakteejmukkujx.

⁸ Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, jotma'ttu tse'e, jetse'e vyaandi:

—¿Tyajxts ya'a ve'e koojyji duyakvintoki?

⁹ Kuyaktaa'k xa ya'a ve'e tsóvax jetse'e je ayoova jayu je meen yakmo'ot.

¹⁰ Ñuja'vits je'e ve'e je Jesús vintso ve'e vyaandi, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e xvinma'yunmo'oda ya ta'axtajk? e Oy xa je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e tuxtuujnja.

¹¹ M'ittap xa miitse'e xa'ma maat je ayoova jayu; ax ka'ats atse'e xa'ma n'uk'ijtnit miits maatta.

¹² Juu' xa ve'e ya ta'axtajk tudutún ku atse'e tuxtuknutem ya pa'ajk xoo'kpa naaj, y'apaajmtkipts ya'a ve'e ats je nnunaxtajkin.

¹³ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, pan joma ve'e yaktukka'amáy je oy kats je oy ayook vinxup to'k it to'k naxviijn, yakkojtspaps je'e ve'e juu'

atse'e ya ta'axtajk tuxtuujnja, ve'em tse'e yaktuk-
jaa'myjejtsnit.

*Ku je Judas dukojtsmojkti maat je tee'tajk je vy-
intsanda*

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Je Judas Iscariote, nuto'k je ixpajkpa
juu' ve'e numakmejtsk ijttu, je'e tse'e ojs
dumaatnakyótsjada je tee'tajk je vyintsanda,

¹⁵ jetse'e dunuujmidi:

—¿Tis atse'e xmo'odap pan mpuump atse'e je
Jesús jem miits mka'mda?

Van'it tse'e tyukvinva'nijidi ii'px majk je meen
juu' ve'e plata.

¹⁶ Van'it tse'e je Judas du'ixti pan vintsó ve'e je
Jesús dupámüt jem je'e kya'mda.

Je Maja Vintsán je y'a'ox

*(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co.
11.23-26)*

¹⁷ Ku ve'e je muto'k xaaj dupaaty ku
ve'e je tsapkaaky yakkay juu' ve'e je
levadura dukamaat, van'it tse'e je Jesús je
y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi. Van'it tse'e je
Jesús du'amotutúvidi:

—¿Jómase'e xtsak jets aatse'e najkx nyak'oya
jetse'e nyaknajxumdat je pascua xaaj a'ox?

¹⁸ Van'it tse'e y'atsaajv jetse'e ñajkxtat jem ka-
jpun kajxm. Ku ve'e du'ixtat to'k je jayu juu' ve'e
tyijp, jeja tse'e je'e tyak'aajy ñajkxtat. Van'it tse'e
jyaa'kvaajñ:

—Jetse'e xnaajmadat: “Jidu'ume'e je
yak'ixpajkpa vya'añ: Táminup xa ve'e ats je

n'oo'kun. Jeja ve'e mtak'aajy ats je n'ixpajkpatajk je pascua xaaj a'ox ntukmaatyaknaxuva'añ."

¹⁹ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dutoondi ax jo'n je Jesús tyukpavaajnjidi, y'apaajmtkidu tse'e je pascua xaaj a'ox.

²⁰ Ku ve'e je it cho'oini, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpatajk dumaatnajxti a'óxiva.

²¹ Kaaydup tse'e vye'nada, van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nuto'ke'e miitsta juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²² Van'it tse'e ooy tyuntsaachvinmapyajkti jetse'e to'k jado'k je Jesús du'amotutúvidi:

—Maja Vintsán, ¿ats je'e vine'e?

²³ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Nuto'k je'e ve'e juu' ve'e je kya'aj tudupum yam plato jootm ats maat, je'ets je'e ve'e juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²⁴ Ax je'emts atse'e mpanujkxp je too' juu' ve'e javyet ijtp ats kajx jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ¡Ax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup! Nuyojk oy xa ve'e kuy'ijtxji je jayu ku ve'e kukyake'x.

²⁵ Van'it tse'e kyajts je Judas juu' ve'e paajmjínup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajjudup. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Yak'ixpajkpa, ¿ats je'e vine'e?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Mits xa je'e ve'e, ve'em ax jo'n viinm tumva'añ.

26 Kaaydup tse'e vye'nada, jetse'e je Jesús dukaaajn je tsapkaaky, je Nte'yam dukukojsji, jetse'e dutojkva'kxjidi je y'ixpajkpatajk. Van'it tse'e vyaajñ:

—Kayda, ya'a je'e ve'e ats je nni'kx je nkokp.

27 Van'it tse'e dukooompa je tuk'a'ooguin, je Nte'yam dukukojsji, jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, jetse'e vyaajñ:

—Oo'kta juu' ve'e ya tuk'a'ooguin myaat.

28 Ya'a je'e ve'e ats je nnuu'pun. Kux ku atse'e n'oo'kut, nyaktaajnjadapts ats miitse'e to'k je nam kojstán. Je numay jáyuts atse'e nku'oo'kap jetse'e ve'em je tyokin yakmee'kxjadat.

29 Ax nmuujmidupts ats miitse'e jets ka'a atse'e n'uk'ooknuvat je tsaaydum pa'ajk naaj, van'itnume'e ku ats miitse'e ntukmaat'oo'ktat je ñam je'e jem ats je nTee' kyutojkun jootm.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpákjup

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 Van'it tse'e to'k je uv du'aavdi jetse'e ñajkxti jem Olivos Kopk viindum.

31 Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Nujom xa ats miitse'e xmaso'oktat uxyam ya tsooj, kux jidu'ume'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Nyak'oo'kup xa atse'e je carnero vinténiva jetse'e je carnero y'anomva'kxtat.”

32 Ax kuts atse'e njoojntykpajknuvat, najkxuupts atse'e jem galiléait y'it jootm; ux'ookts miitse'e jem mje'yadat.

33 Van'it tse'e je Pedro y'atsoojvji:

—Mjamaso'okjada ve'e anañujoma, ka'ats ats mitse'e nmaso'okut.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, jets uxyam ya tsooj, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.

³⁵ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Kunja'aa'k xa atse'e mits maat, ka'ats ats mitse'e nkanatyukpákjut.

Tum ve'em tse'e vyaanduva nujom je myu'ixpajkpatajk.

*Ku je Jesús chapkajts jep Getsemani
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)*

³⁶ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaatjely joma ve'e to'k je it juu' ve'e Getsemani duxaaj; jem tse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tsaanada yaja namvaat atse'e xim tso najkx ntsapkats.

³⁷ Pyavoov tse'e je Pedro jets numejtsk je y'ixpajkpa juu' ve'e je Zebedeo je myajntktajk. Van'it tse'e chaachvinmapyujk jetse'e ñavyinma'yunmooyji,

³⁸ jetse'e dunuujmidi je'e juu' ve'e pyavoovdu:

—Tsaachvinmaapp xa ve'e ats ya njoot ya nja'vin oo'kun am paat. Tanda yaja jetse'e joojn-tyk m'íttat ats maat.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús javee'n jyaa'knujkx jetse'e je vyiijn je y'aaj dutukpaaty je naax jetse'e chapkajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, pan m'o'yixjup xa ve'e, kadi xyakjaty jets atse'e xtukkada'akut ya tsaachpaatun; ax ka

je'ep tse'e mtónup juu' atse'e ntsajkp, je'e ve'e mtónup juu' mitse'e mtsajkp.

40 Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e dumasookti je y'ixpajkpada; maadup tse'e dupaatti. Van'it tse'e je Pedro dunuujmi:

—¿Ka'a ve'e tum'o'yixjada jetse'e ats maat joojntyk kum'itta otyo'k hora?

41 Nakyujoojntykajada jets tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp. Je jayu je jyoot je jya'vin, chajkpts je'e ve'e jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp; ax ayonuktákats je'e ve'e je jayu je ñi'kx je kyopk.

42 Van'it tse'e mumejtsk nax ñajkxnuva jetse'e jidu'um chapkajts:

—Tata, pan ka'a xa ve'e m'o'yixju jets atse'e xkatukkada'akut ya tsaachpaatun, va'an tse'e ve'em dutunjū ax jo'n mitse'e xtsak.

43 Van'it tse'e vyimpijtnuva; maadup tse'e dupaatnuva je y'ixpajkpada kux ka'a ve'e je tsooj du'ukmuténidini.

44 Van'it tse'e dumasookti jetse'e mutoojk nax ojts chapkojtsnuva. Nay vanxúpyam tse'e chapkajts.

45 Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e je y'ixpajkpada jetse'e dunuujmidi:

—¿Mmaadup mpo'o'kxtupna ve'e? Ta xa ve'e je tiempo dupaatni jets atse'e nyakpámūt jem je tókinax jayu kya'm, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

46 Pojtukta jets duja'mda. Jeja xa ve'e myejetsni juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

*Ku je Jesús yakmajch**(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)*

⁴⁷ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na ku ve'e je Judas jye'y, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu. Jem tse'e numay je jayu dumaatje'yada je yajkxy tsojx maat jets je kup maat, je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jayutajk, je'e tse'e kejjjudup.

⁴⁸ Je Judas juu' ve'e je Jesús jem je'e kya'm dupaamnup, myooydu tse'e je nuja'vin vintso ve'e dunujáavadat pan pan je'e ve'e je Jesús, ax ve'em tse'e dutónut ax jo'n je jayu je myujayu ooy dutuntsak. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Pan pants atse'e ntsuu'kxp, je'ets je'e ve'e, je'e tse'e mmátstap.

⁴⁹ Kojtskajxpna tse'e je Judas vye'na, van'it tse'e duvinkutami je Jesús jetse'e dunuujmi:

—¡Dios meep Yak'ixpajkpa!

Van'it tse'e dutsuu'kx.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Amigo, ¿tise'e mnumejtsp?

Van'it tse'e je jayu je Jesús duvinkutámidi jetse'e dumajtsti.

⁵¹ Van'it tse'e to'k je jayu juu' ve'e je Jesús maat ve'nip, je'e tse'e je yajkxy tsojx duyakpítsum jetse'e dukuspojxji to'k ado'om je tyaatsk juu' ve'e dutoojnjp je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta.

⁵² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Paamnua je myajkxy tsojx jep tyajk jaatp; kux nujome'e pan pane'e je jayu duyak'oo'kp je tsojx maat, nay je'ejjam tse'e tyuk'oo'knuvap.

⁵³ ¿Ka'la ve'e xnuj_{ava} jets pan kun'amotu atse'e je nTee', tun jatyts atse'e xtuknukéxut nutoogupxuk majk miijl naxy je ángeles?

⁵⁴ Ax pan ve'em tse'e kujyaty, ¿vintsose'e tyónjut kyótsjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp ats kajx?

⁵⁵ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dunuujmi:

—¿Ve'em ats miitse'e xnuminda je yajkxy tsojx maat jets je kup maat, jets atse'e xmátstat ax jo'n atse'e je mee'tspa kun'ijt? Jóvum xaaj xa atse'e tunyak'ixpuk jep maja tsaptujkp; ka'ats atse'e xmajtsti van'it.

⁵⁶ Uxyam tse'e ve'em jyaty jetse'e tyónjut juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jyaaydu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka.

Van'it tse'e to'k ka'ajyji je y'ixpajkpatajk kyukeekjidi, naaydume'e duyaktaandi.

Ku je Jesús dūvinteni pan pan jatye'e dūnumájidup jep tsaptujkp

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Van'it tse'e je'e pan pan jatye'e je Jesús dumajtstu, je'e tse'e duyaknajkxtu jeja je Caifás vyinkujk, je tee' je'e ve'e y'ijt juu' ve'e dūnuvintsanikajxp je tee'tajka. Jepe'e ñay'amojkijidi je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je israeejlit je myújit jáyuda.

⁵⁸ Ax jékumji tse'e je Pedro pya'ux'ookaja jep je tee' Caifás tyak'aagup paat. Jeps je'e ve'e tyajki jetse'e dūmaat'ajxtki je tsaptakmutoompatajk, je'e ve'e y'ixuvaampy pan vintso ve'e kyukaxa maat je Jesús.

59 Je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda jets nujom pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp, y'íxtidupts je'e ve'e vintso ve'e je Jesús kudunuvampetta jetse'e ve'em duyakjay'oo'kjadat.

60 Ax ka'a tse'e dupaatti vintso ve'e kudunuvampejtti óyame'e numay je jayu myajva'kti juu' ve'e januvampetuvaajnjudup. Ux'ooknum tse'e myajva'kti numejtsk

61 juu' ve'e vaandu:

—Ya'a xa ve'e vaan: “X'o'yixjup xa atse'e jets atse'e ya maja tsaptajk nyakkutókiyut; toojk xaajts atse'e mpaamnuvat.”

62 Van'it tse'e tyeni je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, jetse'e je Jesús dunujmi:

—¿Ni vinxupa ve'e mkah'atsav? ¿Vintso ve'e mkanakyukatsju ku ve'e myaknu'aa'na?

63 Ama'at tse'e je Jesús tyaaajñ. Van'it tse'e je tee' ña'muxji:

—Je joojntyk Nte'yam kajx, je'e kajx tse'e juu' tyúvam avana, vaajnja aats pan mitse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je'e je y'Onuk.

64 Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats. Vaampaps atse'e jets x'íxtap atse'e, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, jets atse'e ntsaanat jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, juu' ve'e nujom duká'mikajxp. Ve'emts atse'e x'íxtuvat ku atse'e nkada'akut jem vínuts jootm.

⁶⁵ Van'it tse'e je tee' je vyit ñatyuknuka'a'tsvaatsji, je'e ve'e duyaknuke'xnatajkip jets kyo'oyja'vipe'e, jetse'e vyaajñ:

—Ta xa ya'a ve'e je Nte'yam dūvinkojtspét ku ve'e ve'em vya'añ. ¿Tyajxts uu'me'e njaa'ktsojkumdat pane'e dū'ixtu dumótudu juu' ve'e tyoon kyojts ka óyap? Ta tse'e x'amotunaxta vintso ya'a ve'e viinm tūvya'añ.

⁶⁶ ¿Vintsose'e xpayo'oyda?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jep tokin jaatp xa ya'a ve'e, vyinmajtsjup tse'e jetse'e y'oo'kut.

⁶⁷ Van'it tse'e dūvinkutsójidi, dūtsii'kti, jetse'e dūvimpā'kxti dūjapa'kxti,

⁶⁸ jetse'e jidu'um dūnuujmidi:

—Pan je Cristo mitse'e, inukótsuts n'it pan pane'e tumtsii'kju!

Ku je Pedro dukanatyukpajkji je Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Namvaate'e ve'em dūtonda dūnaajmada, jep tse'e je Pedro vye'na taagujkp chuuna. Van'it tse'e to'k je jajtspa je Pedro dūvinkutami jetse'e dūnuujmi:

—Mmaatvítppap xa mits ya'a ve'e tuy'it ya Jesús, ya galiléait jayu.

⁷⁰ Van'it tse'e je Pedro dukanatyukpajkji je Jesús jeja nujom je'e vyinkujkta. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e nnujava pan ti mitse'e mkajtsp.

⁷¹ Van'it tse'e je Pedro dūjaa'kmujékumi je Jesús jetse'e jye'y jep joma ve'e je zaguán. Van'it tse'e y'ixji jado'k je jajtspa. Jidu'um tse'e dūnuujmidi pan pan jatye'e jep ve'nidup:

—Jem xa ya'a ve'e dumaatvítta xi Jesús, xi nazarétit jayu.

⁷² Van'it tse'e je Pedro dukanatyukpajkinuva je Jesús, je Nte'yam duyaknajxy, jetse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e xi jayu n'ixa.

⁷³ Ax ku tse'e vee'n je it ñajxy, van'it tse'e vyinkutámijidi pan pan jatye'e jep ve'nidup jetse'e jidu'um je Pedro dunuujmidi:

—Tyúvam xa ve'e jets xi jyáyuva mitse'e, kux ve'eme'e je mkojtsun.

⁷⁴ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Y'ixp xa je'e ve'e je Nte'yam jets ka'a ats ya'a ve'e xi jayu n'ixa juu' miitse'e mtijtup. Ñuja'vinuupts je'e ve'e je Nte'yam jets ko'oy nukotsa atse'e ntaannit pan ka'a atse'e tyuva juu' nkats.

Tun je'yji tse'e to'k je na'atseev y'ayaaxy.

⁷⁵ Van'it tse'e je Pedro dujaa'myejts juu' ve'e je Jesús kyojts ku ve'e ña'muxji: “Ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.” Van'it tse'e je Pedro jep pyítsumni jetse'e ooy tyuntsaachv-inma'yunyaaxy.

27

*Ku je Jesús jem je Pilato kya'm yakpuujm
(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)*

¹ Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e nujom je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jáyuda, je'e tse'e dukojsmojktu pan vintso ve'e duyakjay'oo'kjadat je Jesús,

² tsum tse'e je Jesús duyaknajkxti jetse'e jem je Poncio Pilato kya'm dupaamdi. Je rómait yakku-tojkpa juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip van'it, je'e tse'e je Poncio Pilato dumooyp y'ijit je kutojkun.

Ku je Judas ñaajk'oo'kji

³ Je Judas juu' ve'e je Jesús jem je jayu kya'm dupaamnu juu' ve'e tso'oxpajkjudup, ku ve'e du'ixni jets nupaamdukani je'e ve'e jetse'e je Jesús y'oo'kut, van'it tse'e ooy jyoo'ktunnakyo'oyja'vijini jetse'e ojts je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jáyuda du'ukyakvimpituvaajnini je ii'px majk plata meen juu' ve'e yakmooy.

⁴ Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Ta xa atse'e ntokintún ku atse'e jem miits mka'm tumpum jetse'e y'oo'kut to'k je jayu juu' ve'e ka tókinaxap.

Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—¿Tisna aats je'e ntoonka? ¡Mits xa ve'e mtoonk!

⁵ Van'it tse'e je Judas dunasvaji je meen jep maja tsaptujkp jetse'e ojts ñachaptaajjini.

⁶ Kyonmojktu tse'e je tee'tajk je vyintsanda je meen jetse'e vyaandi:

—Ka'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega maat je pava'nun jetse'e mpa'mumdat ya meen joma ve'e je yax yakpum, kux ya'a ve'e je jayu tuyakma'a jetse'e je jayu y'oo'kut.

⁷ Van'it tse'e dukojtsmojkti jets je meene'e tyukjóydap to'k viijn je naax juu' ve'e je to'tspaampa jye'e, jem tse'e duyaknaxtákadat je viijnk tsóvit jayu.

⁸ Je'e kajx tse'e je naax uxyam paatna duxaaja Nu'u'pun Naax.

⁹ Ve'em tse'e tyoojnji je ayook juu' ve'e jyaay je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Jeremías. Jidu'um tse'e dujaajy: “Kyoondu tse'e je ii'px majk plata meen, je meen juu' ve'e je israeejlit jayu ve'em tyuktsóvidu,

¹⁰ je'e tse'e tyukkujooydu je to'tspaampa je ñaax, ve'em ax jo'n atse'e je Maja Vintsán xtukpavaajñ.” Jidu'um tse'e je Jeremías dujaajy.

Ku je Jesús divinteni je Pilato

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Ku ve'e je Jesús yakvaajv jeja je Pilato vyinkujk, van'it tse'e je Pilato y'amotutúviji:

—¿Mitse'e je Israeejlit Jayu Yakkutojka?

Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats.

¹² Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda ñuvampejtjidi, ni vinxupa tse'e je Jesús kyah'atsaajv.

¹³ Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Ka'a ve'e xmotu vinxup ti jatye'e myaktuknuxa'aa?

¹⁴ Ax ka'a tse'e je Jesús jyaa'k'atsaajv, ni to'ka je ayook. Atuva atoki tse'e je yakkutojka tyuntaajñ.

Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Ax vimpaascua xaaj tse'e je Pilato dumasa'ak y'ijt to'k je poxuntakjayu, jyapana pan pane'e je numay jayu y'amótup.

16 J̄ep tse'e vye'na poxuntujkp to'k juu' ve'e Barrabás duxaaj; ñuja'vi tse'e j̄e numay jayu j̄ets j̄e maja tokin j̄e'e ve'e tyoon.

17 Ku tse'e j̄e numay jayu j̄em vye'nada, van'it tse'e j̄e Pilato y'amotutúvijidi:

—¿Pan tse'e mtsojktup j̄ets ats miitse'e nmasookjadat: j̄e Barrabás, ukpu ya Jesús, juu' ve'e Cristo yaktijp?

18 J̄e'e kajx tse'e j̄e Pilato ve'em vyaajñ kux j̄e Jesuuse'e jyamaso'okuvaampy; ñuja'vip j̄e'e ve'e j̄ets j̄e ejkun kajxe'e j̄e Jesús j̄em j̄e'e kya'm yakpuujm.

19 J̄em tse'e chuuna vye'na j̄e Pilato joma ve'e tyokimpayo'oy, van'it tse'e j̄e ñuda'ax jidu'um kyatsunukejxi: “Kadi vintsō xtun j̄e jayu juu' ve'e ka tokin maatap, kux ooy atse'e tso'y ntunvinmaayni j̄e nkuma'aj j̄e'e kajx.”

20 Ax j̄e tee'tajk j̄e vyintsanda maat j̄e israeejit j̄e myújit jáyuda, j̄e'e tse'e du'akojsidu j̄e numay jáyuda j̄etse'e du'amótudat j̄etse'e j̄e Barrabás yakmaso'okut j̄etse'e j̄e Jesús y'oo'kut.

21 Mukojtsjidinuva tse'e j̄e Pilato. Jidu'um tse'e j̄e numay jayu dunuujmidi:

—¿Pan tse'e ya'a ya numejtsk mtsojktup j̄ets ats miitse'e nmasookjadat?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—J̄e Barrabaase'e.

22 Van'it tse'e j̄e Pilato y'amotutúvijidi:

—¿Ax tits ats vine'e ntónup maat ya Jesús, juu' ve'e Cristo yaktijp?

Van'it tse'e anañujoma y'atsoovdi:

—¡Yakcruuzpétu!

23 Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Tyajxse'e? ¿Ti ka óyap ya'a ve'e tudutún?

Van'it tse'e nuyojk mak y'aa'mitaakti:

—¡Yakcruuzpétu!

24 Ku ve'e je Pilato du'ix jets ka'a ve'e y'o'yixju jetse'e je numay jayu kuduyakvinmatyiktsti, y'ukvaandupe'e yoojmukta y'ajxukta, van'it tse'e je tsoxk naaj dunukejxi, jetse'e jeja je'e vyinkujkta kyapuj. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e nni'kxmat pan oo'kpe'e ya jayu juu' ve'e ka tokin maatap; miits xa ve'e mtoonka.

25 Van'it tse'e nujom je jayu y'atsoovdi:

—¡Aatsam xa je'e ve'e nni'kxminup maat aats je ntsaan je nkoj ku ya'a ve'e y'oo'kut!

26 Van'it tse'e je Pilato je Barrabás dumasaak; ax je Jesús, yakjavyojpu tse'e maat je po'o vojpun je pojxun japtsum, jetse'e je jyayu dutukkatajki jetse'e duyakcruuzpéttat.

27 Van'it tse'e je tojpatajk je Jesús duyaknajxxti jep jado'k tujkp joma ve'e ñamyáyjada, jetse'e nujom je tojpatajk je Jesús dunaa'va'kvítti.

28 Van'it tse'e dunujeendi jetse'e je tsapts vit dutukxojxti.

29 Van'it tse'e to'k je ápit ta'aky dupaamdi je corona jo'n, jetse'e dutukxakjeejnukti jem kyuvajkm, jetse'e jem y'aka'yun ka'm dupaamdi to'k je kapy. Je'e kajx tse'e ve'em dutoondi kuxe'e dutijta jets vyintsa'kidupe'e je yakkutojkpa. Van'it tse'e divinkoxkténidi jetse'e dunuxiikti dutuxiikti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—¡Yakmájats mitse'e m'ijtnit, Israeejlit Jayu Yakkutojkpa!

³⁰ Ñutsójiduva tse'e, jetse'e je kapy dukajpti jetse'e dutukxakvojpukti ka to'k náxap.

³¹ Távani tse'e dunuxi'ikta dutukxi'ikta vye'na, van'it tse'e dupajkjidi je tsapts vit jetse'e dupaajmjidini je vyítam. Van'it tse'e duyaknajkxiti cruuzpejtpa.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Ku ve'e duyaknajkxta vye'na cruuzpejtpa je Jesús, van'it tse'e dumaatnavyaatjidi to'k je ciréneit jayu, Simón je'e ve'e xyaaaj, je'e tse'e je tojpatajk y'akee'yidu jetse'e dupakaajjyat je Jesús je cryuuz.

³³ Ve'em tse'e jye'ydi joma ve'e je it duxaaja Gólgota. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Gólgota, Kuxútum.)

³⁴ Jem tse'e je Jesús du'uktuk'oo'kuvaandi je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e je tsoojy dumaat jetse'e makk dukajávat je tsaachto'nun. Ax ku tse'e je Jesús dujaa'kyajpy, ka'a tse'e du'uuk.

³⁵ Ku ve'e duyakcruuzpejtti, van'it tse'e je tojpatajk duyakva'kxti je Jesús je vyit, je vyitupa'tk tse'e ñukoo'yidu. Ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e jyaay to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujaajy: “Yakva'kxtinu xa ve'e ats je nvit jetse'e dunukoo'yidi ats je nvitupa'tk.” Jidu'um tse'e dujaajy.

³⁶ Van'it tse'e jem y'ajxtkti jetse'e du'ix'íttat.

³⁷ Jem tse'e je Jesús cryuuz koj m dupaamdi to'k je jatyán juu' ve'e du'ava'nip pan ti ve'e kyuvejtp. Jidu'um tse'e vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Jesús, je Israeeljlit Jayu Yakkutojkpa.”

³⁸ Yakcruuzpejtтуva tse'e n^umejtsk je mee'tspa, to'k jeja je Jesús y'aka'yun pa'ayi jets jado'k jeja y'anajapa'ayi.

³⁹ Pan pan jaty tse'e je Jesús vinnajxjudup, vyinkojtspejtтup tse'e jetse'e je kyuvajk duvivuyo'oyda.

⁴⁰ Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—¿Ka mitsape'e mtunvaan jets myakkutókiyupe'e je maja tsaptajk jetse'e toojk xaaj xpaamnuvat? Naajktso'okjuts n'it. Pan je Nte'yam je y'Onuk xa mitse'e, naajkvánukjuts jem cruz kajxm.

⁴¹ Nuxiikjuduva tukxiikjuduva tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je fariseotajk maat je israeejlit je myújit jáyuda. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

⁴² —Yaktsook xa ya'a ve'e je viijnk jayu; ka'a tse'e ñay'amaadaagaja jetse'e ñaajktso'okjut. Pan je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa xa ya'a ve'e, va'an tse'e dunaajkvánukju jem cruz kajxm, van'it tse'e njaanchja'vimdat.

⁴³ Ve'eme'e vya'añ jets napyajmjupe'e jem je Nte'yam kya'm, va'ants n'it je Nte'yam yaktsa'akju pan tyúvame'e jets tsojkjupe'e, kux ve'em ya'a ve'e vya'añ jets je Nte'yam je y'Onuk ya'a ve'e.

⁴⁴ Je'e paat tse'e vinkojtspejtjudu je mee'tspada juu' ve'e myaatcruuzpejtту.

Ku je Jesús y'oo'kni

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Ku ve'e kujk xaaj dupaaty, van'it tse'e nujom je it je naax kyoo'tsi. Toojk yaaxp paat tse'e y'ijt koo'ts.

⁴⁶ Toojk yaaxp jo'n tse'e vye'na jetse'e ma_{kk} je Jesús kyajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? (Jidu'umts je'e ve'e kyatsapítsum, A_{ts} je nNte'yam, a_{ts} je nNte'yam, ¿tyajx_{ts} a_{ts} mitse'e xmasa'ak?)

⁴⁷ Jem tse'e tyénada juu' ve'e du'amotunajxtu, je'e tse'e vaandu:

—Je Elíastam xa ya'a ve'e yaaxjip.

⁴⁸ Van'it tse'e to'k je jayu ñomkaj jetse'e ojts to'k je tukna'oktaatsun duyakxaa'k maat je tsaaydum pa'ajk na'ook. Van'it tse'e dupuujm jem kapy jajm jetse'e je Jesús dutukvinoxoo'tsut.

⁴⁹ Ax jidu'um tse'e je viijnk jayu vyaandi:

—Maso'oku, va'an du'ixumda pan miimpe'e je Elías yaktsa'akju.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús jado'k nax ma_{kk} kyojtsnuva jetse'e je jya'vin tyukvaatsji.

⁵¹ Van'itjyam tse'e je atatyok kajojk kyaa'tsva'kxy ayojk ava't juu' ve'e jep maja tsaptujkp tuk'atatyuk je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat. Ojxi tse'e je it, po'ova'kxtu tse'e je mújit tsaa,

⁵² avaatstuva tse'e je oo'kpa jot, jetse'e jyoojn-tykpajktinuva numay je Nte'yam je jyayu juu' ve'e oo'ktu.

⁵³ Pítsumduts je'e ve'e jep jyótu_{pta}. Távani ve'e je Jesús jyoojntykpajknuva vye'na, van'it tse'e tyajkidi jem kunuu'kx jerusaleenit kyajpun kajxm joma ve'e numay je jayu y'ixjidi.

⁵⁴ Ku ve'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk jets pan pan jatye'e du'ix'ijttup je Jesús, je'e tse'e du'ixtu ku ve'e je

it y'ojxi jets juu' jatye'e jaa'ktoojnju jaa'kkojtsju, ooy tse'e tyuntsa'kidi jetse'e ñavyaajnidi:

—Tyúvamdam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk ya'a ve'e tuy'it.

⁵⁵ Numay tse'e jem je ta'axtajk vye'nada juu' ve'e dupanajkxtu je Jesús ku ve'e jem galiléait y'it jootm chaa'n jetse'e je putajkin dumooydi, jékum jaty tse'e tyaandi jetse'e du'ixti juu' jatye'e toojnju kojtsju.

⁵⁶ Ax nutoojk tse'e je ta'axtajk: to'k tse'e je María Magdalena, jado'k tse'e je María juu' ve'e je Santiago jets je José je tyaak, jado'k tse'e je Zebedeo je ñuda'ax, je Santiago jets je Juan je tyaakta.

Ku je Jesús ñaxtajki

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Ku ve'e je it tyánayini, van'it tse'e to'k je kumeen jayu jye'y, José je'e ve'e xyaaj, arimatéait jayu je'e ve'e, pyanajkxpapts je'e ve'e je Jesús.

⁵⁸ Van'it tse'e ojts je Pilato du'ix jetse'e du'amotu je Jesús je ñi'kx je kyopk. Ax pyavaan tse'e je Pilato jetse'e yakmo'ot.

⁵⁹ Van'it tse'e je José je ni'kx je kopk duyakvajntyk jem cruz kajxm jetse'e to'k je va'ajts vit dutukvimpitt,

⁶⁰ jetse'e duyaknaxtajki jep jótup juu' ve'e je José jye'e, juu' ve'e yakjapyaajmju jep tsajaatp. Ku ve'e je jot aak dutuk'akaayni to'k je tsaaj juu' ve'e va'ajts maj, van'it tse'e ñajkxni.

⁶¹ Jem tse'e duintsaanada vye'na je jot je María Magdalena jets je jado'k María.

Ku yak'ix'ijt joma ve'e je Jesús ñaxtajki

⁶² Ku ve'e je xaaj tyajkini, távani ve'e yak'apaamduka vye'na je poo'kxtkun xaaj, van'it tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je fariseotajk ojts du'ixta je Pilato

⁶³ jetse'e dunuujmidi:

—Njaa'myejtsp xa aatse'e ku ve'e joojntykipna vye'na je vin'aa'mpa, jets ve'eme'e vyaajñ jets kutoojk xaaj ve'e jyoojntykpajknuvat.

⁶⁴ Je'e kajx tse'e pava'anu jetse'e je jot oy yak'ix'ítut ku ve'e to'mayji je y'ixpajkpatajk koo'ts najkx je ni'kx je kopk dumee'tsta jetse'e ux'ook je jayu dunuujmidinit: “Tá xa je'e ve'e jyoojntykpajknuva.” Pan ve'em xa ve'e kujyaty, nujojtk tse'e je jayu dvin'aa'ndat jets ni ka'a ve'e ku ve'e joojntykipna vye'na.

⁶⁵ Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:

—Uxeja xa ve'e je tojpada jetse'e du'ix'íttat; najkxtats miits jep x'ixta jetse'e oy xyaktándat.

⁶⁶ Van'it tse'e ñajkxti jetse'e je jot oy duyaktaandi je ixta'nun maat, ve'em tse'e nujava tyánut pan yak'avaatstupe'e uk pan ka'a. Van'it tse'e jep dumasookti je tojpada.

28

Ku je Jesús jyoojntykpajknuva

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Távani tse'e je poo'kxtkun xaaj ñaxy vye'na, kujajnupe'e domingo, muto'k xaaj je semana, van'it tse'e je María Magdalena jets je jado'k María ojts du'ixta je jot joma ve'e ñaxtajki je Jesús.

² Tun to'mayji tse'e je it makk tyun'ojxi jetse'e to'k je Maja Vintsán je yaangeles jem tsapjootm

chaa'n jetse'e kyadaaky joma ve'e je jot, van'it tse'e je tsaaj duyakkeek juu' ve'e y'akaajjup, jetse'e dutuk'ajxtk.

³ Qoye'e tyun'ajaj tyun'atu'kx je ángeles, ve'em ax jo'n je vítsuk; jets je vyit, va'ajts poo'pts je'e ve'e, ve'em ax jo'n je tsap'aa'pk.

⁴ Ku ve'e je tojpa du'ixti, ooy tse'e tyuntsa'kidi jetse'e tyunmíptini, mukaxux tse'e tyaandi, ve'em ax jo'n aa'kani kuy'ijtti.

⁵ Van'it tse'e je ángeles dunuujmi je ta'axtajkta:

—Kadi mtsa'agada, nnuja'vip xa atse'e jets je Jesuuse'e m'íxtidup, je'e juu' ve'e cruuzpejt.

⁶ Ka'a xa je'e ve'e yaja pan, ta je'e ve'e jyoojntykpajknuva ax jo'n vyaajñ jo'n. Minu x'ixta je it joma ve'e yakpuujm.

⁷ Jatyji tse'e mnajkxtat jetse'e je y'ixpajkpatajk xnaajmadat: “Ta xa ve'e jyoojntykpajknuva je'e juu' ve'e aa'kani tuy'uk'it; najkxupts je'e ve'e jem Galilea, ux'ookts miitse'e jem mje'yadat, jem tse'e x'íxtat.” Ta tse'e nvaajnjada —jidu'um tse'e je ta'axtajk yaknuujmidi.

⁸ Van'it tse'e je ta'axtajk tun jatyji choo'ndi joma ve'e je jot, tsa'kidupe'e jetse'e nay ve'empa ooy tyunxoojntktuva. Je'e tse'e noomp najkxtu jetse'e je ixpajkpatajk duvaajnjadat.

⁹ Jem tse'e ñajkxta vye'na ku ve'e je Jesús dumaatnavyaatjidi jetse'e kyojtspoo'kxjidi. Van'it tse'e je Jesús duvinkutámidi jetse'e duvinja'vidi duvintsa'kidi, jetse'e jem tyékum dutsee'ndi.

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Kadi mtsa'agada, najkxu xvaajnjada ats je n'utsatajk jets jeme'e Galilea ñajkxtat, jemts atse'e

x'íxtat.

Ku je tee'tajk je meen dumooydi je tojpada jetse'e tyaayadat

¹¹ Namvaate'e je ta'axtajk ñajkxti, van'it tse'e jem kajpun jootm ñajkxti aje'ejyji je tojpada juu' ve'e je jot du'ix'ijttup jetse'e ojts duvaajnjikáxta je tee'tajk je vyintsanda ti jatye'e tutyunju tukyatsju.

¹² Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsanda ojts dukojtsmókta maat je israeejlit je myújit jáyuda pan ti ve'e tyóndap. Van'it tse'e may je meen dumooydi je tojpada

¹³ jetse'e jidu'um dunuujmidi:

—Ve'em miitse'e mva'andat jets maadupe'e tumve'nada, van'it tse'e ojts je Jesús je y'ixpajkpatajk tudumee'tsta je ñi'kx je kyopk.

¹⁴ Pan myótup tse'e je kats je yakkutojkpa jets maadupe'e tumve'nada, kádits xtivinmayda, aatsts miitse'e nkukótstap jetse'e mkayakv-intsotóndat.

¹⁵ Van'it tse'e je tojpada je meen dukuvajkti jetse'e ve'em ojts dutonda ax jo'n yaknuujmidi. Uxyam paatna tse'e numay je israeejlit jayu vya'anda jets ve'emame'e jyajty.

Je pava'nun juu' ve'e je Jesús yaktaajnjidu je y'ixpajkpatajk

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Najkxtu tse'e jem Galilea je Jesús je ñumakto'k ixpajkpatajk, jeme'e ñajkxti joma ve'e je kopk juu' ve'e je Jesús tukna'muxjudu.

¹⁷ Ku ve'e je Jesús du'ixti, vyinja'vidu vyintsá'kidu tse'e, óyame'e jem juu' ve'e mejtsvinmaaydup pan tyúvam je'e ve'e je Jesús.

18 Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk d̄uvinkutami j̄etse'e d̄unuujmi:

—Yakmooynu xa atse'e nujom je kutojkun juu' ve'e jem tsapjootm j̄ets yaja naxviijn.

19 Je'e kajx tse'e, najkxta miits to'k it to'k naxviijn j̄etse'e je jayu xyakvimpijttinit ats je n'ixpajkpatajkta, j̄etse'e xyaknapéttat je Dios Tee' kajx, ats, je'e je y'Onuk kajx, j̄ets je Espíritu Santo kajx,

20 j̄etse'e xtuk'íxtat j̄etse'e dukutyoondinit nujom juu' ats miitse'e tuntukpava'anda. Nujávadats j̄ets xa'ma kajx atse'e n'ijtnit miits maatta je itakax paat.

**Ya'a tse'e je nam kojstán juu' ve'e je
Nte'yam_ xyaktaajnjimdu je nMaj
Vintsánamda Jesucristo kajx
New Testament in Mixe, Totontepec (MX:mto:Mixe,
Totontepec)**

copyright © 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Totontepec Mixe, (Mixe, Totontepec)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixe, Totontepec [mto], Mexico

Copyright Information

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixe, Totontepec

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

47d09f80-22d6-55c5-b9e5-a04a59e3169e